

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav jazyků a komunikace neslyšících

Bakalářská práce

Eva Radilová

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka: umělecké tlumočení v letech 2000–2020

The Czech Chamber of Sign Language Interpreters: artistic interpreting
between years 2000–2020

Praha 2022

Vedoucí práce: Mgr. Nad'a Hynková Dingová, Ph.D.

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce Mgr. Nadě Hynkové Dingové, PhD. za nespočet cenných rad, připomínek a trpělivost při psaní této bakalářské práce. Mé poděkování patří také všem respondentům, se kterými jsem vedla rozhovory a kteří se ochotně zúčastnili dotazníkových šetření. V neposlední řadě děkuji svému příteli a rodině za pevné nervy a veškerou podporu v průběhu psaní práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 31. července 2022

Eva Radilová

Abstrakt¹

Bakalářská práce *Česká komora tlumočnicků znakového jazyka: umělecké tlumočení v letech 2000–2020* se zabývá uměleckým tlumočením divadelních představení pro neslyšící publikum. Práce si klade za cíl představit Českou komoru tlumočnicků znakového jazyka jako profesní organizaci tlumočnicků pro neslyšící s významnými aktivitami v oblasti uměleckého tlumočení a s přesahem do jiných oblastí. Cílem je na základě dostupných zdrojů vytvořit podrobný přehled divadelních představení, která byla realizována pod profesním vedením České komory tlumočnicků znakového jazyka. Jedním ze zdrojů, který pomáhá zmapovat situaci v daném období a vytvořit tak ucelený pohled na práci této organizace, je polostrukturovaný rozhovor, doplňující rozhovory (které sloužily jako náhrada za zdroje, jež nebyly k dosažení) a dotazníková šetření určená pro tlumočnický divadelních představení a supervizory, již se v umělecké oblasti tlumočených představení pohybují.

Klíčová slova: umělecké tlumočení, český znakový jazyk, divadelní představení, divadlo, divadelní tlumočení, supervize, umělecký text, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, stínové tlumočení, statické tlumočení, experimentální tlumočení, zónové tlumočení

---

¹ Překlad abstraktu do českého znakového jazyka: <https://www.youtube.com/watch?v=Alr3znS8CaE>

Abstract

The bachelor's thesis *Czech Chamber of Sign Language Interpreters: Artistic Interpretation in the Years 2000-2020* deals with the artistic interpretation of theater performances for deaf audiences. The thesis aims to present the Czech Chamber of Sign Language Interpreters as a professional organization of interpreters for the deaf with significant activities in the field of artistic interpretation and with an overlap into other areas. Based on the available sources, the aim is to create a detailed overview of theater performances that were implemented under the professional management of the Czech Chamber of Sign Language Interpreters. The work also includes a semi-structured interview, supplementary interviews (which served as a substitute for sources that were not accessible) and questionnaire surveys designed for interpreters of theater performances and supervisors who work in the artistic field of interpreted performances.

Keywords: artistic interpreting, Czech sign language, theatrical performances, theatre, theatrical interpreting, supervising, artistic text, Czech Chamber of Sign Language Interpreters, shadow interpreting, static interpreting, experimental interpreting, zone interpreting

Obsah

Úvod.....	7
Česká komora tlumočnicků znakového jazyka	9
1 Okolnosti vzniku.....	9
2 Komora v letech 2000–2010.....	15
2.1 Aktivity Komory v oblasti vzdělávání.....	16
2.1.1 Vzdělávání komunity Neslyšících (včetně dětí)	17
2.1.2 Vzdělávání tlumočnicků (praktikujících i nových zájemců o profesi).....	18
2.1.3 Vzdělávání většinové společnosti	20
2.2 Aktivity Komory v umělecké oblasti.....	21
2.2.1 Umělecké tlumočení v ČR před vznikem Komory.....	23
2.2.2 Umělecké tlumočení v ČR po vzniku Komory.....	24
3 Komora v letech 2010–2020.....	43
3.1 Aktivity Komory v oblasti vzdělávání.....	43
3.2 Aktivity Komory v umělecké oblasti.....	45
4 Výzkum.....	50
4.1 Rozhovor s režisérkou Apolenou Novotnou (rozenou Vynohradnykovou)	50
4.2 Dotazníkové šetření	54
4.2.1 Metodologie výzkumu	54
4.2.2 Výsledky dotazníkového šetření	55
Závěr	62
Seznam použitých zdrojů.....	66
Seznam použitých zkratk	75
Přílohy.....	76

Úvod

Bakalářská práce je zaměřena na umělecké tlumočení v oblasti divadelních představení, na kterých se v letech 2000–2020 podílela Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ/Komora). Tato organizace si jako významný nositel aktivit nejen v oblasti uměleckého tlumočení, ale i v oblastech vzdělávání a osvěty, jak v neslyšícím, tak slyšícím světě, zaslouží větší pozornost a mým cílem je představit ji na základě prostudovaných zdrojů a archivů Komory a vytvořit podrobný přehled divadelních představení realizovaných pod jejím profesním vedením.

Motivací pro zvolení tohoto tématu bylo především to, že se v divadelní oblasti již několik let pohybuji na pozici herečky, nikoli tlumočnice a zároveň tato oblast nebyla v minulosti nijak podrobněji popsána. Nejznámější a prakticky jediná publikace na území České republiky zabývající se uměleckým tlumočením nese název *Umělecké tlumočení do českého znakového jazyka* od Kateřiny Červinkové Houškové a Tamary Kováčové a byla vydána Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka v roce 2008. Další zdroje na toto téma jsou zpracované pouze v bakalářských či diplomových pracích, například *Vznik tlumočeného divadelního představení – muzikálu* od Denisy Špinlerové, *Umělecké tlumočení divadla do znakového jazyka – Možnosti, problémy a realizace* od Tomáše Blatného či *Interpretace hudby v českém znakovém jazyce* od Heleny Korbačkové. Významným zdrojem zabývajícím se uměleckým tlumočením do znakového jazyka, ze kterého jsem čerpala, je zahraniční publikace *Sign the Speech: An Introduction to Theatrical Interpreting* od Julie Gebron.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na práci tlumočnicka jako určitého spojence mezi herci a neslyšícími diváky. První část práce je věnována okolnostem vzniku Komory, která v letech 2000–2003 ještě neměla takový vliv a hledala si své místo a uplatnění ve světě neslyšících i slyšících. Tato část se také zabývá historií tlumočení českého znakového jazyka a představuje tlumočnické organizace na českém území koncem 19. a začátkem 20. století. Další část práce je rozdělena do dvou časových období: 2000–2010 a 2010–2020. V prvním období organizace zintenzivnila aktivity jak ve vzdělávací, tak umělecké oblasti. Vzniklo zde největší množství tlumočených divadelních představení, která jsou v práci podrobně rozebrána. Ve druhém zmiňovaném období došlo k postupnému zastavení tlumočnických aktivit Komory v umělecké oblasti.

Jelikož bylo pro vznik této bakalářské práce velice obtížné dohledat konkrétní a detailní zdroje, zvolila jsem ve výzkumné části dvě výzkumné metody – polostrukturovaný rozhovor a dotazníková šetření. Abych získala co nejucelenější obraz a zprostředkovala

názory a zkušenosti tlumočnicků divadelních představení, vytvořila jsem pro ně dotazník, který bude následně v této práci zpracován. K polostrukturovanému rozhovoru byla oslovena režisérka Apolena Novotná (rozená Vynohradnyková), která byla první režisérkou věnující se uměleckému tlumočení v nejvíce představeních a významně přispěla k tvorbě a propagaci tlumočených inscenací. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi tlumočnickými a supervizory, odborníky, kteří spolupracovali na tlumočených divadelních představeních pod záštitou Komory. Předpokládám, že z odpovědí od tlumočnicků a supervizorů získám cenné informace přímo z centra dění vzniku divadelních představení, informace o přípravě na představení různých žánrů a podrobnosti o tom, zda jsou některé inscenace pro neslyšící publikum vhodnější než jiné a zda si respondenti myslí, že je důležité, aby se na tlumočených představeních podíleli také neslyšící tlumočníci. Získané odpovědi na oba dotazníky jsou zpracovány v podkapitole *Výzkum*.

Poslední část práce je věnována závěrečnému shrnutí a zhodnocení cílů. Mou hypotézou je, že Komora v roce 2012 upustila od uměleckého tlumočení na základě přílišné časové a finanční náročnosti a z těchto důvodů se uměleckému tlumočení další organizace věnovat nemohou. Předpokládám, že se na základě archivů o historii a důvodu vzniku Komory více zorientují v oblasti tlumočených divadelních představení, na kterých se podílela. Závěrem se budu snažit na základě všech získaných informací přiblížit budoucnost uměleckého tlumočení ať už pod záštitou Komory, nebo jiných organizací.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka

1 Okolnosti vzniku

„Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (Komora) je nezisková organizace pro tlumočnický, kteří se chtějí vzdělávat, mít přehled o aktuálním dění a možnost ovlivňovat rozvoj tlumočnické profese. Komora je nezávislá organizace, která pracuje na vylepšení pracovních podmínek tlumočnicků pro neslyšící.“² Česká komora tlumočnicků znakového jazyka byla založena v prosinci roku 2000 a jejími zakládajícími členy byli: Jiří Janeček, Gabriela Houdková, Fedor Krajčík, Eva Březinová a Jana Servusová³.

Otázkou tedy je – Co vedlo k založení České komory tlumočnicků znakového jazyka a jaký byl hlavní důvod jejího vzniku?

Před několika dekádami nebylo zcela běžné, aby si neslyšící lidé mohli objednat služby tlumočnicka znakového jazyka. Jak se tedy dorozuměli, když potřebovali vyřešit běžnou agendu denního života, například návštěvu úřadu nebo lékaře? Historie tlumočení znakového jazyka na českém území se datuje od 23. března 1952, kdy byl jmenován první předběžný soudní tlumočnick neslyšících, a to Josef Zeman (Hynková Dingová, 2017, s. 29). V téže roce vznikla také organizace – Svaz invalidů⁴ – která postupně začala zaměstnávat tlumočnický pro neslyšící (Harváňková, 2011, s. 16). Profesionální tlumočnický byli zaměstnávaní externě, pracovali v terénu jak pro organizace neslyšících, tak pro jednotlivce. Působili zde však také dobrovolní tlumočnický, kteří si za své služby nenárokovali finanční odměnu (Boháčková, 2015, s. 40). „V 60. letech byly tlumočnické služby zajišťovány především díky snahám organizací neslyšících, tedy samotných klientů tlumočnických služeb. Ty zajišťovaly překladatelské a opisovatelské služby nejčastěji prostřednictvím svých nedoslýchavých členů nebo slyšících potomků neslyšících rodičů“ (Hynková Dingová, 2017, s. 29). Slyšící potomci neslyšících rodičů jsou označovani jako CODA⁵ tlumočnický. Neslyšícím také často tlumočili sociální

---

² Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. *Česká komora tlumočnicků znakového jazyka* [online]. Copyright © Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, všechna práva vyhrazena [cit. 08.01.2022]. Dostupné z: <http://www.cktjz.com/>.

³ ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2022b. Historie. *Cktjz.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktjz.com/>.

⁴ Svaz invalidů – „Jednotná celostátní společenská organizace v Československu sdružující občany se zrakovým, sluchovým, tělesným a vnitřním postižením, s cílem účinně jim pomáhat při překonávání fyzických, psychických, sociálních a jiných důsledků invalidity a při vyhledávání přiměřených možností jejich účasti na životě.“ (cojeco.cz/svaz-invalidu). Více informací o vzniku Svazu neslyšících je možné dohledat na webových stránkách Encyklopedie CoJeCo (Encyklopedie Cjeco.cz, 2008).

⁵ Children Of Deaf Adults (CODA) je označení pro slyšící děti neslyšících rodičů. Většina slyšících dětí, má zkušenosti s tlumočením pro jejich neslyšící rodiče. V dospělosti se někteří z nich stávají profesionálními tlumočnický (Kratochvílová, 2006).

pracovníci, faráři, učitelé a ředitelé ústavů pro hluchoněmé i vzdělání neslyšící, kteří ohluchli až po narození nebo měli zbytky sluchu (Pánek, 2013, s. 8). Tito lidé povětšinou vykonávali tlumočnickou službu ve svém volném čase (Harváňková, 2011, s. 22).

Tlumočníci, kteří tehdy působili ve Svazu invalidů, měli možnost se zdokonalovat v tlumočnické oblasti, a to díky vzdělávacím kurzům, které vždy probíhaly jeden týden dvakrát až čtyřikrát do roka. Tyto kurzy se ve Svazu invalidů konaly již od konce 50. let 20. století. Probíhaly ve třech úrovních (začátečníci, pokročilí, soudní tlumočníci), do kterých byli účastníci řazeni podle svých tlumočnických znalostí a zkušeností. Kurzy byly vyučovány pouze ve znakové češtině⁶. Důvodem bylo, že se forma kurzů odvíjela od informovanosti lektorů o českém znakovém jazyce, které byly ve druhé polovině 20. století dostupné k rozšíření znalostí (Harváňková, 2011, s. 17–19)⁷.

Díky Svazu invalidů se na českém území nastavil jakýsi systém poskytování tlumočnických služeb, ten se však s rozpadem této organizace v roce 1989 roztříštil (Hynková Dingová, 2017, s. 30). Po sametové revoluci byly následně neslyšícím poskytovány služby Svazem neslyšících a nedoslýchavých osob v ČR (SNN v ČR)⁸ nebo Českou unií neslyšících (ČUN)⁹ (Harváňková, 2011, s. 23).

Od roku 1993, kdy začal probíhat výzkum českého znakového jazyka, díky kterému se Neslyšící¹⁰ o svém mateřském jazyce mohli dozvědět více, se výrazně zvýšila nutnost zajistit plnohodnotnou komunikaci mezi slyšícími a neslyšícími obyvateli. Neslyšící začali více a více vyžadovat profesionální tlumočníky. Velký důraz byl především kladen na jazykovou „správnost“ tlumočení znakového jazyka a důsledné oddělování jiných znakových systémů od znakového jazyka (Hynková Dingová, 2017, s. 30).

---

⁶ „Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukázovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka.“ (Zákon č. 384/2008 Sb., § 6, odst. 2).

⁷ Nutno podotknout, že lingvistický výzkum českého znakového jazyka u nás odstartoval až v první polovině 90. let 20. století (Boháčková, 2015, s. 25).

⁸ Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR (SNN v ČR) byl založen v roce 1990. „Je největší organizací, která hájí práva, potřeby a zájmy neslyšících a nedoslýchavých na území České republiky.“ (Harváňková, 2011, s. 32–33). O historii SNN v ČR se lze dozvědět více na webových stránkách Svazu (Paur, 2022).

⁹ Česká unie neslyšících (ČUN) vznikla v roce 1990. „Cílem této občanské iniciativy bylo, aby neslyšící lidé měli svou organizaci, která by sdružovala výhradně neslyšící, kteří se dorozumívají znakovým jazykem.“ (cun.cz/historie). O historii ČUN se lze dozvědět více na webových stránkách ČUN (Česká unie neslyšících, z. ú., 2022).

¹⁰ V této práci bude termín „Neslyšící“ s velkým „N“ používán při označování jazykové a kulturní menšiny komunity Neslyšících. Akceptujeme tak jazykový a kulturní přístup k hluchotě a jejím nositelům.

V době, kdy vznikla Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, už existovaly dvě organizace tlumočnicků – Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka (ČSTZJ) a Organizace tlumočnicků znakového jazyka (OTZJ).

První organizací byla Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka, která vznikla v březnu roku 1996 na území České republiky se sídlem v Praze-Stodůlky, pod vedením Jany Kubicové a Jaroslava Paura. Byla samostatnou právní organizací a během své aktivní činnosti se snažila prosazovat a obhajovat profesní, pracovní právní a sociální zájmy tlumočnicků znakového jazyka. Sdružovala také řadové tlumočnické pracovníky a odborné pracovníky, kteří se zabývali výukou a výzkumem znakového jazyka na vysokých školách. Ačkoliv připravovala vzdělávací kurzy pro tlumočnické pracovníky, žádný z nich po jeho dokončení neumožňoval tlumočnickovi získat certifikát. ČSTZJ se stala členem Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP)¹¹ (Kronusová, 2008, s. 11). Nepořádala však vlastní projekty, nevydávala časopis, bulletin ani pravidelně neinformovala o své činnosti v časopisech pro neslyšící. Dnes sice tato organizace formálně stále existuje, ale nevykazuje žádnou aktivitu.

Druhou tlumočnickou organizací, která vznikla v témže roce, krátce po vzniku ČSTZJ, byla Organizace tlumočnicků znakového jazyka. Založena byla v srpnu roku 1996 pod Svazem sluchově postižených (dnešní SNN v ČR) se sídlem v Brně (ul. Vodova), pod vedením Lídy Bártíkové a Dany Peňázové. Také OTZJ vzdělávala tlumočnické pracovníky prostřednictvím připravovaných kurzů a pořádala i vzdělávací kurzy pro širokou veřejnost (Kronusová, 2008, s. 12). Vzdělávání bylo realizováno prostřednictvím specializovaných kurzů pro tlumočnické pracovníky a kurzů znakového jazyka. Dále také nepravidelně probíhaly doškolovací semináře, které vedli tlumočnické pracovníci a neslyšící lektori ve znakovém jazyce (Harváňková, 2011, s. 35). Pokud měl uchazeč zájem, mohl po absolvování doškolovacích seminářů složit tlumočnickou zkoušku. Po jejím úspěšném složení získal tlumočnický průkaz příslušné kategorie (I.–III.) s doživotní platností bez nutnosti dalšího vzdělávání (Harváňková, 2011, s. 35). Z čeho se taková zkouška skládala, se můžeme dočíst v časopisu Gong, kde Rada OTZJ upozorňovala na konání zkoušky „(...) *Tlumočnick musí zvládnout překlad mluveného (čteného) textu neslyšícímu bez ohledu na způsob jazyka – důraz je kladen na porozumění neslyšícího překládanému textu. Zkouška bude dále obsahovat modelové situace tlumočení, komunikaci s neslyšícím, test ze sociálně právního minima*“ (Rada OTZJ, 2001, s. 73).

---

¹¹ Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP) – „Byla založena v roce 1992 jako servisní organizace zastřešující subjekty pracující ve prospěch sluchově postižených občanů ČR nebo jejich přátel“ (ASNEP, 2022).

V roce 2003 zorganizovala OTZJ kurz mezinárodního znakového systému¹² pod vedením zahraničního lektora z Gallaudetovy univerzity¹³. Tento projekt se stal jedním z nejdůležitějších projektů, který kdy OTZJ uskutečnila (Harváňková, 2011, s. 35). Stejně jako ČSTZJ ani OTZJ nevydávala časopis, bulletin ani pravidelně neinformovala o své činnosti v časopisech pro neslyšící. Ani po důkladné analýze veřejně dostupných zdrojů nebyl nalezen žádný, který by se vázal přímo k této organizaci. Z toho lze usoudit, že v současnosti OTZJ již formálně neexistuje.

Na území České republiky v devadesátých letech tedy vznikly dvě organizace tlumočnicků znakového jazyka, ale jak je patrné, stále zde nebyla ideální tlumočnická situace pro tlumočnický ani pro neslyšící. Scházelo přesné vymezení profese tlumočnicka znakového jazyka a také etický kodex (Červinka, 2000, s. 40). Dokládají to mimo jiné i reakce neslyšících otištěné v jednom z jejich časopisů: „(...) ČSTZJ jako organizace tlumočnicků znakového jazyka neslyšících, bohužel neplní cíle a funkci, pro kterou byla založena. Nehledě na odnož SNN v ČR – Organizaci tlumočnicků znakového jazyka (OTZJ)! Tyto organizace by měly v první řadě bdít nad zkvalitňováním tlumočnických služeb pro neslyšící, nad etickým chováním tlumočnicků, upevňovat rovnocenné právo neslyšících na tlumočnický, právo na výběr tlumočnicků, průhledným a veřejným způsobem nestranně klasifikovat tlumočnický, sestavit opravdu systematickou metodiku výuky znakového jazyka, přibrat neslyšící jako rodilé uživatele ZJ do svých zkušebních komisí atd. Je toho moc, co by měly organizace tlumočnicků vykonávat ve prospěch neslyšících (ne pouze se starat o svoje honorování)“ (Panský, 1999, s. 282). Tato citace byla vyňata z článku, který vyšel v časopise *Gong*, na nějž reagoval další neslyšící v jiném vydání tohoto časopisu. Ani on nebyl s tehdejší tlumočnickou situací spokojený „(...) považují za nezbytné vznik jednotné tlumočnické organizace a evidence všech tlumočnicků s rozdělením na tlumočnický znakového jazyka (ZJ) a znakové češtiny (ZČ). Stejně tak osvědčení z tlumočnických zkoušek by měla být udělována zvláště za ZČ a ZJ. Také mi stále není jasné, zda již v naší republice existuje platný kodex tlumočnický ZJ nebo nikoliv. Pokud neexistuje, měl by vzniknout co nejrychleji, a to podle vzoru tlumočnický ZJ v zemích Evropské unie“ (Červinka, 2000, s. 40).

---

¹² Mezinárodní znakový systém – „(...) je komunikační prostředek, který se vyvinul z Gestuna (obdoba esperanta v případě mluvených jazyků). Jedná se o soubor maximálně vizuálních znaků, které byly vybrány z různých znakových jazyků (nejvýrazněji jsou zastoupeny znaky z amerického znakového jazyka) a jsou pro většinu uživatelů snadno srozumitelné. Systém nemá svou specifickou konkrétní gramatiku, ale využívá gramatických pravidel fungování (např. využívání prostoru) společných všem dosud známým znakovým jazykům“ (<http://www.tond.cz/slovník/mezinárodní-znakový-systém>).

¹³ Gallaudetova univerzita je soukromá vysoká škola pro neslyšící a těžce nedoslýchavé osoby, která sídlí ve Washingtonu D.C., hlavním městě Spojených států amerických (www.cs.wikipedia.org).

S ohledem na znepokojivou situaci v tlumočnickém prostředí vznikla několik měsíců po zveřejnění těchto článků, 20. prosince 2000, Česká komora tlumočnicků znakového jazyka – se sídlem na Praze 9. Měla hned pět zakladatelů, kterými byli Jiří Janeček, Gabriela Houdková, Fedor Krajčík, Eva Březinová a Jana Servusová. Prvním předsedou se stal Jiří Janeček. Cílem nově vzniklé organizace bylo (a neustále je) zvyšovat profesní úroveň svých členů tak, aby byla naplněna práva neslyšících na plnohodnotnou komunikaci v jejich přirozeném jazyce – znakovém jazyce „*Největším cílem organizace je, aby měl neslyšící klient jistotu, že v Komoře vždy nalezne tlumočnicka – profesionála, díky jehož službám lehce překlene všechny komunikační bariéry mezi světem slyšících a světem ticha*“ (Kronusová, 2008, s. 10).

Komora jako jediná profesní organizace tlumočnicků znakového jazyka vytvořila v roce 2004 ucelený vzdělávací systém pro tlumočnický: *Certifikační vzdělávací program (CVP) pro tlumočnický znakového jazyka, transliterátory znakové češtiny a vizualizátory mluvené češtiny*. Tento vzdělávací program byl určen nejen pro členy Komory, ale také pro širokou veřejnost. Komora připravovala a organizovala i další vzdělávací kurzy a nejrůznější akce, které jsou zmíněny v pozdější části této práce. Komora také jako jediná tlumočnická organizace vydávala měsíčník *Komoří bulletin* (nejprve v tištěné podobě, následně v podobě elektronické – naposledy byl bulletin vydán v roce 2018) a pravidelně informovala o své činnosti v časopisech pro neslyšící, *Gong, Unie* (Kronusová, 2008, s. 9–10).

Rok 2012 byl pro Komoru přelomový. V tomto období se v Komoře změnila filozofie vedení. V její radě se velmi často střídali předsedové, zúžil se rozsah aktivit a zároveň se zpomalilo tempo jejich realizace (Výroční zprávy Komory). Postupně se organizace dostala do hibernace. Začátkem roku 2020 hrozil Komoře zánik¹⁴. Tehdejší členové už nechtěli být v radě a hledali za sebe náhradu, což se bohužel nedařilo. Nakonec se ve spolupráci s Evropským fórem tlumočnicků znakového jazyka (EFSLI)¹⁵ povedl uskutečnit *Seminář efsli: Sociokratický model vedení organizace*, kde se sešlo mnoho členů, ale také podporovatelů Komory.

---

¹⁴ Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, z. s. [online]. Copyright © [cit. 08.01.2022]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/search/top?q=%C4%8Desk%C3%A1%20komora%20tlumo%C4%8Dn%C3%ADk%C5%AF%20znakov%C3%A9ho%20jazyka%20z.%20s.>

¹⁵ Evropské fórum tlumočnicků znakového jazyka (EFSLI) – „(...) je organizace tlumočnicků znakového jazyka, která sestává z národních a oblastních asociací, individuálních a přidružených členů z Evropské unie i mimo ni“ (Tetauerová, 2006, s. 16).

Po tomto setkání se šest tlumočnicků – Farah Curry, Milena Brožová, Michaela Dudková, Karolína Kalendová, Filip Machač a Vendula Chyská (neoficiální člen rady) – rozhodlo, že vedení Komory převezmou, a další tlumočníci nabídli svou pomoc. V současné době je organizace ve fázi transformace a velkého restartu „*Komoru čeká velký restart a více než kdy jindy bude potřeba podpory, trpělivosti a sounáležitosti nás všech tlumočnicků.*“¹⁶.

V únoru roku 2002 vznikla spojením organizací ČSTZJ a OTZJ ještě Národní rada tlumočnicků a lektorů znakového jazyka (NRTLZJ), jež sídlila v Brně (ul. Vodova). Založena byla v reakci na nově vzniklou ČKTZJ (Hynková Dingová, 2017, s. 30). NRTLZJ měla pouze dva členy, kterými byly samotné zakládající organizace. NRTLZJ měla za cíl vytvořit pracovní skupinu a připravit vzdělávací systém pro tlumočníky. Podle Paura byla organizace sice založena, avšak v důsledku žabomyší války prakticky nikdy nefungovala (Boháčková, 2015, s. 60).

Cílem této kapitoly bylo přiblížit podmínky a společenský kontext vzniku ČKTZJ, abychom co nejlépe pochopili aktivity a jednotlivé fáze vývoje Komory. Situace s ohledem na neslyšící, český znakový jazyk a tlumočnické služby v ČR tehdy nebyla příliš vyhovující. Ačkoliv se v České republice tlumočení znakového jazyka datuje už od roku 1952, zdaleka nebylo uskutečňováno v takové míře, jak ho můžeme vidět dnes. Neřešilo se vzdělávání tlumočnicků, a pokud ano, tak spíše jen nahodile. I přes to, že v České republice postupem času vznikly dvě tlumočnické organizace, žádná z nich nevyvíjela aktivitu v oblasti vzdělávání jak slyšící, tak neslyšící společnosti, co se tlumočnických služeb týče. Nikdo se příliš nezajímal o komplexní potřeby a zájmy komunity Neslyšících. Bylo zapotřebí změnit přístup a myšlení slyšící společnosti ke komunitě Neslyšících, zkvalitnit tlumočnické služby, rozšířit je do více oblastí a zároveň je dostat do povědomí slyšících i neslyšících občanů. S ohledem na tuto situaci nastala po vzniku Komory (r. 2000) velká změna. Organizace se snaží pozvednout kvalitu tlumočení znakového jazyka, při tom se staví na stranu Neslyšících a hájí jejich zájmy.

---

¹⁶ Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, z. s. [online]. Copyright © [cit. 08.01.2022]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/cktzj>.

2 Komora v letech 2000–2010

Během prvních let po založení si Komora hledala své místo ve světě neslyšících, ale i slyšících. Prostřednictvím časopisů a následně i různých seminářů a workshopů chtěla organizace neslyšícím sdělit a znormalizovat, že jejich jazyk je plnohodnotný a mají na tlumočníky nárok. Zároveň se snažila neslyšící naučit, jak správně tlumočnicka používat (co si mohou nárokovat a co by si naopak neměli nechat líbit). Příkladem toho jsou příspěvky předsedy Komory Jiřího Janečka v časopisech *Info-Zpravodaj*¹⁷ a *Unie*¹⁸ s názvem *Tlumočníci jsou tu pro vás!*. V článku je na neslyšící naléháno, aby se ozvali, pokud se jim něco nelíbí a jsou s tlumočením nespokojeni. Pro většinu neslyšících však tato skutečnost byla velkou novinkou.

Neslyšící si tyto možnosti postupně osvojovali a začali se mnohem více domáhat získávání informací v přístupné formě, tedy v českém znakovém jazyce. Tuto skutečnost dokládá článek v časopise *Gong*, který napsali Neslyšící studenti Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (FF UK). Otištěný příspěvek se týkal semináře *Nové trendy ve vzdělávání neslyšících*, který 30. listopadu 2000 pořádalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT ČR). Na semináři byly Marianem Gromou¹⁹ a Darinou Tarcsiovou²⁰ předneseny příspěvky na téma *Bilingvismus a Čtení neslyšících*. Neslyšící studenti si pochvalovali názornost metody přednášejících i celkové uspořádání semináře. S čím však nebyli spokojeni, bylo tlumočení „(...) *Velmi nás mrzí, že nebylo zajištěné plnohodnotné tlumočení. Očekávali jsme, že bude zajištěno více tlumočnicků, tak, aby každá specifická skupina měla svého (do znakového jazyka, do znakované češtiny, artikulační tlumočení). Bylo však tlumočeno pouze do znakované češtiny. (...) My, neslyšící studenti FF UK, plně respektujeme znakovanou češtinu, ale jsme přesvědčeni, že neslyšící mají právo na tlumočení do našeho mateřského znakového jazyka a také jsme se toho dožadovali. Bohužel ani Jana Kubicová, ani Miroslava Kotvová i přes naše prosby, aby ukazovaly znakovým jazykem, tlumočení do ZJ neprováděly. Obě nás přitom ujistily, že to není problém*“ (Neslyšící studenti FF UK, 2001, s. 68). Na to konto se neslyšící studenti vzbouřili a jeden z nich, zastupující všechny neslyšící studenty, promluvil k tlumočnicím: „(...) *Omlouváme se, ale ukazujete znakovanou češtinu a my vám nerozumíme.*

¹⁷ JANEČEK, J., 2001a. Tlumočníci jsou tu pro vás! *Info-Zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Roč. 9, č. 2, s. 28. ISSN 1214-9322.

¹⁸ JANEČEK, J., 2001b. Tlumočníci jsou tu pro vás! *Unie*. Roč. 10, č. 3–4, s. 25. ISSN 2743-4052.

¹⁹ doc. PhDr. Marian Groma, CSc. – slovenský odborník zabývající se výzkumy a projekty v oblasti komunikace neslyšících, kochleární implantace a psychologie sluchově postižených, psychologie postižených, kariérového poradenství pro sluchově postižené. Vyučuje na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

²⁰ prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, Ph.D. – CODA odbornice v oblasti pedagogika sluchově postižených. Vystudovala obor speciální pedagogika, ze kterého má tři státnice – logopedie, psychologie, surdopedie. Vyučuje na Pedagogické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

Uznáváme vaši znakovanou češtinu, ale prosili jsme vás, abyste ukazovala znakovým jazykem, ale svoje ukazování jste vůbec nezměnila. Děkujeme vám, ale poprosíme radši našeho tlumočnicka z FF UK, který nám bude tlumočit do znakového jazyka“ (Neslyšící studenti FF UK, 2001, s. 68). Tlumočnice, jež byla členkou OTZJ, však s pobaveným úsměškem přetlumočila následující, čímž úplně změnila obsah studentovy výpovědi: (...) *Pán povídá, že se mu nelíbím a chce jiného tlumočnicka“* (Neslyšící studenti FF UK, 2001, s. 68). Celou situaci uvedl na pravou míru tlumočnick z FF UK Jiří Janeček (předseda Komory), který přišel s neslyšícími studenty a následně jim ochotně zbytek semináře tlumočil do znakového jazyka. K neslyšícím studentům se tak díky Jiřímu Janečkovi konečně dostaly plnohodnotné informace.

Důsledkem kauzy o výměně tlumočnicka v letech 2003–2005 v časopise *Gong* pravidelně vycházely krátké statě na téma tlumočení. Příspěvatelem byl předseda ČKTZJ Jiří Janeček. První stať nesla název *Jaká je úloha tlumočnicka?* (Janeček, 2003, s. 18). Následovaly další a další statě, každá vždy měla jiné téma. Jednou se text týkal artikulace při tlumočení, jindy tlumočení hudby, divadla či pohádek v televizi, jak poznat tlumočnicka profesionála a podobně.

Od roku 2003 zveřejňovala Komora výroční zprávy o své činnosti, členech i svých aktivitách. Můžeme se v nich dočíst, že v letech 2002–2006 měla stálého předsedu Jiřího Janečka a místopředkyni Naďu Dingovou, která se v roce 2006 stala předsedkyní Komory. Na této pozici setrvala až do začátku roku 2012. V tom samém období měla Komora také stálou místopředsedkyni, kterou byla Barbora Komárková (později Kosinová). Radu Komory vždy tvořil (a dále tvoří) pětičlenný tým lidí. V první výroční zprávě lze zjistit, kdo se mohl stát členem Komory a za jakých podmínek. Členská základna byla rozdělena do čtyř kategorií – certifikovaný člen, necertifikovaný člen, přidružený člen a čestný člen. O rok později, v roce 2004, došlo ke korekci členské základny. Typy členství byly zredukovány do tří kategorií – řádný člen, přidružený člen a čestný člen.

Od svého počátku měla Komora velkou škálu svých aktivit, které se daly rozdělit do dvou skupin – vzdělávací a kulturní.

2.1 Aktivity Komory v oblasti vzdělávání

Komora se v prvním desetiletí své působnosti opravdu hojně angažovala v oblasti vzdělávání, která byla zaměřena a) na členy komunity Neslyšících (včetně dětí), b) vzdělávání tlumočnicků (praktikujících i nových zájemců o profesi), c) na většinovou společnost.

2.1.1 Vzdělávání komunity Neslyšících (včetně dětí)

Od svého vzniku přispívala Komora do časopisů neslyšících – *Gong*, *Unie*, *Info-Zpravodaj*. Čtenáři se v nich pravidelně mohli setkávat s články ohledně tlumočení znakového jazyka a s ním souvisejících problémů (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 25).

Prvním větším vzdělávacím projektem byl *Tlumočnická očima neslyšícího dítěte (TOND)*, jehož cílem bylo formou workshopů umožnit žákům speciálních základních škol pro sluchově postižené osvojit si teoretické vědomosti a praktické dovednosti týkající se tlumočnických služeb a zároveň se zaměřit mimo jiné na řešení problému nedostatečné informovanosti neslyšících o tlumočnických službách (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 3). Členové ČKTZJ navštěvovali speciální školy pro sluchově postižené, kde realizovali již zmíněný workshop v několika pracovních skupinách. Postupně se ukázalo, že je zapotřebí aby do pracovních skupin byli zapojeni nejen slyšící členové Komory, ale také dospělí neslyšící (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 5).

Průběh projektu *TOND* a jeho obsah je nastíněn v příspěvku časopisu *Info-zpravodaj*. Workshop vedli slyšící lektoři (členové ČKTZJ) ve spolupráci s neslyšícími kolegy. Obsahem tohoto kurzu byla část teoretická a praktická. V teoretické části si žáci osvojili znalosti, jaká práva má sluchově postižený občan, jak fungují tlumočnické služby v ČR a podobně. V praktické si zase vyzkoušeli, jak objednat tlumočnicka, o čem ho informovat, jak rozpoznat kvalitu tlumočení a podobně. Samostatný výstup byl rozdělen do tří bloků. Neslyšící kolegové zahájili první, úvodní blok, aby navodili příjemnou atmosféru „vzájemnosti a sdílení zážitků“ a zároveň vytvořili most důvěry mezi slyšícími lektory a neslyšícími žáky. Ve druhém bloku se odehrály dvě scénky. Jednalo se o modelovou situaci u lékaře, kdy v první verzi nebyl přítomen profesionální tlumočnick českého znakového jazyka. Přímou komunikaci s lékařem vedla klientova maminka. V druhé (té samé) modelové situaci už však byl přítomen profesionální tlumočnick českého znakového jazyka. Přímá komunikace tak probíhala mezi ním a lékařem. Po těchto scénkách vždy probíhala diskuse, kdy se žáci vyjadřovali k tomu, jaká scénka jim byla bližší a proč. V závěrečném, třetím bloku dostali žáci za úkol namalovat ve skupinách situaci, kdy je podle nich zapotřebí přítomnosti profesionálního tlumočnicka. Cílem lektorů bylo zjistit, co všechno si žáci z workshopu odnesli a zda vše dobře pochopili. Následně každá skupina svůj obrázek rozebrala a představila ostatním (Hynková Dingová, 2003, s. 4–8).

Při každém workshopu v rámci projektu *TOND* byly pořizovány fotografie, poznámky i videozáznam. Tento sesbíraný materiál ČKTZJ zpracovala a použila pro vytvoření metodické příručky a videokazety, které byly k dispozici všem školám, jež se do projektu zapojily. V metodické příručce byl například zahrnut i tlumočnický kodex (vytvořen Komorou) v úpravě pro děti (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 6).

Projekt *TOND* fungoval v prezenční formě až do roku 2012. V tomto roce vytvořila Komora internetový portál²¹, který byl multifunkční interaktivní vzdělávací i zábavní pomůckou pro neslyšící žáky, jejich rodiče a také pro tlumočníky (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2012, s. 25). Dodnes jsou webové stránky stále dostupné.

2.1.2 Vzdělávání tlumočnicků (praktikujících i nových zájemců o profesi)

Vůbec prvním (zdrojově podloženým) vzdělávacím projektem v rámci Komory byl v roce 2002 workshop s názvem *Tlumočnick pánem situace?* na jehož konání byla v časopisu *Unie* publikována pozvánka (ČKTZJ, 2002, s. 37).

Ačkoliv v tomto roce již existovaly tři organizace sdružující tlumočníky znakového jazyka, nebyl zde žádný oficiálně uznávaný jednotný vzdělávací program, který by kvalifikovaně připravoval tlumočníky na jejich budoucí povolání (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 15). Velmi zásadní projekt přinesla Komora v roce 2004, když vytvořila *Certifikační vzdělávací program (CVP)*. Jeho cílem bylo akreditovat pracovníky v profesích tlumočnick českého znakového jazyka²², transliterátor znakované češtiny²³, vizualizátor mluvené češtiny²⁴ a zlepšit tak kvalitu a profesionalitu tlumočnických služeb poskytovaných všem lidem s vadami sluchu (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 16). Uchazeči o certifikát se během několika měsíců účastnili přednášek a workshopů, které byly bodově ohodnoceny, aby zdokonalili své vědomosti i praktické dovednosti týkající se široké oblasti sluchového postižení a tlumočnických služeb s ním spojených (Bímová, 2004, s. 3). Absolventy *CVP* se stali ti, kteří dosáhli určité bodové hranice a zdárně složili zkoušku ve zvoleném zaměření. Poté obdrželi certifikát *Tlumočnick českého znakového jazyka*,

---

²¹ Tlumočnick očima neslyšícího dítěte. *Tlumočnick očima neslyšícího dítěte* [online]. Dostupné z: <http://www.tond.cz/>.

²² Tlumočnick českého znakového jazyka – „(...) používá při tlumočení přirozený český znakový jazyk, který je primárním komunikačním prostředkem Neslyšících v České republice.“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 14)

²³ Transliterátor znakované češtiny – „(...) používá umělý systém, který se zakládá na kombinaci slovní zásoby českého znakového jazyka a gramatiky mluvené češtiny; je preferován lidmi nedoslýchavými a ohluchlými v pozdějším věku.“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 16).

²⁴ Vizualizátor mluvené češtiny – „(...) zřetelně artikuluje ústy jednotlivá slova mluvené češtiny, aby sluchově postižený mohl lépe odezírat; tuto službu preferují lidé s lehčí sluchovou vadou a lidé ohluchlí v pozdějším věku, též někteří uživatelé kochleárních implantátů.“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 16)

Transliterátor znakované češtiny nebo Vizualizátor mluvené češtiny. Jak se můžeme dočíst v časopise *Gong*, doba studia byla závislá na volbě specializace a na rychlosti získání potřebných kreditů (Bímová, 2004/3, s. 3).

Vzdělávání tlumočnicků v rámci uceleného akreditovaného programu *CVP* probíhalo pravidelně od roku 2004 až do roku 2015. Poté Komora pořádala už jen několik jednorázových vzdělávacích akcí, které byly na přání tlumočnicků či podle aktuálních témat (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2016, s. 10).

V březnu roku 2006 vznikl projekt *Vyškolení lektorů a vytvoření výukových materiálů pro tlumočnický znakového jazyka, transliterátory znakované češtiny a vizualizátory mluvené češtiny*, který byl financován z Evropského sociálního fondu České republiky a z národních veřejných zdrojů státního rozpočtu a rozpočtu hlavního města Prahy (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2006, s. 34). Jak vychází z výroční zprávy Komory, „(...) Záměrem projektu je zlepšit kvalitu tlumočnicků a tlumočnických služeb určených lidem se ztrátou sluchu vůbec. (...) Na konci projektu v březnu 2006 bude vytvořeno celkem 50 publikací a 35 DVD s kompletně obsáhlou problematikou tlumočení pro neslyšící, jazykem a kulturou neslyšících“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2006, s. 34–36). Tyto publikace byly samozřejmě k dispozici nejen tlumočnickům znakového jazyka, ale všem, kteří měli o problematiku tlumočení pro neslyšící zájem. Do současné doby jsou zároveň jediným zdrojem informací v českém jazyce pro studium tlumočení a transliterace.

Velkým mezinárodním projektem v roce 2006 se pro Komoru stalo pořádání Konference EFSLI 2006, kterou organizace zrealizovala 14.–16. září 2006 v Praze. Tématem pro daný rok byly *Inovativní praktiky v týmovém tlumočení*. Na konferenci bylo prezentováno jedenáct zajímavých příspěvků od třinácti přednášejících z různých zemí – Holandska, USA, Rumunska a tak dále (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2006, s. 42). Za Českou republiku a současně Komoru vystoupil Petr Vysuček s tématem *Situace týmového tlumočení v ČR a postavení neslyšícího tlumočnicka v tlumočnickém týmu*. Referoval o nedostatku kvalitních tlumočnicků, kteří by pokryli skutečnou potřebu tlumočnických služeb, a o tom, že v případě vytvoření tlumočnického týmu jsou problémy násobně vyšší. Dále zmínil, že příprava tlumočnických týmů neprobíhá systematicky a tlumočníci se nevnímají jako partneři, ale bohužel jako konkurenti. Další zástupkyní Komory byla Kateřina Červinková Houšková, která vystoupila s příspěvkem *Týmová spolupráce při stínovém tlumočení divadelního představení*.

Ve své prezentaci přiblížila divadelní představení Tracyho tygr, na jehož tlumočení do znakového jazyka se Komora podílela (Šůchová, 2006, s. 8–9). O tomto projektu se více dočtete v podkapitole *Aktivity Komory v umělecké oblasti*.

2.1.3 Vzdělávání většinové společnosti

Od roku 2003 ČKTZJ spolupracuje s Jednotou tlumočnicků a překladatelů (JTP)²⁵. Každý rok se členové Komory jako přednášející účastní prestižní vzdělávací akce tlumočnicků nazvané *Jeronýmovy dny* (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2005, s. 20). V roce 2005 byl například přednesen příspěvek od Kateřiny Červinkové Houškové a Andrey Kalců na téma *Hudba pro oči – tlumočení hudby do znakového jazyka pro Neslyšící*. Druhý příspěvek na téma *Komunitní tlumočení pro neslyšící v ČR* prezentovaly Lucie Kuchařová a Marie Horáková (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2005, s. 20). Každý rok na Jeronýmových dnech vystupovali zástupci Komory s rozličnými tématy.

Od vzniku Komory nasbírali její členové při takzvaném komunitním tlumočení²⁶, které nejčastěji probíhalo na úřadě či u lékaře, mnoho zkušeností v oblasti zdravotnické péče pro neslyšící (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 28) „(...) *Pro jednání v komunitní oblasti bývá typická neinformovanost slyšící strany o roli tlumočnicka. Nejčastěji je tlumočnick považován za slyšícího příbuzného klienta, někdy dokonce za jakéhosi ošetřovatele či poručníka*“ (Hynková Dingová, 2017, s. 32). Z tohoto důvodu se Komora snažila vzdělávat pracovníky ve zdravotnictví formou přednášek a seminářů. Po konání dvou seminářů ve fakultní nemocnici na Karlově náměstí a Ústavu pro péči o matku a dítě (ÚPMD) v Praze-Podolí si Komora uvědomovala, že pracovníci stále nemají dostatečný přístup k informacím o komunitě, kultuře a jazyce neslyšících. Proto v roce 2007 uspořádala konferenci na téma *Tlumočnick jako most komunikace mezi slyšícím lékařem a neslyšícím pacientem*, která byla určena především zdravotnickému personálu. Jak vyplývá z výroční zprávy Komory z roku 2007, program konference se skládal ze čtyř bloků – 1. Hranice mého jazyka jsou hranicemi mého světa, 2. Český znakový jazyk, jak ho ještě neznáte, 3. Desatero komunikace s neslyšícími pacienty, 4. Tlumočnick x osobní asistent x rodinný příslušník jako

---

²⁵ Jednota tlumočnicků a překladatelů je „nezávislá a dobrovolná profesní organizace profesionálních tlumočnicků a překladatelů. Je otevřena všem, kteří chtějí podpořit její činnost. Organizace vznikla v roce 1990 s cílem hájit profesní, pracovní a sociální zájmy svých členů, napomáhat jim k dalšímu vzdělávání, propagovat je na trhu práce a informovat je o pracovních příležitostech“ (cs.wikipedia.org).

²⁶ Komunitní tlumočení – „Tlumočení, které se odehrává v běžných, každodenních situacích na základě potřeb komunity neslyšících, např. tlumočení u lékaře, na úřadě, na poště, v bance apod. Tento typ tlumočení vyžaduje od tlumočnicka především zvolení vhodných jazykových prostředků, citlivý přístup ke klientovi a k celé tlumočené situaci, neboť při těchto situacích je neslyšící klient v interakci nejčastěji se slyšícím člověkem, který nemá o problematice hluchoty žádné informace a není zvyklý na přítomnost tlumočnicka“ (Šebková H., Pešková K., cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/#K).

zprostředkovatel komunikace. V závěru konference byl vytvořen sborník, který obsahoval základní informace o komunitě českých neslyšících, českém znakovém jazyce a pravidlech komunikace slyšících lékařů s neslyšícími pacienty. Dále také vzniklo DVD se zpracovanými osobními zkušenostmi neslyšících pacientů včetně komentářů (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 29). Sborník i DVD bylo možné distribuovat také k odborníkům, zdravotnickému personálu a například obvodním lékařům, kteří se častěji dostávali do kontaktu s neslyšícími, ale neměli možnost být osobně přítomni na konferenci (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 28–29).

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka od svého vzniku ušla velký kus cesty a stávala se uznávanou autoritou v oblasti tlumočení, znakového jazyka a kultury Neslyšících. Právě z toho důvodu ji některé instituce samy kontaktovaly a žádaly o spolupráci v oblasti vzdělávání svých zaměstnanců ve výše zmíněných tématech. Úzká spolupráce byla navázána s Fakultní nemocnicí v Praze na Karlově náměstí, Vyšší odbornou školou zdravotnickou a Střední zdravotnickou školou na Praze 1, Pedagogickou fakultou a Ústavem translologie Karlovy Univerzity, Komorou soudních tlumočnicků ČR a Jednotou tlumočnicků a překladatelů (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 29). O rok později (v roce 2008) rozšířila Komora svou spolupráci ve vzdělávacích aktivitách ještě o další organizace. Dále se ČKTZJ snažila vzdělávat zdravotnický personál, a tak ke spolupráci se Všeobecnou fakultní nemocnicí Praha přibyla ještě aktivní spolupráce s Českou asociací sester a Sestrou In. Dále Komora školila členy Komory soudních znalců a připravila semináře pro pracovníky ve státní správě. Ve spolupráci s Krajským soudem v Praze, Justiční akademií a Soudcovskou unií připravila Komora seminář pro stávající a budoucí soudce (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s. 28).

2.2 Aktivity Komory v umělecké oblasti

Poté, co se Komora etablovala ve světě neslyšící i slyšící společnosti jako profesní tlumočnická organizace, začala rozšiřovat své pole působnosti v komunitním tlumočení přes vzdělávací projekty až k aktivitám, které jsou pro slyšící společnost, oproti komunitě Neslyšících, daleko přístupnější. ČKTZJ se začala angažovat i v oblasti umění. Prvním takovým projektem, který Komora uspořádala ve spolupráci s organizací Neslyšících – Pevnost – České centrum znakového jazyka²⁷, byl *Květinový ples Neslyšících aneb Bavíme se s jarem* (Česká komora

---

²⁷ Pevnost – České centrum znakového jazyka, z. ú. – tato organizace vznikla v roce 2000 se sídlem v Praze. Jejím účelem je šíření informací o komunitě Neslyšících, jejich jazyku a kultuře. Pořádá nejrůznější typy akreditovaných kurzů českého znakového jazyka pro všechny zájemce - slyšící i neslyšící (www.pevnost.com).

tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 8). Celým večerem v českém znakovém jazyce provázeli dva neslyšící moderátoři, již jsou členy organizace Pevnost – Hana Malíková a David Jorda. Do českého jazyka simultánně tlumočili členové Komory – Nad'a Dingová a Jiří Janeček (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 8). Spolupráce těchto dvou organizací potvrzuje úzké spojení profesní organizace tlumočnicků a organizace Neslyšících na odborné i kulturní bázi.

Pro úspěšnost prvního plesu se o rok později uskutečnil obdobný ples se stejným názvem, k němuž byla přidána římská číslice znázorňující, že se jedná o druhý ples v pořadí. Tento ročník provázeli opět neslyšící moderátoři ve složení Zuzana Hájková a Kamil Panský, do mluveného českého jazyka opět simultánně tlumočili Nad'a Dingová a Jiří Janeček (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 8). V témže roce, kdy byl uskutečněn první *Květinový ples Neslyšících aneb Bavíme se jarem* (2003), proběhla také první premiéra tlumočeného představení – *Tracyho tygr* – do znakového jazyka pod záštitou Komory (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 11). Podrobnější informace jsou uvedeny níže.

Komora dále razila cestu v oblasti tlumočení hudby, kdy především zajišťovala tlumočení do českého znakového jazyka a podílela se na organizaci. Jak vyplývá z výroční zprávy Komory 2003, připravován byl projekt *Zpívejme rukama*. Cílem projektu bylo zprostředkovat neslyšícím (především dětem), zážitek hudby, který nemohou vnímat sluchem (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 14.). Komora se však podílela i na mnoha dalších projektech v souvislosti s uměleckým tlumočením hudby. Její členové mimo jiné pravidelně tlumočili Tříkrálový benefiční koncert. V roce 2003 se jednalo o setkání s Bárrou Basikovou, Jaroslavem Duškem a jejich hosty. Výtěžek z koncertu byl použit ve prospěch sluchově postižených dětí v Centru pro dětský sluch Tamtam²⁸ a Bilingvální mateřské škole pro sluchově postižené, Pipan²⁹. Dále členové ČKTZJ vystupovali na koncertech s názvem *Podepsáno srdcem*, který pravidelně všem divákům přenášela Česká televize. Tím Komora začala „učit“ Českou televizi, jak podobné pořady koncipovat, tak, aby byly přijatelné pro slyšícího diváka, ale zároveň důstojné a srozumitelné pro diváka neslyšícího (nebylo možné kamerou jen švenkovat³⁰ po tlumočnicích, bylo nutné hudební kusy tlumočit také kontinuálně v okénku). Na

---

²⁸ Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s. – Tato organizace vznikla z podnětu rodičů, kteří mají děti s těžkým sluchovým postižením a kde prioritou je zlepšení podmínek pro vzdělávání a začlenění těchto dětí do slyšící společnosti. Dále Tamtam po rozpadu Komory převzal záštitu nad většinou divadelních představení tlumočených do českého znakového jazyka (tamtam.cz).

²⁹ Bilingvální mateřská škola pro sluchově postižené Pipan je institucí pro děti se sluchovým postižením, vadami řeči, kombinovaným postižením (kde dominuje sluchové postižení), děti neslyšících rodičů, slyšící děti, jež potřebují menší kolektiv a individuální přístup (<https://pipan.cz/>).

³⁰ Švenkovat znamená přenášet pohled kamery z jednoho bodu na druhý (SCS.ABZ.CZ, 2022).

koncertě zazněly skladby vážné i populární hudby, což byl pro tlumočníky velmi nelehký úkol (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 15).

Přestože šlo o kulturní aktivity, měly vysoce osvětový význam. Jednalo se o specifickou formu osvěty, která byla efektivnější a přirozeně stavěla na stejnou úroveň jak jazyk znakový, tak jazyk mluvený.

2.2.1 Umělecké tlumočení v ČR před vznikem Komory

Před začátkem nového milénia se umělecké tlumočení v České republice objevovalo jen zřídka. Po sametové revoluci byli tlumočníci v koncertních či divadelních sálech vidět maximálně na balkóně, v rámci takzvaného balkónového tlumočení, kde obvykle tlumočili pro malou skupinu neslyšících diváků. Místo na balkóně bylo vybráno pro to, aby „nerušili“ slyšící diváky (Basovníková, 2019, s. 11). U takto tlumočeného představení povětšinou neměl tlumočnick žádnou přípravu, hru neviděl a ani neznal její text. Po určitém čase se některá divadla (například Švandovo divadlo) snažila zprostředkovat představení lidem, kteří špatně slyší. Hledala se však cesta nejjednodušší a nejlevnější, to jest představení opatřené titulky. Bylo skvělé, že divadla myslí i na občany se sluchovým postižením, ovšem otitulovaná představení byla především určena pro nedoslýchavé diváky, kteří preferují český jazyk (Basovníková, 2019, s. 7). Pro neslyšící diváky přidání titulků nebylo příliš komfortní, jelikož je pro ně český jazyk cizím jazykem. Představení tlumočená do českého znakového jazyka občas také probíhala, ovšem tlumočení nebylo příliš systematické, nemělo žádná pravidla, probíhalo intuitivně a nahodile.

Zlomovým představením v uměleckém tlumočení byla inscenace Plukovník pták v Divadle Na Zábradlí. Režisér Petr Lébl³¹ zvolil pro tu dobu velmi netradiční postup. Umožnil tlumočnici Gabriele Houdkové, aby se od začátku příprav na představení podílela na spolupráci a účastnila se zkoušek. Díky znalosti režijního výkladu a psychologie postav mohla tlumočnice více propracovat své tlumočení a následně tak neslyšícímu divákovi zprostředkovat daleko lepší zážitek. Příjemnější pocit z představení byl umocněn také tím, že tlumočnice nebyla umístěna na balkón, ale přímo na jeviště (Mázerová, 1999, s. 25). Jednalo se o takzvané tlumočení statické³². V jednom čísle časopisu *Unie* se můžeme dočíst, že zástupci představení (režisér, dva herci a kostýmní výtvarnice) navštívili pražskou klubovnu neslyšících ČUN (Křest'anová,

---

³¹ Petr Lébl byl divadelní režisér, scénograf, výtvarník a příležitostný herec. Působil jako umělecký šéf v Divadle Na Zábradlí. Svůj život ukončil dobrovolně v provazišti Divadla Na Zábradlí v prosinci roku 1999.

³² Statické tlumočení – V rámci statického tlumočení nejčastěji představení tlumočí jeden či dva tlumočníci, kteří se nacházejí buď na levé, nebo pravé straně jeviště (či pod jevištěm) a po celou dobu představení setrvávají na jednom a tom samém místě (Červinková, Kováčová, 2008, s.17). V tomto případě si neslyšící diváci musí vybrat, koho budou sledovat, zda herce, či tlumočníky. Neustále tak otáčejí hlavu a upírají svou pozornost z jednoho objektu na druhý, dochází tedy k tzv. „ping-pong“ efektu (Gebron, 2000, s. 20).

1999, s. 12). V průběhu besedy měli neslyšící návštěvníci možnost se zástupců představení na cokoliv zeptat. Na dotaz režiséra představení, jak se neslyšícím divákům hra líbila, jedna divačka odpověděla: „*Moc Vám děkuji za ten hezký zážitek. V jedné hře prostitutka, Róm, NATO, tancování – byla to velká legrace a moc se mi to líbilo. Určitě na to půjdu ještě jednou, protože nevím, jestli jsem to všechno správně pochopila*“ (Křest'ánová, 1999, s. 12). Pro většinu z přítomných neslyšících se jednalo o první divadelní představení, které za celý svůj život viděli a zároveň mu měli možnost rozumět.

2.2.2 Umělecké tlumočení v ČR po vzniku Komory

Na území České republiky se umělecké tlumočení začalo více systematicky rozvíjet po vzniku Komory. Na začátku 21. století to byli slyšící tlumočníci, kteří se snažili kulturní dění z okolního společenského života přibližovat neslyšícím lidem (Basovníková, 2019, s. 12).

Prvním divadelním projektem pod záštitou Komory bylo představení s názvem Tracyho tygr. Toto představení bylo v oblasti uměleckého tlumočení zlomové. Poprvé byli totiž tlumočníci znakového jazyka umístěni přímo na jevišti. S ohledem na tuto skutečnost bude představení Tracyho tygr věnována samostatná kapitola, ve které bude dopodrobna rozebráno.

a) Tracyho tygr

Název představení: Tracyho tygr

Divadlo: Divadlo NABLÍZKO

Režie: Apolena Vynohradnyková

Herci: Václav Krátký, Natálie Topinková, Lubor Šplíchal, Martin Dusbaba, Patrik Vojtíšek

Tlumočnické obsazení: Jiří Janeček, Andrea Kalců, Fedor Krajčák, Nad' a Dingová, Kateřina Červinková Houšková

Typ tlumočení: stínové

Rok tlumočené premiéry: 2003

Jak již bylo zmíněno výše, prvním divadelním představením, které bylo tlumočeno do českého znakového jazyka pod záštitou Komory, byla inscenace Tracyho tygr od Williama Saroyana, ve spolupráci s Divadlem NABLÍZKO³³.

Co přivedlo Komoru ke spolupráci s Divadlem NABLÍZKO, můžeme zjistit ve výroční zprávě Komory z roku 2003: „(...) *Naše organizace dospěla k názoru, že máme dostatek sil i tvůrčího potenciálu na to, abychom se pokusili o tzv. stínové tlumočení do znakového jazyka. (...)*

---

³³ Divadlo NABLÍZKO založili v roce 1999 studenti 3. ročníku DAMU. Webové stránky divadla jsou stále dohledatelné, avšak poslední změny byly přidány v roce 2014. Z toho lze soudit, že Divadlo NABLÍZKO dnes funguje už jenom formálně (www.nablizko.cz).

Abychom mohli myšlenku uvést v čin, museli jsme nejprve najít divadelní kolektiv, který by byl ochoten s námi projekt stínového tlumočení sdílet. Po několika odmítnutích ze strany větších i menších pražských divadelních scén se nám podařilo oslovit Divadlo NABLÍZKO. Díky pochopení a odvaze režisérky divadla Apoleny Vynohradnykové a členů hereckého souboru divadla jsme konečně mohli vypracovat projekt, který v naší republice ani ve střední Evropě nemá obdoby (...)“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 10–11).

Cílem spolupráce nebylo vytvořit představení pouze pro neslyšící publikum, naopak vidinou bylo vytvořit představení, které bude moci zhlédnout jak neslyšící, tak slyšící divák. Proto se členové Divadla NABLÍZKO a členové Komory shodli, že nastudují inscenaci, kterou již má divadlo ve svém repertoáru. Z nabídky titulů vybrali ten, který nejlépe vyhovoval stínovému tlumočení³⁴. Konečné rozhodnutí padlo na představení, které bylo vlajkovou lodí Divadla NABLÍZKO – na představení Tracyho tygr (Červinková Houšková, Dingová 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/2).

Dílo Williama Saroyna vypráví téměř až pohádkový příběh Thomase Tracyho, kterého celý život doprovází tygr (ve skutečnosti se jedná o černého pantera), který má velký vliv na Thomasovo chování a rozhodování. Tygr je totiž Tracyho alter ego³⁵.

Příprava tlumočeného představení nebyla vůbec jednoduchá, nejprve bylo zapotřebí sehnat finanční prostředky, které by pokryly zkušební proces. Podporu se Komoře podařilo získat od Magistrátu hlavního města Prahy, který finančně zajistil nejen přípravy na představení, ale také prvních šest představení v roce 2003 a další plánovaná představení na rok 2004 (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 11).

Jelikož se jednalo o již nazkoušené a reprízované představení, bylo zapotřebí tlumočnický do inscenace implementovat. Ve výsledku vzniklo paralelní samostatné tlumočené představení Tracyho tygr v českém znakovém jazyce. Proces příprav měl hned několik fází.

---

³⁴ Využití stínového tlumočení je při tlumočeném představení pro neslyšící diváky nejkomfortnější, a to z důvodu, že nedochází k tzv. ping-pong efektu. Neslyšící divák je při sledování herce schopen periferně vidět tlumočnicka. Každý herec, který se právě objevuje na jevišti, má svého vlastního tlumočnicka, který je v jeho těsné blízkosti a pohybuje se po jevišti s ním jako jeho stín (Červinková Houšková, Kováčová 2008, s. 23). Důležité je, aby herec a tlumočnick společně vytvářeli jednu postavu. Dopomůže tomu kostým tlumočnicka, který se co nejvíce podobá hercovu kostýmu, a dokonalým souzněním výrazu a projevu herce s výrazem a projevem tlumočnicka (Gebron, 2000, s. 25).

³⁵ ROZBOR-DILA.CZ, 2022. Tracyho tygr – rozbor díla k maturitě (6). In: Rozbor-dila.cz [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/tracyho-tygr-rozbor-dila-k-maturite-6/>

Nejprve bylo zapotřebí, aby tlumočníci z Komory, kteří měli zájem se do projektu zapojit, zhlédli živé představení a udělali si představu o jeho možném provedení. Původním plánem bylo najít ke každé postavě dva tlumočníky, aby se mohli alternovat. Vzhledem k náročnosti zkoušení se od tohoto plánu později upustilo (příloha A).

Ve druhé fázi bylo důležité, aby tlumočníci nastudovali a získali co nejvíce materiálu, který by usnadnil práci na překladech dialogů do českého znakového jazyka. Základními materiály byly scénář a videonahrávka představení. V této fázi přípravy byla velmi nápomocná i režisérka představení Apolena Vynohradnyková, která s tlumočníky konzultovala svůj režijní záměr při zpracování (Červinková Houšková, Dingová 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/4).

Následovala fáze, ve které se vybírali vhodní tlumočníci ke konkrétním postavám inscenace. V ideálním případě šlo o to, aby ženskou roli tlumočila žena a mužskou zase muž. Vzhledem k hereckému obsazení, které se skládalo ze čtyř mužů a jedné ženy, bylo ideální najít čtyři tlumočníky a jednu tlumočnici. Zde však realizátoři narazili na komplikaci – v tlumočnické praxi je nedostatek mužů. Ovšem i s touto překážkou se zvládli vypořádat. Situace se vyřešila tak, že ke dvěma hercům, kteří v průběhu hry představují hned několik postav a dávají představení humorný podtext, byly přiděleny ženy – tlumočnice (Červinková Houšková, Dingová, 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/4). Ačkoliv do představení Tracyho tygr bylo pro jevištní práci nakonec vybráno pouze pět tlumočnicků (každá postava měla svého jednoho tlumočnicka), zájem o spolupráci na projektu projevil celkem patnáct tlumočnicků. Jednalo se o dobrovolníky, kteří byli členy Komory. Ti tlumočníci, kteří nebyli zapojeni do dění přímo na jevišti, poskytli pomoc prostřednictvím konzultací a zpětné vazby. Společnými silami odstraňovali tlumočnické i technické nedostatky, které by mohly bránit v porozumění neslyšícím divákům (Červinková Houšková, Dingová, 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/10).

Překlada a tlumočnické přípravě se tlumočníci věnovali po dobu tří měsíců (červen–srpen). S překladem do českého znakového jazyka, správností a srozumitelností z pohledu rodilých mluvčích jim velmi pomohli lektori z organizace Neslyšících Pevnost – České centrum znakového jazyka (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 11). Během zkoušek bylo zapotřebí zohlednit mnoho věcí. Ať už se jednalo o rychlé promluvy mezi postavami, či jejich střídání emocí: „(...) *Pro Neslyšící, kteří se nemohou orientovat podle zvuků, je velmi důležité, aby se mohli orientovat v dění na jevišti podle jiného klíče. Tlumočníci jim při tomto způsobu orientace musí být oporou*“ (Červinková Houšková, Dingová, 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/5). I tuto skutečnost bylo zapotřebí zohlednit. Opora od tlumočnicků spočívala v pečlivém předávání pozornosti během jednotlivých replik „(...) *Každý tlumočnick musel*

myslet na to, že se svou poslední replikou v rozhovoru současně „vizuálně“ předává slovo svému komunikačnímu partnerovi“ (Červinková Houšková, Dingová, 2008, DVD-ROM – 4. kapitola/5). V tomto případě jim byla velmi nápomocná také profesionální tlumočnice amerického znakového jazyka (ASL) Vesta Dee Sauter³⁶, která měla se stínovým tlumočením divadelních představení v USA mnoho zkušeností (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 11).

V poslední fázi před veřejným vystoupením přišlo na řadu společné zkoušení s herci. Před první zkouškou byli tlumočníci velmi napjati, jak je herci do inscenace přijmou: „(...) *Obavy, jak herci své ‚stíny‘ přijmou se brzy rozplynuly, neboť všichni brzy pochopili, že se o svou postavu s tlumočnickem nedělí, nýbrž dávají jí další rozměr“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 11).*

Ještě před premiérou proběhla 12. října 2003 veřejná generálka, která se konala pod širým nebem a u diváků sklídila velký úspěch. O připravovaném představení dokonce vyšlo i několik článků. „*Úspěšné představení Divadla Nablízko Tracyho tygr je v novém nastudování zážitkem i pro neslyšící. Divadlo jako jediné z oslovených Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka přijalo výzvu, aby zkusilo hrát se stínovým tlumočením. (...) Divadlo pro neslyšící tu už sice bylo, ale publikum nikdy nemohlo být plně vtaženo do děje. (...)“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2003, s. 13). Premiéra tlumočeného představení Tracyho tygr se konala o několik dní později ve dvou termínech, 24. a 25. října 2003 v Divadle NABLÍZKO. Stínově tlumočené představení do českého znakového jazyka mělo přínos nejen pro neslyšící diváky: „*Vážení, chtěla bych poděkovat divadlu Nablízko a České komoře tlumočnicků znakového jazyka za nápad a realizaci divadelního představení Tracyho tygr tlumočeného do českého znakového jazyka. Měla jsem možnost vystoupení zhlédnout se svým neslyšícím manželem. Představení jsme OBA rozuměli, a to díky stínovému tlumočení do českého znakového jazyka. Děkujeme a těšíme se na další divadelní projekty, které budou rovněž do českého znakového jazyka tlumočeny“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 12), ale také pro samotné tvůrce – režiséru představení: „(...) *Po 150 reprízách už představení začalo být trochu ohrané. Jsem šťastná, že teď dostalo zase nový náboj“ (Křest'ánová, 2003).***

---

³⁶ Vesta Dee Sauter „(...) *pochází z rodiny neslyšících rodičů. Akademické vzdělání získala na Dallas Baptist University a absolvovala řadu vzdělávacích kurzů pro tlumočnický znakového jazyka. Od roku 1969 působí jako profesionální tlumočnice amerického znakového jazyka. Současně od roku 1975 je i lektorkou znakového jazyka. Je členkou National Registry of Interpreters, spoluzakladatelkou Texas Foundation on Deafness, jež vznikla v roce 1976, a organizátorkou National Sign Language Choir Festival v roce 1978. (...) Od roku 1997 se věnuje výzkumu postupů a metod, jak vyučovat znakový jazyk.“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 5)*

Tlumočené představení do českého znakového jazyka, Tracyho tygr, bylo ve všech ohledech zcela výjimečné. Nejenže se jednalo o (do té doby) vůbec první stínově tlumočené představení, kdy slyšící tvůrci přímo začlenili tlumočnický do svého díla, ale zároveň se také jednalo o inscenaci, kde byl tlumočnickům během zkoušení dopřán dostatečný čas pro spolupráci a pochopení způsobu, jakým herec bude postavu ztvárňovat (příloha A).

Velkým úspěchem pro všechny, kteří se na projektu podíleli, byla nabídka vystoupit s tlumočeným představením Tracyho tygr v Alžírsku na Evropském kulturním festivalu, který se konal v květnu roku 2006 „(...) *Představení se zúčastnilo mnoho významných osobností Bejarii, zástupců Alžírské federace neslyšících a delegátů Evropské komise. (...) Divadelní zájezd byl velkým přínosem pro tlumočnický i herec, pro představení samo o sobě a bezesporu i pro alžírské neslyšící a jejich komunitu*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2006, s 13). Inscenace Tracyho tygr se stínovým tlumočením byla reprízována až do roku 2006, kdy se konaly (stejně jako u premiéry) dvě derniéry – 19. a 20. září (Unie, 2006, s. 22).

b) Umělecké tlumočení v ČR v letech 2000–2010

Toto období bylo pro profesionální rozvoj Komory velice plodné a formativní. Členové ČKTZJ navázali spolupráci s mnoha renomovanými divadly – s Divadlem NABLÍZKO, Divadlem Na Zábřadlí, Divadlem v Celetné a podobně. Zároveň byla Komora schopna zajistit pro vybraná divadelní představení konkrétní a nejvíce vyhovující způsob tlumočení, jehož výsledek měli neslyšící diváci možnost posoudit ve více než jedné tlumočené repríze.

V této době se zároveň v podvědomí neslyšících pevně zakotvila možnost zhlédnout taková představení, čímž byla upevněna spolupráce mezi jednotlivými divadly a Komorou. Jak již bylo zmíněno výše, Tracyho tygr v tomto období hraje nezaměnitelnou roli ve vnímání uměleckého tlumočení jako součást divadelní tvorby. Je tedy pochopitelné, že toto představení bylo zároveň důležité pro další spolupráci a určovalo její směr.

Následující přehled tlumočených divadelních představení zohledňuje: název tlumočeného představení, divadlo, pod kterým byla inscenace nazkoušena, režijní vedení, herecké a tlumočnické obsazení. Následuje typ uměleckého tlumočení, který byl pro danou inscenaci zvolen. Na závěr bude uveden rok tlumočené premiéry, stručný obsah hry, co přineslo představení nového a jaké byly ohlasy od neslyšících diváků.

Název představení: V melounovém cukru

Divadlo: Divadlo NABLÍZKO

Režie: Apolena Vynohradnyková

Herci: Patrik Vojtíšek, Perla Kotmelová, Eduard Jenický, Václav Krátký, Jakub Juda, Eva
Leinweberová, Lubor Šplíchal, Jiří Zeman, Martin Dusbaba

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová, Jiří Janeček/Farah Bunninová, Gabriela Houdková

Typ tlumočení: zónové

Rok tlumočené premiéry: 2004

Představení V melounovém cukru vzniklo pár měsíců po debutním umělecky tlumočeném představení Komory Tracyho tygr, kdy její členové opět navázali spolupráci s Divadlem NABLÍZKO (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2004, s. 14).

Dílo Richarda Brautigena, V melounovém cukru, poetickou prózou vtáhne diváka do podivuhodného světa, kde je všechno zhotoveno z melounového cukru. V tomto světě tygři požívají rodiče a učí děti násobilku. Objevují se zde i stovky řek se světélkujícími hrobkami, nad kterými jsou mosty s lucernami, a vypravěč, který nemá jméno³⁷.

Toto představení bylo ojedinělé tím, že byla použita jiná forma uměleckého tlumočení – takzvané zónové tlumočení³⁸. Zároveň byli tlumočníci zakomponováni do děje hry, byli součástí scénografického řešení. Inscenace V melounovém cukru vznikala od začátku za přítomnosti tlumočnicků znakového jazyka. Slavnostní derniéra se konala 1. prosince 2005 (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2005, s. 16).

Název představení: Perfect Days

Divadlo: Divadlo Na Zábřadlí

Režie: Alice Nellis

Herci: Zuzana Bydžovská, Martin Zbrožek, Pavel Liška, Jorga Kotrbová, Jaroslava
Kretschmerová/Milena Steinmasslová, Igor Bareš/Josef Polášek

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová, Jiří Janeček/Kateřina Červinková Houšková/Jindřich
Mareš

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2005

---

³⁷ BRAUTIGAN, R., 2018. V melounovém cukru [online]. Praha: Argo [cit. 2022-06-14]. ISBN 978-80-257-2580-1. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-3929-v-melounovem-cukru-in-watermelon-sugar>

³⁸ Zónové tlumočení – U tohoto typu tlumočení obvykle působí dva tlumočníci, kteří si předem rozdělí jeviště na pomyslné zóny a tlumočí jen dění, které se odehrává v jejich zóně (Červinková Houšková, Kováčová 2008, s. 21). Tlumočníci jsou zpravidla po celou dobu umístěni na jevišti (nedochází díky tomu k velkému ping-pong efektu) na nějakém vyvýšeném místě, aby na ně bylo dobře vidět a zároveň nezakrývali herce (Červinková Houšková, Dingová, 2008, s. 7).

Inscenace Tracyho tygr byla zlomovým dílem v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení do českého znakového jazyka. Po jeho uvedení na veřejnosti se Komore podařilo navázat spolupráci s dalšími divadly a rodily se tak nové projekty. Jedním z nich byla inscenace Perfect Days v Divadle Na Zábradlí pod režijní taktovkou Alice Nellis, kde byla využita forma statické tlumočení.

Autorkou této romantické komedie o mezilidských vztazích, problémech každodenního života, o hledání, smíření a odpuštění je Liz Lochhead. Tlumočená verze inscenace vznikla ze soukromé iniciativy, jako dárek. První odehrané tlumočené představení pro neslyšící publikum mělo však velký ohlas, proto se tlumočníci Komory a Divadlo Na Zábradlí domluvili na dlouhodobější spolupráci.

Tlumočené představení do znakového jazyka bylo reprízováno v intervalu jednou za měsíc až do roku 2010. Během této doby se vedle tlumočnice Nadi Dingové vystřídali tři kolegové tlumočníci – Jiří Janeček, Kateřina Červinková Houšková a Jindřich Mareš. Pro neslyšící diváky, kteří představení zhlédli vícekrát, tak mohlo být zajímavé vidět, jak se každý tlumočník s představením popasoval (příloha A).

Název představení: Růže pro Algernon

Divadlo: Divadlo v Celetné

Režie: Jakub Špalek

Herci: Jan Potměšil, Eva Elsnerová/Markéta Coufalová, Tomáš Karger/Petr Lněnička, Jakub Špalek/Petr Hruška

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová, Martina Mirovská, Milena Najmanová, Alan Ptáček

Typ tlumočení: stínové

Rok tlumočené premiéry: 2005

Spolupráci se členům Komory podařilo navázat také s Divadlem v Celetné na představení Růže pro Algernon. Romantický příběh Daniela Keyese vypráví o mentálně retardovaném Charliem Gordonovi, který nezvládá číst, psát, počítat a pracuje jako uklízeč v továrně. Jeho velkým přáním je být chytrý, protože si myslí, že chytrost přináší lidem štěstí.

Spolupráce vznikla za poněkud netradičních okolností: „(...) *Divadlo se rozhodlo uvést představení Růže pro Algernon a souhlasili s tlumočením představení pro neslyšící diváky. Toto tlumočení však nedopadlo tak, jak by si všichni aktéři přáli. Tlumočník nebyl připraven, na celé velmi textově náročné představení byl sám, takže po dvaceti minutách od zahájení představení musel tlumočení přerušit. Pro neslyšící diváky vznikla nepříjemná situace – po zbytek Růže hleděli jen na herce, kterým nemohli rozumět*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka,

2005, s. 23). Tuto nepříjemnou situaci a nedorozumění se Komora rozhodla napravit. Kontaktovala divadlo, se kterým se následně domluvila, že na tlumočené představení připraví tým tlumočnicků, kteří by kompletní dílo tlumočili formou stínového tlumočení.

Výraznou odlišností tohoto představení je, že se na jevišti setkávají tři druhy postižení. Hlavní postava, Charlie Gordon, trpí mentální poruchou a je ztvárněn hercem Janem Potměšilem, jenž je po autonehodě od roku 1989 upoután na invalidní vozík. Jako poslední forma handicapu je zde bráno neslyšící publikum, pro něž je hra tlumočena slyšícími tlumočnickými. Ačkoliv se v tlumočené verzi představení objevují tři druhy postižení, inscenace tím v žádném případě neutrpěla. Naopak byla navštěvována širokou škálou publika (příloha A).

Toto představení vzniklo za výrazné podpory tlumočnicků znakového jazyka, kteří měli velký vliv na uskutečnění a finální podobu. Je důležité zmínit, že lídrem pro použití stínového tlumočení v tomto představení byl Jan Potměšil, navzdory mnoha pochybnostem ze strany režie a dalších složek.

Tlumočená premiéra tohoto představení se uskutečnila 4. května 2005 a byla reprízována až do 19. června 2007, kdy proběhla slavnostní derniéra (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 12).

Název představení: Zahrada

Divadlo: Divadlo NABLÍZKO

Režie: Apolena Vynohradnyková

Herci: Petr Vaněk, Petr Reif

Tlumočnické obsazení: Naďa Dingová, Martina Mirovská, Farah Bunniová, Klára Richterová,
Tim Curry

Typ tlumočení: experimentální

Rok tlumočené premiéry: 2006

V roce 2006 se členům Komory naskytl možnost opět spolupracovat s Divadlem NABLÍZKO. Tentokrát se jednalo o představení Zahrada na motivy Jiřího Trnky, které bylo cíleno především na neslyšící děti, kde byla poprvé v České republice zvolena forma experimentálního tlumočení.³⁹ „*Jde o první představení tlumočené experimentální formou, kdy tlumočníci znakového jazyka vystupují spíše v rolích herců než jen tlumočnicků*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2006, 15).

---

³⁹ Experimentální tlumočení je nový typ divadelního tlumočení, u kterého se tlumočnick často ocitá jak v roli tlumočnicka, tak v roli interpreta. V některých případech se může stát, že počet tlumočnicků převýší počet herců. Tlumočníci jsou vždy pevnou součástí představení (Dingová N., cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/#E).

Pohádková Zahrada Jiřího Trnky představuje pět kluků, kteří otevřou starou rozvrzanou branku a ocitnou se v krásné tajemné zahradě. Tam potkají zlomyslného kocoura, učenou velrybu či kamenného trpaslíka a odhalují různá tajemství⁴⁰.

Tlumočníci byli do procesu zkoušení zainteresováni od úplného počátku. Cílem bylo co nejkomfortněji poskytnout neslyšícím divákům umělecký zážitek „(...) *Rozhodla jsem se tlumočnický povýšit na interprety. Herci s tlumočnický se propojili v jedinou postavu, zastoupenou loutkou, která zároveň mluví i znakuje. Chtěla bych slyšící i neslyšící děti a jejich rodiče spojit v jedno publikum se společnou reakcí*“ (Hynková Dingová, 2008, s. 25).

Inscenace byla založena především na vizuálnosti prostoru jeviště. Jednalo se také o dílo, které se od začátku tvořilo s tlumočnický, a o první představení, ve kterém účinkovalo více tlumočnicků než herců (příloha A). Představení bylo tlumočeno nejen do českého znakového jazyka, ale také do mezinárodního znakového systému, a to když bylo nastudováno a hráno v anglické verzi (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 20). Inscenace byla reprízována až do roku 2008, na 16. června byla naplánovaná derniéra (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s. 18).

Název představení: Zánik domu Usherů

Divadlo: Depresivní děti touží po penězích (soubor)

Režie: Jakub Čermák

Herci: Darja Dvořáková, Jiří Ratajík, Linda Petáková

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová/Milena Najmanová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2007

Spolupráce se souborem Depresivní děti touží po penězích byla ojedinělá tím, že umělecky tlumočené představení, Zánik domu Usherů, bylo součástí projektu Oživené památky „(...) *Jednalo se o putovní akci, jejímž cílem bylo upozornit na nevyužívané nebo chátrající historické objekty v různých regionech a napomoci hledání nových možností jejich náplně právě prostřednictvím specifického projektu*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 22). Zajímavostí bylo, že během vystoupení putovali herci s tlumočnickem, který byl integrovanou součástí představení, i diváky po místnostech dané historické památky. Vznikla tak příležitost užít si komplexní jedinečný kulturní zážitek (příloha B).

---

⁴⁰ TRNKA, J., 1962. Zahrada. In: Databazeknih.cz [online]. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy [cit. 2022-06-14]. ISBN 123-166-62. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/zahrada-134629>

Výběr představení s touto akcí tematicky korespondoval. Hororová povídka *Zánik domu Usherů* od Edgara Alana Poea vypráví o opuštěném domě pana Ushera, který se s prosbou o pomoc obrátí na svého přítele – vypravěče. Ten se rozhodne mu pomoci a přijede na Usherovo panství, kde se později dějí děsivé věci. Nakonec vypravěč prchá z domu, když se celý bortí⁴¹.

S divadelním souborem tlumočníci Komory vyrazili třeba na Horní hrad na Karlovarsku, Zámek Jezeří, do Berouenské kaple v Teplicích a podobně, kde vždy odehráli jedno představení. Na Hradě Švihov však mělo tlumočené představení takový úspěch, že zde byla odehrána představení dvě (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 22).

Název představení: Jonathan Livingstone Racek

Divadlo: Malé Nosticovo divadlo nad Čertovkou

Režie: Jaroslav Dušek

Herci: Ivana Uhlířová

Tlumočnické obsazení: Kateřina Červinková Houšková, Marie Basovnicková, Zuzana Hájková

Typ tlumočení: experimentální

Rok tlumočené premiéry: 2007

S nápadem tlumočit divadelní inscenaci Jonathan Livingstone Racek od Richarda Bacha přišel sám režisér představení Jaroslav Dušek. Ten se již v minulosti podílel na tlumočených koncertech do českého znakového jazyka (Mirovská, 2007, s. 24).

V představení, které poukazuje na to, jak člověka omezuje společnost v jeho okolí a že by se měl spíše zaměřit na věci, které ho baví a přinášejí mu radost⁴², účinkovaly dvě neslyšící a jedna slyšící tlumočnice českého znakového jazyka. Text hry předčítala herečka Ivana Uhlířová. Jednalo se o netradiční a velmi ojedinělé zpracování, které mělo u neslyšících diváků velký úspěch, jak se můžeme dočíst v anketě časopisu Unie: „(...) *Představení Racek bylo úžasné. Často jsem se smál, například jak tlumočnice Zuzka Hájková předváděla bouři, bylo to nepopsatelné a zábavné. Prostě krása.*“ Jiný divák uvedl: „(...) *Divadlo nemělo chybu, vím, že znakový jazyk je úžasný jazyk, představení Racek krásně, hravě dokazuje, že je to jazyk, ve kterém se dá vyjádřit vše, dokonce lépe než v mluveném jazyce. Se znakovým jazykem si tlumočnice ‚hrály‘ a výsledek prostě nemá chybu*“ (Fritz, 2009, s. 13).

---

⁴¹ SOUČEK, T., 2021. *Zánik domu Usherů*. In: Cesky-jazyk.cz [online]. 10. 4. 2021 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/edgar-allan-poe/zanik-domu-usheru-3.html#axzz7I1Wz6bW4>

⁴² ŠRAJER, P., 2013. Jonathan Livingstone Racek-Richard David Bach. In: Zapnimozeck.cz [online]. 13. 2. 2013 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://zapnimozeck.cz/ctenarskydenik/jonathan-livingstone-racek/>

Ojedinelost tohoto díla spočívá ve vnímání mocnosti znakového jazyka. Čtený text díky simultánnímu tlumočení do českého znakového jazyka vytváří výraznou expresi, která může být obohacující jak pro neslyšícího, tak pro slyšícího diváka. V porovnání s inscenací Zahrada, která byla rovněž tlumočena experimentální formou, se jednalo o odlišné režijní zpracování. Jak již bylo zmíněno výše, představení Zahrada bylo zaměřeno především na vizuálnost prostoru na jevišti. Oproti tomu Jonathan Livingstone Racek byl založen čistě na vizualizaci textu do znakového jazyka. Velmi netradiční byl také režijní přístup Jaroslava Duška, který dal tlumočnicím při zkoušení maximální prostor pro vlastní tvorbu. Poprvé také v představení vystupovaly neslyšící tlumočnice, jejichž prvním jazykem je český znakový jazyk (příloha A). Představení bylo reprízováno až do roku 2011 a jedna jeho repríza byla dokonce zaznamenána Českou televizí⁴³. O čtyři roky později, v prosinci 2015, byla v divadle Kampa obnovená premiéra, která přinesla drobnou obměnu. Text inscenace tentokrát nepředčítala jedna herečka, ale dvě – Agáta Dušková a Sofia Adamová⁴⁴. V současné době se představení již nehraje.

Název představení: Svou vlastní ženou

Divadlo: Divadlo Letí – Malá scéna Divadla pod Palmovkou

Režie: Janek Růžička

Herci: Pavol Smolárik

Tlumočnické obsazení: Jindřich Mareš

Typ tlumočení: stínové

Rok tlumočené premiéry: 2008

Monodrama Douga Wrighta – Svou vlastní ženou – je inspirováno skutečným příběhem Charlotty von Mahlsdorf, která v pubertě zjistila, že je jí bližší mužské pohlaví. Proto se stala transvestitou Lotharem Berfeldem. Život hlavní postavy nebyl vůbec jednoduchý. Nejenže se jednalo o rozporuplnou osobnost, ale velký vliv zároveň měla doba, ve které svůj příběh prožívá. Jednalo se o období nacismu a následně komunismu, které přinášelo řadu změn, s nimiž se hlavní hrdina musel vypořádat⁴⁵.

---

⁴³ ČESKÁ TELEVIZE, 2011b. Divadlo on-line: Jonathan Livingstone Racek. In: Ct24.ceskatelevize.cz [online]. 30. 6. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1256987-divadlo-line-jonathan-livingston-racek>

⁴⁴ I-DIVADLO.CZ, 2022b. Divadlo Kampa: Racek Jonathan Livingstone. I-divadlo.cz [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/divadlo-kampa/racek-jonathan-livingston>

⁴⁵ DOLENSKÁ, K., 2007. Divadlo Letí: Svou vlastní ženou. In: Vltava.rozhlas.cz [online]. 1. 11. 2007 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/divadlo-leti-svou-vlastni-zenou-5112024>

Ačkoliv pro inscenaci *Svou vlastní ženou* byl vybrán již známý stínový typ uměleckého tlumočení, představení bylo ojedinělé svou jevištní formou. Jednalo se takzvanou *One Man Show* neboli divadlo jednoho herce (příloha A). Jak již název napovídá, v představení účinkoval pouze jeden herec, který v průběhu hry ztvárnil hned několik různých postav. Odlišit od sebe jednotlivé postavy bylo také úkolem tlumočnicka v českém znakovém jazyce: „(...) *Pro každou postavu jsem si musel vytvořit nějaký charakteristický způsob znakování (postoje, výrazu) a ten vždy dodržet, aby divák poznal, kdo právě mluví*“ (Hejlová, 2009, s. 15).

Zajímavostí tohoto představení také je, že text hry je vyprávěn jak v českém, tak i německém jazyce. Tím pádem bylo žádoucí, aby se tlumočnick Jindřich Mareš německé pasáže naučil v německém znakovém jazyce. K tomu mu byla velmi nápomocná Iveta Pilařová, která německý znakový jazyk ovládala (příloha D).

Představení *Svou vlastní ženou* s tlumočením do českého znakového jazyka bylo reprízováno do roku 2009 (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2009, s. 12).

Název představení: O pejskovi a kočičce

Divadlo: Divadlo Říše loutek

Režie: Hana Zezulová

Herci: Ivan Antoš

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2008

Příběhy pejska a kočičky od Josefa Čapka, kteří spolu bydlí v domečku a snaží se veškeré věci dělat tak, jak je dělají lidé, ale většinou vše popletou a následně se nezdařilé věci snaží napravit, zná téměř každé dítě. Právě proto navázali členové Komory spolupráci s Divadlem Říše loutek, aby i neslyšící děti mohly tyto příběhy dobře znát⁴⁶.

Zajímavostí je, že ačkoliv je loutkové představení založeno především na loutkách, které nemají žádný výraz, nelze tak z obličeje odečítat žádné emoce a hlas jim propůjčují herci, je neslyšícími diváky hojně navštěvované. Tato skutečnost může pramenit z velmi malé nabídky tlumočených představení pro děti (příloha A).

---

⁴⁶ ČAPEK, J. a K. MAKONJ, 2017. O pejskovi a kočičce In: Riseloutek.cz [online]. © 2017 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.riseloutek.cz/repertoar/o-pejskovi-a-kocicce/>

V tlumočené verzi inscenace stála tlumočnice v samotné scéně představení, aby byla v těsné blízkosti loutek a zároveň aby byla dostatečně osvětlená a bylo na ni dobře vidět. Neslyšící diváci si tak z představení mohli odnést co nejlepší zážitek.

Název představení: Pod hladinou ticha

Divadlo: Divadlo Minor

Režie: Apolena Vynohradnyková

Herci: Veronika Bošjaková, Jana Burášková, Dominika Divišová, Nad'a Husáková, Andrea Kalců, Marie Motyčková, Kateřina Tschornová, Lenka Volfová, Gustav Hašek, Jiří Laštovka, Pavol Smolárik

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová/Gabriela Houdková, Fedor Krajčák

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2008

Další tlumočené umělecké dílo, které zaujímá svým osobitým ztvárněním, bylo představení pro děti s názvem Pod hladinou ticha. Tato inscenace byla uvedena v Divadle Minor (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s. 20).

Dílo vypráví příběh neslyšící Aničky, která se zamiluje do prince a chce slyšet jeho hlas. Dostává se tudíž do velkého dilematu, zda přijmout kochleární implantát⁴⁷, který by tuto touhu naplnil. Zvláštností bylo, že v rolích neslyšících rodičů byli slyšící herci, kteří v komunikaci používali znakový jazyk. Děj byl vysvětlován slyšící postavou bratra Aničky nebo vypravěčem, aby diváci obsahu porozuměli, neboť toto představení bylo primárně určené pro slyšící publikum⁴⁸. I přes tuto skutečnost bylo několikrát tlumočeno do znakového jazyka pro neslyšící diváky, čehož se ujali tlumočnice Nad'a Dingová a Fedor Krajčák.

Je třeba zmínit, že velmi důležitou úlohu hrálo i to, že se jednalo o první představení, kdy byla do hlavní role obsazena neslyšící herečka, což znamenalo velký posun v oblasti tlumočených divadelních představení obecně (příloha A).

---

⁴⁷ Cílem kochleárního implantátu (KI) je nahradit lidský sluch, je určen především pacientům s velmi těžkou percepční vadou sluchu, kterým klasická sluchadla téměř nepomáhají. Kochleární implantát je velice sofistikované zařízení, které se vkládá do vnitřního ucha a nahrazuje funkci hlemýždě (kochleí) (www.wikipedie.cz). Pohled na kochleární implantát se liší z medicínského a kulturně-lingvistického pohledu. Z lékařského hlediska je kochleární implantát cestou ke zlepšení kvality života a k větším možnostem uplatnění neslyšících lidí ve světě slyšící společnosti. Z hlediska kulturně-lingvistického by se dalo říci, že kochleární implantát je zbytečností, protože komunita neslyšících se vnímá jako jazyková menšina, která sdílí stejné kulturní hodnoty a pro něž je znakový jazyk přirozeným způsobem komunikace (Koryčánková, 2016, s. 8–9).

⁴⁸ CITYOUT PRAGUE, 2009. Pod hladinou ticha. In: Pragueout.cz [online]. 23. 12. 2009 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.pragueout.cz/articles/pod-hladinou-ticha>

Název představení: Manželské vraždění

Divadlo: Divadlo Na Jezerce

Režie: Jan Hřebejk

Herci: Nataša Burger, Jaroslav Dušek

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová, Pavel Kučera/Roman Vránek

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2009

S Divadlem Na Jezerce začala Komora spolupracovat v roce 2009 na představení Manželské vraždění, ve které jednu z hlavních postav ztvárňoval Jaroslav Dušek, s nímž byla ČKTZJ v kontaktu již na některých předchozích projektech. Inscenace měla svou tlumočenou premiéru do českého znakového jazyka po čtyřech letech, co ji mělo Divadlo Na Jezerce ve svém repertoáru (Půlpánová, 2009, s. 19).

Tragikomedie Manželské vraždění, kterou napsal francouzský dramatik Eric-Emmanuel Schmitt, přináší příběh manželského páru – Gilla a Lízy. Hra začíná Gillovým návratem z nemocnice poté, co po nejasném úrazu hlavy ztratil paměť. Jeho manželka Líza se mu snaží připomenou jejich dosavadní společný život. V průběhu hry postupně najevo vycházejí překvapivé okolnosti, Líza totiž své verze jejich minulosti neustále mění⁴⁹.

System tlumočení tohoto představení byl velmi podobný jako u inscenace Perfect Days. V manželském vraždění byli ale tlumočníci více ukotveni ve scéně – seděli uprostřed jeviště na zábradlí, což působilo kompaktněji s prostředím představení (příloha A).

Inscenace i tlumočnické výkony měly u neslyšících diváků pozitivní ohlas. Nepříjemností pro neslyšící diváky bylo, když v některých momentech herci zastínili tlumočnický, v těchto případech neslyšícím divákům unikaly informace: „(...) Z divadelního představení jsem měla dobrý dojem, neboť mé očekávání se splnilo. (...) Jen jedna věc mě poněkud pohoršila – jak jsme seděli v první řadě, herci někdy stáli tak, že nebylo dobře vidět na tlumočnický. Jinak herci i tlumočníci odvedli opravdu skvělý výkon! Klobouk dolů“ (Půlpánová, 2009, s. 19).

Název představení: U výčepu

Divadlo: Divadlo Čertovka

Režie: Jaroslav Dušek

Herci: Marie Basovníková, Jaroslav Dušek, Zuzana Hájková, Jaroslav Milich, Jiří Procházka

---

⁴⁹ SCHMITT, E. E., 2005. Manželské vraždění [online]. Praha: Albatros [cit. 2022-06-14]. ISBN 80-00-01527-7. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/manzelske-vrazdeni-26581>

Tlumočnické obsazení: Kateřina Červinková Houšková, Nad'a Dingová, Fedor Krajčák,
Roman Vránek

Typ tlumočení: experimentální

Rok tlumočené premiéry: 2009

Dalším experimentálním projektem v režii Jaroslava Duška bylo představení s názvem U výčepu. Jednalo se o historicky první představení, jehož autoři byli samotní protagonisté – neslyšící herci. Vedlejší roli výčepního ztvárnil režisér díla Jaroslav Dušek (Křesťanová, 2010, s. 12).

Inscenace U výčepu popisuje příběh čtyř Neslyšících kamarádů, kteří se setkávají v hospodě, kde probírají radosti i strasti svého života. Diváci se v průběhu představení také dozvídají řadu drbů. Například jaké to je vyrůstat ve speciální internátní škole v Ivančicích, jaké to je být Neslyšící nebo co je to kochleární implantát (Křesťanová, 2010, s. 27).

Představení bylo určeno nejen neslyšícím divákům, ale především divákům slyšícím, aby viděli, jak asi vypadá život neslyšících. Slyšící diváci si příběh mohli užít díky tlumočnickům českého znakového jazyka, kteří po celou dobu seděli pod pódium a tlumočili představení do mluvené češtiny. Každý z tlumočnicků tlumočil „svého“ neslyšícího herce (Stráníková, 2010, s. 12).

Po odehraném představení vždy ještě následovala beseda, během které se mohli jak slyšící, tak neslyšící diváci na cokoliv zeptat nebo se podělit o své pocity z kulturního zážitku. Jeden neslyšící divák se zvedl a prohlásil: „*Jsem poprvé v divadle na živém hodinovém představení neslyšících ve znakovém jazyce. Gratuluji k takovému výkonu!*“ (Křesťanová, 2010, s. 27).

Inscenace U výčepu byla ojedinělá svým osvětovým charakterem. V jiných představeních se převážně jednalo o osvětu českého znakového jazyka. V případě tohoto představení bylo základním principem ukázat slyšícímu publiku, jak neslyšící lidé vnímají život. Naprosto ojedinělá byla také zvolená forma tlumočení, kdy se na jevišti objevují pouze neslyšící herci a pod jevištěm sedí slyšící tlumočníci, kteří je tlumočí do mluvené češtiny, tedy každý herec má svého tlumočnicka (příloha A). Tento experimentální typ tlumočení se v České republice do dnešní doby nezopakoval.

Uvedení hry se dočkalo několika repríz. Dokonce v roce 2011 celé představení natočila Česká televize a jeho záznam je stále možno dohledat na jejích webových stránkách⁵⁰.

---

⁵⁰ ČESKÁ TELEVIZE, 2011a. Divadlo Kampa: U výčepu. Ceskatelevize.cz [online]. 8. 4. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000034-divadlo-kampa/211251000300004-u-vycepu>

Název představení: Čtyři dohody

Divadlo: Klub lávka

Režie: Jaroslav Dušek

Herci: Jaroslav Dušek, Alan Vitouš, Pjér La Š'éz

Tlumočnické obsazení: Kateřina Červinková Houšková, Nad'a Dingová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2010

Spolupráci na dalším divadelním projektu navázala Komora opět prostřednictvím herce a režiséra Jaroslava Duška. Tentokrát se jednalo o dílo Dona Miguela Ruize – Čtyři dohody. Důležitým faktem je, že žádost o tlumočení tohoto představení vzešla od samotných neslyšících diváků. Inscenace byla zpočátku tlumočena pouze do českého znakového jazyka. Postupem času při příležitosti oslav některé z organizací neslyšících byl zajištěn také přepis mluvené řeči. Tato služba ovšem nebyla součástí tlumočeného představení pravidelně (příloha A).

Don Migel Ruize ve Čtyřech dohodách odhaluje zdroj špatných životních návyků, které nám berou radost a přinášejí zbytečné utrpení. Dílo nám prostřednictvím staré toltécké moudrosti nabízí přístup k vlastnímu nitru, abychom zvládli proměnit svůj život v prožitek svobody a opravdové štěstí a lásku⁵¹.

Ojedinelostí tohoto představení je především klíč tlumočnického zpracování. Ačkoliv po celou dobu představení mluví převážně jeden herec, kvůli náročnosti tématu a délce představení ho tlumočí dvě tlumočnice. Bylo však zapotřebí vyřešit, jak se budou tlumočnice ve své práci během vystoupení střídat. Vzhledem k tomu, že Jaroslav Dušek v díle často mluví o protikladech, došly tlumočnice k závěru, že jedna ztvární roli stereotypu a druhá se ujme vysvětlování, proč to má být jinak (příloha A).

Neobvyklostí tohoto představení také je z velké části improvizované provedení. Každé vystoupení je vždy trochu odlišné. Protagonista Jaroslav Dušek v rámci svého vystoupení reaguje na momentální společenskou situaci, která je kolem nás. Tlumočnice se tak dostávají do situací, kdy se tlumočení předem připraveného scénáře proměňuje v úplnou improvizaci (příloha A).

---

⁵¹ RUIZ, D. M., 2001. Čtyři dohody-Kniha moudrosti starých Toltéků [online]. Praha: Pragma [cit. 2022-06-14]. ISBN 80-7205-826-6. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/cetyri-dohody-kniha-moudrosti-starych-tolteku-12114>

Inscenace Čtyři dohody měla svou tlumočenou premiéru do českého znakového jazyka v roce 2010 a je reprízovaná až do dnes. Poté, co Komora změnila svůj směr (2012), je představení uváděno pod záštitou Centra pro dětský sluch Tamtam (vyplývá to z výročních zpráv Komory a webových stránek organizace Tamtam⁵²).

Název představení: O nezbedných kůzlátkách

Divadlo: Divadlo Říše loutek

Režie: Hana Dotřelová

Herci: Ivana Marečková

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2010

Spolupráce ČKTZJ a Divadla Říše loutek, které hraje především pro nejmenší publikum, se osvědčila. A tak vzniklo nové loutkové představení tlumočené do českého znakového jazyka. Opět se jednalo o dobře známý titul.

Máma koza bydlí v chaloupce se svými neposlušnými kůzlátky. Vždy, když vyráží z domu pryč, klade svým dětem na srdce, aby nikomu cizímu neotevíraly, jenom jí. Zlý vlk chce však kůzlátka sníst, a tak se vydává za jejich mámu kozu. Kůzlátka vlkovi uvěří a v domnění, že je to jejich maminka, vrátka otvírají a vlk je unáší. Nakonec ale všechno dobře dopadne. Koza svá kůzlátka zachrání a vlk je potrestán.

Přínosem tohoto projektu bylo, že neslyšící děti mohly díky tlumočnickovi českého znakového jazyka poznat další tradiční českou pohádku, kterou mohou navštěvovat dodnes.

c) Další divadelní představení

Tato podkapitola je věnována těm představením, na kterých Komora spolupracovala jednorázově (do českého znakového jazyka byla tlumočena pouze jedenkrát) nebo poskytla odborné konzultace k použití českého znakového jazyka v divadelním světě. I takové projekty je zapotřebí zmínit pro jasnější představu činnosti Komory v umělecké oblasti.

---

⁵² CENTRUM PRO DĚTSKÝ SLUCH TAMTAM, 2022b. Kulturní akce. Tamtam.cz [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/co-delame/kulturni-akce/>

Jednorázovou spoluprací navázali členové ČKTZJ například v roce 2007 s experimentálním divadlem ANPU při inscenaci *Romeo a Julie*. Jednalo se o historicky první tlumočení loutkově-činoherního představení. Inscenace se však nehrála v klasickém divadle, ale v mobilním divadelním stanu. Navázalo se tak na dávné tradice, kdy kočovné divadelní spolky putovaly českými městy a vesnicemi (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 20).

O rok později, v roce 2008, se někteří členové Komory podíleli na tlumočení celovečerního filmu *Kdopak by se vlka bál*. Tato disciplína byla v České republice naprosto ojedinělá a již se nikdy nezopakovala. Jednalo se o projekt, který získal podporu především u kameramana filmu Martina Štěpánka, patřícího do skupiny CODA. Byl hlavním iniciátorem diskuse s režisérkou filmu Marií Procházkovou, ze které vyšla finální verze tlumočení, a zároveň zajistil kopie filmu s tlumočením, které byly distribuovány po celé České republice (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 20).

Film vypráví příběh šestileté holčičky Terezky, která miluje pohádku *Červená Karkulka*. Na tlumočené verzi filmu se podílelo celkem devět slyšících i neslyšících tlumočnicků českého znakového jazyka. Ke každé hlavní postavě byl přiřazen jeden tlumočnick, který byl vybírán podle konkrétních kritérií, jako je pohlaví, věk a podobně. Jednotlivé role byly tlumočeny a zaznamenány předem. Samotné tlumočení bylo následně do filmu vloženo postprodukčně formou obrazových oken. Tato okna byla vložena s důrazem na to, aby nenarušovala obrazovou stránku filmu. Z hlediska tlumočených filmů v České republice se jednalo o naprostý unikát. Premiéra filmového díla *Kdopak by se vlka bál* tlumočeného do českého znakového jazyka proběhla 4. prosince 2008 ve Velkém sále kina Světozor v Praze (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 20).

V témže roce předsedkyně ČKTZJ Nad'a Dingová poskytla odbornou konzultaci u představení *Černý smích medúzy*, uvedeného v rámci Festivalu integrace – Slunce, které bylo doplněno o prvky českého znakového jazyka. Jednalo se o činoherní a taneční inscenaci s jedinou ženskou rolí, kterou ztvárnila Mířenka Čechová (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2007, s. 20). Ta v rámci herecké a taneční přípravy prošla základním kurzem znakového jazyka, aby mohla svůj výkon obohatit znaky. Díky tomu bylo dílo srozumitelnější pro neslyšící diváky a zároveň zajímavější pro diváky slyšící. Představení o životě jedné dívky, která neunesla svou beznaděj, zrcadlí tři Shakespearovy ženské postavy – Lady Macbeth, Ofélii a Kateřinu. Dílo bylo uvedeno 12. listopadu 2008 na Festivalu integrace – Slunce⁵³.

---

⁵³ PRESS KIT, 2010. Černý smích medúzy ve znakové řeči. In: Wave.rozhlas.cz [online]. 22. 9. 2010 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/cerny-smich-meduzy-ve-znakove-rci-5329005>

V témže roce byli členové Komory pozváni na pátý roční mezinárodního festivalu kultury neslyšících sv. Františka Saleského, jež se konal v Nitře na Slovensku. Důvodem pozvání byl kulturní přínos, který doposud Komora poskytla neslyšícím divákům. S příspěvkem o stínovém tlumočení pro neslyšící a o tlumočení uměleckých textů obecně, vystoupily členky Komory během semináře *Umění ve znakovém jazyce*, který vzbudil velký zájem nejen u tlumočnicků, ale také u neslyšících účastníků festivalu (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, s. 20). Z tohoto příspěvku následně vzešly workshopy a první divadelní představení, *Pipi Dlouhá punčocha*, tlumočené do slovenského znakového jazyka.

3 Komora v letech 2010–2020

Po roce 2010 už měla Komora ve světě neslyšících i slyšících své místo. Vzdělávala nejen tlumočníky českého znakového jazyka, ale také neslyšící a slyšící společnost (*CVP*, *TOND*, workshopy, přednášky, články v časopisech neslyšících). Vedle vzdělávání se také věnovala uměleckému tlumočení divadelních představení, koncertů a písní (Tracyho tygr, V melounovém cukru, plesy, Podepsáno srdcem, Tříkrálový benefiční koncert). Během svého fungování nabídla čestné členství řadě významných osobností, mezi kterými byl například herec a režisér Jaroslav Dušek, režisérka Apolena Vynohradnyková či tlumočnice amerického znakového jazyka zabývající se divadelním tlumočením Vesta dee Sauter (Výroční zpráva Komory). Tato členství poukazují na fakt, že Komora se v rámci uměleckého tlumočení stala prestižní organizací, s níž spolupracovali významní umělci z oblasti kultury.

Po dvanácti letech stabilního vedení a jasného směřování Komory došlo ke změně v jejím vedení a následně i v množství a hloubce aktivit této profesní organizace. Od roku 2012 ČKTZJ také změnila svůj směr. Upustila téměř od všech aktivit, až na oblast vzdělávání. I to však postupem času ustalo. Po dobu dalšího fungování se složení Rady poměrně často proměňovalo, až se organizace dostala do hibernace. Tuto skutečnost dokládá také fakt, že poslední zveřejněná výroční zpráva Komory je z roku 2018.

Počátkem roku 2020 dospěla organizace až do fáze, kdy jí hrozil zánik. Tehdejší vedení už dál nechtělo být v jejím čele, a proto se hledali noví členové, kteří by se chodu Komory ujali. Nedařilo se ovšem nikoho najít. Nakonec se ve spolupráci s EFSLI povedlo uskutečnit seminář zaměřený na vedení organizace. Na semináři se sešlo mnoho členů, ale také podporovatelů Komory. Výsledkem bylo, že se po této akci šest tlumočnicků ujalo vedení. V současnosti je Komora ve fázi transformace a velkého restartu⁵⁴.

3.1 Aktivity Komory v oblasti vzdělávání

Ačkoliv se v roce 2012 vydala Komora především směrem v oblasti vzdělávání, nabídka kurzů nebyla v následujících letech příliš bohatá. Některé projekty, jež byly započaty v přechozích letech, nová rada Komory převzala a nadále v nich pokračovala, u některých však došlo k drobným obměnám. Například projekt *TOND*, který do té doby probíhal především prezenční formou, byl přenesen na internetový portál, skrze nějž se i nadále mohli vzdělávat neslyšící

---

⁵⁴ Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, z. s. [online]. Copyright © [cit. 08.01.2022]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/search/top?q=%C4%8Desk%C3%A1%20komora%20tlumo%C4%8Dn%C3%ADk%C5%AF%20znakov%C3%A9ho%20jazyka%2C%20z.%20s>.

žáci, jejich rodiče a tlumočníci (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2012, s. 25). Tento projekt probíhal v letech 2008–2012 v rámci evropského projektu, přičemž jeho udržitelnost trvala do roku 2017. Počátkem roku 2018 tedy Komoře skončila povinnost udržovat projekt, jeho webové stránky a pořádání alespoň jednoho workshopu ročně. Vedení ČKTZJ se rozhodlo, že aktivity spojené s tímto tématem bude realizovat jen v případě vyžádání, pod podmínkou, že získá sponzorské peníze a členové organizace budou ochotni se těchto aktivit ujmout (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2018, s. 6).

Nadále také pokračoval *CVP* pro tlumočnický znakového jazyka, v rámci kterého byly od roku 2012 nově spuštěny e-learningové kurzy, díky nimž se nabídka e-learningových kurzů mohla zvýšit (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2012, s. 27). Vzdělávání v rámci uceleného akreditovaného vzdělávacího programu *CVP* bylo ukončeno v roce 2015 a nadále již neprobíhalo. Členové rady ale pro tlumočnický připravovali jiné kurzy a vzdělávací akce. Snažili se přizpůsobit individuálním přáním tlumočnicků či aktuálním tématům.

V roce 2013 byla Komora oslovena slovenskou organizací *Myslím – centrum kultury Nepočujúcich* s žádostí uspořádat čtrnáctidenní kurz *Uměleckého tlumočení – tlumočení divadla, hudby*. Komora se rozhodla této žádosti vyhovět a kontaktovala tlumočnický s nejbohatšími zkušenostmi v oblasti uměleckého tlumočení a domluvila se s nimi na vedení celého mezinárodního kurzu. Pozvánka na kurz byla také zveřejněna v jednom čísle časopisu *Gong*, kde byly uvedeny podmínky a požadavky pro přihlášení (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2013, s. 13). Zájemci o kurz prošli výběrovým řízením, které probíhalo dvoukolově. V rámci těchto kol museli účastníci ukázat svůj přednes uměleckého projevu v českém znakové jazyce. V závěru konkurzu bylo vybráno osm osob, které se mohly kurzu uměleckého tlumočení zúčastnit zcela zdarma. Kurz proběhl ve dvoutýdenních blocích, přičemž jeden týden se konal v Praze a druhý v Bratislavě a byl veden zkušenými slyšícími i neslyšícími tlumočnický z oblasti uměleckého tlumočení. V rámci kurzu si frekventanti osvojili jak teoretické znalosti, tak praktické dovednosti tlumočnický v oblasti uměleckého tlumočení. V podmínkách stálo, že zájemci musejí být na kurzu přítomni po oba týdny (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2013, s. 13). „*Vyvrcholením celého kurzu bylo živé vystoupení s kapelou Traband, kde byly uvedeny nejen písně již známé z předchozí dlouholeté spolupráce s kapelou, ale i písně nově přeložené právě na kurzu uměleckého tlumočení*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2013, s. 7).

Koncem roku 2017 se členům Rady Komory povedl první krok na cestě k založení sekce neslyšících tlumočnicků, o které se dlouhou dobu snažili. Na začátku prosince tedy vznikla první pracovní skupina neslyšících tlumočnic ve složení Radka Nováková, Hana Wiesnerová, Anna Pangráčová, Pavlína a Markéta Spilkovy. Ve spolupráci s ASNEP a Pevností se pod vedením zahraničního lektora povedlo připravit seminář pro neslyšící tlumočnický, na kterém se sešli všichni, kteří měli zájem stát se neslyšícími tlumočnickými nebo tuto profesi již příležitostně vykonávali (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2017, s. 14). Bohužel se však jednalo o první a zároveň poslední aktivitu, jelikož se sekce neslyšících tlumočnicků krátce poté rozpadla.

Poslední výroční zpráva Komory byla zveřejněna v roce 2018, kde se mimo jiné můžeme dočíst, že jí byla uložena pokuta ve výši 48 000 Kč a povinnost uhradit náklady řízení paušální částkou 3 500 Kč. Rozhodnutí soudu přišlo radě Komory v květnu téhož roku a bylo v něm konstatováno: „*Komora vydávala a zveřejňovala tarify za tlumočení a překlad mezi češtinou a českým znakovým jazykem, přijala a uplatňovala zakázané a neplatné rozhodnutí sdružení soutěžitelů, které mělo za cíl narušení hospodářské soutěže na trhu tlumočení a překladu mezi češtinou a českým znakovým jazykem na území České republiky*“ (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2018, s. 4). Díky finančnímu daru ve výši 57 000 Kč, který Komora obdržela od Divadla Bolka Polívky, mohli členové Rady ČKTZJ splatit výše zmíněnou pokutu. V rámci benefiční akce byla odehrána představení Čtyři dohody a Pátá dohoda, přičemž vydělaný zisk divadlo po dohodě s Jaroslavem Duškem věnovalo organizaci. Tato skutečnost dokládá fakt, že umělecké tlumočení je významnou aktivitou, která nejenže byla efektivním zdrojem osvěty, získávání potřebných kontaktů, ale v tomto konkrétním případě dokázala Komoru uchránit před krachem.

3.2 Aktivity Komory v umělecké oblasti

Ve druhé polovině svého fungování se Komora v umělecké oblasti začala angažovat méně a méně. Již nespolupřádala žádné kulturní a společenské aktivity – například plesy, kulturní přehlídky a podobně. Postupně upouštěla i od tlumočení divadelních představení a hudby. Ačkoliv někteří členové Komory dále spolupracovali na projektech v této oblasti, nekonalý se již pod její záštitou.

Od dubna 2011 navázala ještě Komora spolupráci s Národním muzeem, a to na cyklu tlumočených prohlídek s průvodcem ve vybraných pražských objektech. Po úspěchu první tlumočené prohlídky interaktivní výstavy *Staré pověsti české* se konaly další a další tlumočené prohlídky (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2011, s. 15). Poté, co ČKTZJ v roce

2012 změnila svůj směr, aktivity se přes osobní kontakty členů dostaly do jiné organizace, v tomto případě do Centra pro dětský sluch Tamtam, kde mohly alespoň v omezené míře (primárně se zaměřením na dětské publikum) nadále pokračovat.

V květnu 2011 se konala další velká událost v umělecké oblasti. Hudební skupina Traband pokřtila své nové album s názvem *Neslychané*, kde vybrala ty nejlepší písně, které byly přetlumočené do českého znakového jazyka z řad tlumočnicků Komory. Na projektu se podíleli: Marie Basovníková, Kateřina Červinková Houšková, Naďa Dingová, Zuzana Hájková, Veronika Chladová, Andrea Kalců, Jindřich Mareš a Alan Ptáček. DVD obsahuje dvanáct klipů o celkové stopáži přesahující čtyřicet minut (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2011, s. 15). Tlumočené písně do českého znakového jazyka byly úspěšné nejen u neslyšících diváků. Na webových stránkách musicserver.cz můžeme nalézt recenzi slyšícího posluchače: „(...) *Skladby jsou fantasticky herecky zahrané tlumočníky, pro nás slyšící je fascinujícím zážitkem třeba tlumočení hudby v předehrách a dalších místech, kde se nezpívá. Je to obdivuhodný počin a zřejmě i naprostý unikát vytvořit ryze hudební DVD pro neslyšící. (...)*“⁵⁵.

a) Umělecké tlumočení v ČR v letech 2010–2020

Cílem této podkapitoly je co nejpřesněji popsat představení, která vznikla pod záštitou Komory a jsou důležitá pro toto období. Zdroje pro tuto etapu nebyly příliš dostupné, proto jsem se je snažila nahradit rozhovory s přímými účastníky daných projektů.

V období 2010–2020 vznikly pod záštitou Komory pouze čtyři tlumočené divadelní projekty – Co nového u výčepu?, Kašpárek v pekle, Pohádkový semafor a Škola Malého stromu. Poté, co se ČKTZJ začala od roku 2012 věnovat už jen vzdělávací oblasti, nové projekty už téměř nevznikaly. Organizace se ocitla v přechodném období, kdy se některá představení ještě dohrála pod záštitou Komory, jiná díla si pod svá křídla vzala organizace Tamtam (například Čtyři dohody).

Z důvodu, že nových divadelních projektů vzniklo v tomto období velmi málo, budou v podkapitole uvedena i ta představení, která nebyla pravidelně reprízována a odehrála se pouze jednou. Následující přehled tlumočených divadelních představení zohledňuje: název tlumočeného představení, divadlo, pod kterým byla inscenace nazkoušena, režijní vedení, herecké a tlumočnické obsazení.

---

⁵⁵ PRŮŠA, H., 2011. Příběhy opravdových člověků. In: [Musicserver.cz](http://musicserver.cz) [online]. 23. 5. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://musicserver.cz/clanek/34803/traband-neslychane/>

Následuje typ uměleckého tlumočení, který byl pro danou inscenaci zvolen. Na závěr bude uveden rok tlumočené premiéry, stručný obsah hry, co přineslo představení nového a jaké byly ohlasy od neslyšících diváků.

Název představení: Co nového u výčepu?

Divadlo: Divadlo Kampa

Režie: Jaroslav Dušek

Herci: Marie Basovníková, Jaroslav Dušek, Zuzana Hájková, Jaroslav Milich, Jiří Procházka

Tlumočnické obsazení: Kateřina Červinková Houšková, Nad'a Dingová, Fedor Krajčík,
Roman Vránek

Typ tlumočení: experimentální

Rok tlumočené premiéry: 2011

Představení *Co nového u výčepu?*, tvořené experimentální formou uměleckého tlumočení, bylo volným pokračováním inscenace *U výčepu*. Dílo, jehož režie se opět ujal Jaroslav Dušek, i tentokrát vypovídalo o životě čtyř Neslyšících kamarádů, kteří otevírali bránu svého světa širší veřejnosti.

Tato hra vznikla z iniciativy samotných neslyšících herců na základě dlouhodobého zájmu o toto téma a s určitým potenciálem pro další pokračování. „*Impulzem byla potřeba Neslyšící komunity představit stravitelnou formou jejich svět slyšícímu světu. Představení, Co nového u výčepu? bylo určitou reflexí se snahou poukázat na určité negativní zkušenosti neslyšících lidí ve slyšící společnosti, ovšem bez jakýchkoliv vedlejších úmyslů slyšící diváky popudit. Jednalo se o citlivou tlumočnickou a překladatelskou práci*“ (příloha E).

Název představení: Kašpárek v pekle

Divadlo: Divadlo Říše loutek

Režie: Josef Pikner

Herci: Bohumír Koubek

Tlumočnické obsazení: Nad'a Dingová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2011

Po předchozí úspěšné spolupráci Komory a Divadla Říše loutek vzniklo v roce 2011 další tlumočené představení, určené především nejmenším divákům, s názvem *Kašpárek v pekle*.

Děj hry vypráví o princezně Majdalence, která se neprávem dostane do pekla. Odvážný hrdina Kašpárek, který vždy přispěchá každému na pomoc, když je v nesnázích, se vydá se svým kamarádem Honzou princeznu osvobodit⁵⁶.

V tlumočené verzi inscenace stála tlumočnice v samotné scéně představení, aby byla v těsné blízkosti loutek a zároveň aby byla dostatečně osvětlená a bylo na ni dobře vidět. Neslyšící diváci si tak z představení mohli odnést co nejlepší zážitek.

Název představení: Pohádkový semafor

Divadlo: prostory Muzea policie ČR

Režie: Muzeum policie ČR

Herci: herci pražských divadel a soubor černého luminiscenčního divadla

Tlumočnické obsazení: Andrea Andělová, Nad'a Dingová

Typ tlumočení: statické

Rok tlumočené premiéry: 2011

Dílo Pohádkový semafor, určené pro školy, pořádalo Muzeum policie ČR. Vzniklo na základě dlouhodobé spolupráce s Komorou v rámci projektu Pražská Muzejní noc. Uvádělo se v rámci zvyšování povědomí o pravidlech silničního provozu mezi dětmi a pro toto představení se používala kombinace stínového a statického tlumočení (příloha E).

Název představení: Škola Malého stromu

Divadlo: Divadlo Lávka

Režie: Iveta Dušková

Herci: Petra Bílková, Iveta Dušková

Tlumočnické obsazení: Kateřina Červinková, Nad'a Dingová

Typ tlumočení: stínové

Rok tlumočené premiéry: 2012

K inscenaci Škola Malého stromu byla předlohou stejnojmenná kniha, jejímž autorem je Forrest Carter. Dílo vypráví události 30. let 20. století ze života indiánského chlapce z Tennessee, kterého po smrti rodičů vychovává babička s dědečkem⁵⁷.

---

⁵⁶ ŽÁČEK, J., 2017. Kašpárek v pekle. In: Riseloutek.cz [online]. © 2017 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.riseloutek.cz/repertoar/kasperek-v-pekle/>

⁵⁷ FORREST, C., 2007. Škola Malého stromu [online]. Praha: Kalich [cit. 2022-06-14]. ISBN 978-80-7017-058-8. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/skola-maleho-stromu-38598>

Prarodiče pocházejí z indiánského kmene Čerokiů, a proto dají chlapci jméno Malý strom. Svého vnuka vychovávají v duchu indiánských tradic a vedou ho k pochopení indiánské Cesty „Ber jen tolik, kolik doopravdy potřebuješ“. Také ho vedou k poznání, že nejen člověk, ale i zvířata, stromy, potok i hvězdy mají svou duši, kterou je zapotřebí nejprve pochopit, aby ji následně mohl milovat⁵⁸.

Za zmínku stojí, že iniciativa ke vzniku tlumočené verze tohoto představení opět vzešla z komunity Neslyšících. Zájem ČKTZJ spolupracovat na tomto představení byl výrazně podpořen nalezením určité paralely mezi příběhem předlohy a samotným světem neslyšících. O jeho úspěchu vypovídá i fakt, že se, byť nepravidelně, hraje dodnes.

---

⁵⁸ I-DIVADLO.CZ, 2022a. Divadlo Cylindr. I-divadlo.cz [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/divadlo-kampa/skola-malcho-stromu>

4 Výzkum

V bakalářské práci byl výzkum veden dvěma způsoby – polostrukturovaným rozhovorem⁵⁹ s režisérkou Apolenou Novotnou (rozenou Vynohradnykovou) a dvěma druhy dotazníkových šetření, přičemž jeden dotazník byl určen tlumočnickům, kteří se přímo podíleli na tlumočených představeních pod záštitou Komory. Osloveno bylo sedmnáct tlumočnicků z důvodu získání co nejobjektivnějšího a nejreprezentativnějšího vzorku názorů a informací. Druhý dotazník směřoval k supervizorům pohybujícím se v oblasti uměleckého tlumočení znakového jazyka. V tomto případě jich bylo osloveno jedenáct a výběr byl na základě konzultací a doporučení jednotlivých tlumočnicků, kteří se dlouhodobě uměleckému tlumočení věnují. Tento druh výzkumu, tedy informace získané prostřednictvím dotazníků, byl zvolen jako nejefektivnější způsob získat co nejvíce informací od co nejvíce lidí, kteří se přímo účastnili tlumočených představení, zmíněných výše, v co nejkratší době. Výběr a formulace otázek byly zvoleny na základě prostudovaných zdrojů (výroční zprávy Komory, časopisy neslyšících, rozhovory s tlumočníky). Dotazníky byly vytvořeny v českém jazyce a úvodní vysvětlující informace a otázky byly následně přeloženy do českého znakového jazyka. Na tomto překladu se podílela neslyšící tlumočnice českého znakového jazyka.

4.1 Rozhovor s režisérkou Apolenou Novotnou (rozenou Vynohradnykovou)

Při rozhodování se o tom, koho oslovit a kdo by byl nejvhodnějším kandidátem pro tento polostrukturovaný rozhovor, hrálo velkou roli zamyšlení se nad tím, kdo má s tlumočením divadelních představení do znakového jazyka největší zkušenosti a kdo stál prakticky u zrodu výše rozebíraných představení. Musel to být někdo, kdo významně přispěl k tvorbě a zároveň k určité propagaci uměleckého směru divadelního tlumočení. Z tohoto pohledu byla volba jasná a padla na Apolenu Novotnou, která tato kritéria splňovala. Byla první režisérkou, která se angažovala v nastavení principů uměleckého tlumočení pro neslyšící publikum na největším počtu představení (Tracyho tygr, V melounovém cukru, Zahrada, Pod hladinou ticha) a v nejširší paletě způsobů tlumočení (stínové, zónové, experimentální). Při své práci byla velmi tvůrčí a inovativní a pracovala se znakovým jazykem a neslyšícím divákem podle svého režisérského a divadelního citu. Svým způsobem tak nastavila směr postupu práce při režii tlumočených představení do českého znakového jazyka. Hlavním přínosem její práce je, že

---

⁵⁹ Polostrukturovaný rozhovor je typ rozhovoru, při kterém tazatel dopředu vytváří strukturu otázek, která je volná, a otázky lze kdykoli během rozhovoru volně přehazovat. Zároveň s sebou nese i možnost doplňujících otázek podle vývoje rozhovoru. Oproti tomu strukturovaný rozhovor využívá otázky v pevném pořadí bez možnosti doptání (Doyle, 2022).

hledala různé cesty, kombinovala možné principy, které by nejlépe fungovaly směrem k neslyšícímu divákovi. Ať už to byly principy zavedené, nebo naprosto novátorské, které režisérka dokázala aplikovat na základě určité režijní intuice, kterou získala při režírování představení netlumočených. V období, kdy působila v divadle NABLÍZKO, bylo tlumočení pro neslyšící na vzestupu a byla zde snaha po hledání nových cest, jak zprostředkovat umělecký divadelní zážitek neslyšícímu divákovi. Toto období bylo velice inovativní a do té doby v České republice nemělo obdoby. Na základě výsledků její práce je jasné, že byla schopna dobře vést herce i tlumočníky. Tato schopnost s sebou nesla maximální umělecký prožitek jak neslyšícímu, tak slyšícímu publiku.

Apolena Novotná vystudovala režii a dramaturgii na Katedře alternativního a loutkového divadla v rámci Divadelní akademie múzických umění v Praze (DAMU). Byla spoluzakladatelkou divadla NABLÍZKO a později se stala kmenovou režisérkou divadla Minor⁶⁰. Následně působila v Českém rozhlasu, kde se věnovala režii rozhlasové. V současné době se v režijním odvětví nepohybuje, působí jako starostka v obci Statenice.

Rozhovor byl polostrukturovaný, předem jsem měla připravený seznam otázek, jejichž pořadí nemuselo být dodrženo, a případně mohly být kladeny otázky doplňující. Otázky se dotýkaly přípravy na režii tlumočeného představení do českého znakového jazyka, komunikace mezi herci a tlumočníky, obtíží při realizaci jednotlivých divadelních inscenací a také způsobů financování takových projektů. Výhodou částečně řízeného rozhovoru je jistá volnost, která je vhodná k vytvoření přirozenějšího kontaktu tazatele s respondentem (Reichel 2009, s. 111–112). Vzhledem k vytíženosti paní Novotné probíhalo interview online, skrze platformu ZOOM. Respondentka odpovídala na dvacet otázek, které se dotýkaly specifických okruhů – osobní zkušenost s neslyšícími diváky, režijní příprava na jednotlivá představení, úskalí a náročnost realizace představení, spolupráce s Komorou, práce s herci a tlumočníky na jevišti, odlišnosti jednotlivých typů tlumočení a financování takových představení. Kompletní přepis rozhovoru je možno nalézt v příloze.

Režisérka se v odpovědi na otázku: *Co bylo impulzem k tomu, pracovat na představení pro neslyšící? Jak jste se dostala ke spolupráci s Komorou?* zmiňuje práci na tlumočených představeních pro neslyšící diváky, kdy zásadním faktorem pro ni byla vidina nové zkušenosti. Ta pro ni byla naprosto výjimečná a výrazně ovlivnila její vnímání komunity Neslyšících a tlumočnicků znakového jazyka. Musela se vydat i cestou studia: „(...) *V rámci zkoušení jsem*

---

⁶⁰ TANEC PRAHA Z. Ú., 2022. Apolena Novotná. Divadloponec.cz [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://divadloponec.cz/cs/apolena-novotna>

společně s herci absolvovala kurz znakového jazyka“ (příloha F). Ten byl důležitý pro seznámení se s jazykem a k pochopení kultury neslyšících dříve, než začala práce na tvorbě samotných představení. Bez této zkušenosti by bylo velice obtížné zvládnout režii daných představení na té nejvyšší úrovni, která byla pro paní Novotnou zásadní. Důležitou osobou při komunikaci s neslyšícím světem a určitým spojencem jí byla Nad'a Dingová, která stála u zrodu vzniklých představení a disponovala důležitými zkušenostmi. Byla to právě ona, která jako první kontaktovala divadla s cílem vytvořit představení se stínovým tlumočením, do té doby v českém kulturním prostředí neuskutečněným.

Rozdílnost při přípravě na představení pro slyšící a neslyšící diváky vidí paní Novotná v použití odlišných komunikačních kódů – audioorální a oproti tomu vizuálně motorický jazyk. U představení pro neslyšící publikum se zmiňuje o důležitosti vizuální složky. Na otázku: *Jaký je, z vašeho pohledu, nejzásadnější rozdíl v přípravě na představení pro neslyšící a slyšící diváky?* Odpovídá: *„(...) Také se říká, že jakýkoliv pohyb je vhodný pro neslyšícího diváka, třeba tanec. Ale u toho divadla, které je založené na dramatickém textu, je zapotřebí nahrazovat slova znakovým jazykem, ale tak, aby se v tom dokázal neslyšící divák orientovat. To znamená, že nemohou postavy mluvit do sebe, nesmí tam být zmatek“ (příloha F). Příkladem je první tlumočené představení pod její režii – Tracyho tygr, které muselo být kompletně přepracováno právě kvůli specifickým požadavkům tlumočení. Například se musela zabývat volbou typu tlumočení, počtem tlumočnicků na jevišti, umístěním herců (potažmo tlumočnicků) v prostoru a určení priorit toho, co by měl neslyšící divák sledovat. V sedmé otázce jsem se ptala: *Které z realizovaných představení pro kombinované publikum (i pro neslyšící publikum) pro vás bylo z hlediska přípravy nejnáročnější a proč?*“ a paní Novotná k tomu říká: *„(...) Vždy, když chcete udělat dobré představení pro neslyšící publikum a neděláte ho primárně s tím, že je jen a pouze pro neslyšící diváky, tak vždycky musíte stávající představení upravit. Do této doby tlumočení divadelních představení probíhalo tak, že se vybrala nějaká inscenace, kam se přidali jeden nebo dva tlumočníci, to je to statické tlumočení. Ve chvíli, kdy se ale použije stínové tlumočení, tak se počet herců na jevišti zdvojuje“ (příloha F). V případě Tracyho tygra vybrali po domluvě s tlumočnicí jako nejvhodnější typ stínové tlumočení. Opakem bylo představení V melounovém cukru, kde se jako lepší varianta jevilo tlumočení zónové. Pro tento druh tlumočení bylo však zapotřebí výrazně přizpůsobit scénografii. Dalším příkladem odlišného typu tlumočení je představení Zahrada, které bylo tlumočeno experimentální formou: *„(...) to bylo jedno představení míněné pro děti, tam jsem se snažila pracovat opravdu s neslyšícími. Takže zde jsem musela zvolit úplně jiný postup“ (příloha F). Z toho vyplývá, že každý druh tlumočení má své výhody a nevýhody a lze s ním pracovat různými tvůrčími metodami.***

Z rozhovoru lze také vyvodit, že podle paní Novotné má stínové tlumočení největší předpoklad být pozitivně přijato neslyšícím publikem. Na otázku *S jakým typem uměleckého tlumočení se Vám jako režisérce pracovalo nejlépe a který typ se Vám zdá z pohledu diváka nejpříjemnější?* odpovídá: „*Z pohledu diváka se mi nejpříjemnější určitě zdá stínové tlumočení, protože tam je to absolutní. Také neslyšící diváci nám po představení říkali, že je to poprvé, co zažili symbiózu a mohli herce vnímat absolutně*“ (příloha F).

Závěrem rozhovoru jsem položila otázku *Z jakých důvodů skončila pravidelná spolupráce s Komorou?* Odpověď Apoleny Novotné zněla takto: „*Já jsem potom šla pracovat do divadla Minor jako umělecká šéfká, kde jsem musela splňovat požadavky divadla, které na mě byly kladeny. Zároveň mě divadlo nepodporovalo v tvorbě pro neslyšící publikum. (...) To znamená, že jsem neměla možnost dál spolupracovat s Komorou, protože jsem v divadle byla na plný úvazek.*“ (příloha F). Přestože se již věnuje jinému odvětví, to jest komunální politice, připouští, že jí režijní práce chybí, a říká, že nikdy nemůže vědět, zda se k ní ještě někdy nevrátí.

Rozhovor s paní Novotnou měl za úkol získat odborné poznatky o práci režisérky na tlumočených představeních pro neslyšící diváky a zároveň měl být určitou sondou a pohledem do mysli člověka, který vnímá komunitu Neslyšících prostřednictvím kultury, jazyka, pohybu a exprese jednotlivých aktérů. Ať už to jsou herci, tlumočníci, anebo i samotní diváci. Myšlenky Apoleny Novotné dobře ukazují určitý stav mysli vůči světu neslyšících, který se postupem času utvářel a cizeloval. To vše zanechalo neoddiskutovatelnou stopu ve všech tlumočených představeních, která režírovala. Přestože představení byla uvedena téměř před dvaceti lety, její přínos k tlumočeným inscenacím zatím nebyl překonán, co se týče osobního přístupu k neslyšícím, experimentální divadelní režii a sebevzdělávání v oblasti světa neslyšících. Z práce paní Novotné je patrné, jak je ve všech směrech důležitá role režiséra. Je to právě ona, která utvořila finální dílo kombinací vhodných režijních postupů s typy tlumočení divadelních představení, vlastních zkušeností a určitých inovativních prvků prostorového uspořádání tlumočnicků a herců na scéně. Stále platí, že práce Apoleny Novotné zůstává i v současnosti inspirací pro kohokoli, kdo by jí chtěl v oblasti režie tlumočených představení do znakového jazyka následovat, a to platí i za hranicemi České republiky. Příkladem je třeba uvedení představení *Tracyho tygr* v Alžírsku nebo nastudování inscenace *Zahrada* v anglické verzi tlumočené do mezinárodního znakového systému.

4.2 Dotazníkové šetření

Vytvořila jsem celkem dva typy dotazníků, přičemž jeden byl určen pro tlumočníky českého znakového jazyka, kteří se podíleli na tlumočených představeních pod záštitou Komory v letech 2000–2020. Druhý dotazník směřoval k neslyšícím supervizorům, již se pohybují v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení.

Cílem dotazníkového šetření pro tlumočníky a supervizory bylo zjistit přehledná data, fakta a informace o jejich práci, která nebyla zjistitelná jinou cestou. Komora totiž neměla část své historie náležitě zdokumentovanou.

4.2.1 Metodologie výzkumu

Dotazník pro tlumočníky se skládá z dvanácti otevřených otázek (viz příloha G) a dotazník pro supervizory je složen ze sedmi otevřených otázek (viz příloha H). Všechny položené otázky byly mandatorní, což znamená, že bylo požadováno vypracovat je všechny, bez výjimky a teprve poté dotazník odeslat. Pro překlad dotazů do českého znakového jazyka mi byla velmi nápomocná neslyšící kolegyně, která všechny přeložené otázky natočila na videozáznam. Její překlad byl poté vložen do dotazníků současně k otázkám v českém jazyce. Toto rozhodnutí jsem učinila proto, aby otázky byly pochopeny co nejpřesněji, protože se v mnoha případech jednalo o preferovaný jazyk některých dotazovaných.

Oba dotazníky obsahují informace o mně, jako autorce výzkumu, tématu bakalářské práce, formě odpovědí na otázky a kde respondenti naleznou vyhodnocení dotazníků. Pro odpovědi si mohli zvolit jim nejvhodnější jazykový kód, psanou češtinu nebo český znakový jazyk.

Vytvořené dotazníky jsem prokonzultovala se svojí vedoucí práce a následně ještě s kolegyní, jež se dlouhodobě pohybuje v této umělecké oblasti. Poté jsem na základě prostudovaných tlumočených divadelních představení pod záštitou Komory oslovila sedmnáct profesionálních tlumočnicků, kteří se přímo podíleli na některých z výše uvedených inscenací. Jelikož jsem v prostudovaných zdrojích nenalezla jména supervizorů podílejících se přímo na těchto projektech, požádala jsem o kontakty na ně již výše zmíněnou kolegyni.

Z oslovených sedmnácti tlumočnicků jich dotazník vyplnilo pět, což je poměrně nízká návratnost. Lze ji přisuzovat faktu, že dotazník byl časově náročný a neposkytoval možnost jednoduchých odpovědí typu „ano/ne“. Pouze jeden respondent odpovídal v českém znakovém jazyce, ostatní respondenti zvolili psanou češtinu. V případě supervizorů se mi podařilo získat šest odpovědí, z toho polovina byla v českém znakovém jazyce.

4.2.2 Výsledky dotazníkového šetření

V této podkapitole představím výsledky obou dotazníkových šetření. Nejprve se budu věnovat odpovědím od tlumočnicků, následně od supervizorů. Každou otázku vždy nejprve představím a následně přehledně rozeberu odpovědi všech respondentů.

a) Dotazník pro tlumočníky znakového jazyka v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení

1. Jaká máte kritéria pro přijetí/nepřijetí nabídky na tlumočení divadelního představení?

V této otázce mě zajímalo, jaká mají tlumočníci kritéria pro přijetí/nepřijetí nabídky na tlumočené představení. Předpokládala jsem, že většina respondentů se bude rozhodovat především podle časové náročnosti a finančního ohodnocení daného projektu. Podle předpokladu více než polovina respondentů kladla důraz na podmínky technického rázu, to znamená čas na přípravu, nároky na překlad, dostatečný čas ke zpracování, finanční zabezpečení projektu a honorář. Pouze dva z dotázaných se téměř výhradně soustředili na obsah a formu dané inscenace. Dalším důležitým kritériem pro přijetí či nepřijetí zakázky byl pro některé z nich typ a rozsah sluchové vady.

2. Na základě čeho se rozhodujete, jakou formou bude dané představení tlumočené?

Jak jsem předpokládala, zde se všichni respondenti shodují, že nejdůležitějším faktorem je charakter představení a jeho formát. Překvapením pro mě nebylo ani to, že respondenti zmiňují, že stínové tlumočení, které má nejmenší zátěž ping-pongového efektu, je pro neslyšící diváky nejvhodnější. Ne vždy ho ale lze použít, zvláště v případech, pokud je na jevišti velký počet herců nebo pokud je představení příliš pohybové, nebo dokonce taneční.

3. Jak se liší příprava na umělecké tlumočení různých divadelních představení?

Jelikož já sama mám určité zkušenosti s přípravou na tlumočení a zároveň s nastudováním role, očekávala jsem, že odpovědi na třetí otázku budou směřovat k důležitosti přípravy v kombinaci tlumočnicka a herec. Respondenti odpovídali podle mého očekávání, kladli důraz na intenzivní nácvik s herci, dostatečný počet zkoušek, časový předstih a dostatek tlumočnicků v návaznosti na počtu herců na jevišti. Jeden z respondentů také zmiňuje, že tlumočnick by měl částečně disponovat hereckým talentem, to znamená věrohodně se vcítit do jednotlivých rolí, výrazná mimika, herecké/tlumočnické partnerství a určitý cit pro pohyb na jevišti.

4. Jak probíhá příprava na umělecké tlumočení divadelního představení?

Zde jsem od každého respondenta očekávala konkrétnější postup při přípravě na tlumočení divadelních představení. Místo toho se mi od některých z nich dostalo souhrnu jednotlivých faktorů, které s tlumočením divadelního představení souvisí, ale příliš nevyprávějí o přípravě jednotlivce. Důvodem odchýlení od otázky může být její špatná formulace. Lze konstatovat, že každý respondent klade důraz na jinou fázi přípravy, což je dáno individuálním přístupem jednotlivce a zároveň rozdílnou úrovní profesní zdatnosti v oblasti tlumočení. Obecně však platí, že pro kvalitní přípravu je třeba mít dostatečný čas pro nastudování hry, vytvoření tlumočnického týmu a společné zkoušky s herci. Jako součást přípravné fáze je neméně důležité organizační zajištění a finanční zázemí. Z mého pohledu bych na základě zkušeností s hereckou profesí kladla důraz na důkladné pročtení scénáře, pochopení charakteru ztvárňované postavy a hledání souvislostí mezi jednotlivými hereckými scénami a pochopením režijního záměru.

5. čem se nejčastěji vedou diskuse se zástupci divadla (herci, režiséry, scénografy, produkcí), které tlumočíte?

V páté otázce se odpovědi respondentů rozcházejí. Dva z pěti zmiňovali, že diskuse se zástupci divadla se nejčastěji vedou ohledně formy představení a financováním tlumočnicků. Překvapením pro mě bylo, že jeden z respondentů připouští, že s divadlem nikdy nejednal, z čehož vyvozují, že za tlumočnický je určen jakýsi prostředník, který má vyjednávání a případné připomínky ze strany divadla na starost. Je tedy otázkou, zda ostatní respondenti opravdu s divadlem přímo jednali, nebo se o případných diskusích dozvěděli od výše zmiňovaného prostředníka.

Podle mého očekávání v odpovědích zaznělo i téma diskuse o umístění tlumočnicků na jevišti (obavy tvůrců hry, že tlumočnický bude rušivým faktorem), osvětlení scény (přílišné šero pro neslyšícího diváka zvyšuje nekomfortní sledování děje). Pouze jeden z respondentů zmiňuje diskusi nad překladem textu, kdy je nutno přihlížet ke kulturním a jazykovým odlišnostem. To je z mého pohledu velmi důležitý faktor.

6. Do jaké míry může podle Vás tlumočnický ovlivnit/zasahovat do překladu textu originálu divadelního představení?

U této otázky jsem po pravdě nedokázala odhadnout, jak moc může tlumočnický ovlivnit/zasahovat do textu. Předpokládala jsem však, že vždy je zapotřebí znalosti obou kultur – neslyšící i slyšící a při překladu k nim přihlížet. Respondenti odpovídali shodně. Tlumočnický ovlivňuje překlad zásadním způsobem. Jeden z respondentů toto tvrzení odůvodňuje tím, že tlumočnický překlad vytváří. Zároveň ale všichni kladou důraz na to, aby obsah sdělení původního

textu byl po přeložení do znakového jazyka totožný s originálem. Zajímavostí je, že jeden z respondentů píše, že může dojít až k osmdesátiprocentní změně textu. Tato změna spočívá především v odlišnosti gramatiky mluveného a znakového jazyka. Znovu je ale třeba zdůraznit, že obsah sdělení musí vždy zůstat nedotčen.

7. Do jaké míry může tlumočnický tým ovlivnit výsledné ztvárnění divadelního představení jako takového (počet tlumočnicků, umístění tlumočnicků v prostoru, kostýmy, rekvizity, se kterými tlumočnický tým pracuje apod.)?

Jak jsem předpokládala, v odpovědích respondentů rezonuje názor, že ovlivnění výsledného ztvárnění divadelního představení záleží na otevřenosti tvůrců divadla a na konkrétní spolupráci s konkrétními lidmi. Dále z nich vyplývá, že neméně záleží na schopnosti tlumočnicků vyjednávat a přesvědčit tvůrce, aby případně akceptovali návrhy a podněty tlumočnického týmu. Ze své herecké zkušenosti vím, že na začátku zkoušení divadelní inscenace může vzniknout ze strany divadla či tvůrců určitá neochota ke změnám v pojetí představení. Tyto změny ale posléze mohou pozitivně ovlivnit výslednou podobu projektu, a tím pádem mohou být přínosem.

8. Do jaké míry může tlumočnický tým ovlivnit výběr tlumočeného představení?

V případě osmé otázky se odpovědi respondentů lišily. Jeden respondent zmiňuje, že výběr představení lze ovlivnit přijetím či nepřijetím zakázky. Jiný klade důraz na fakt, že změnu výběru představení nemůže tlumočnický tým udělat nikdy sám, ale vždy se zástupci neslyšících diváků. Další neví, zda ovlivnění výběru inscenace je ze strany tlumočnického týmu vůbec možné.

9. Existují podle Vás představení, která nelze zprostředkovat neslyšícím divákům?

Při zamyšlení se nad touto otázkou jsem došla k závěru, že všechna představení lze zprostředkovat neslyšícímu publiku. Budou se však vždy lišit mírou divácké atraktivity a složitostí tématu, které je nutno převést do tlumočené podoby. Vždy také bude záležet na přístupu a ochotě dělat kompromisy a přicházet s inovacemi, a to jak ze strany divadla, tak tlumočnicků. Většina respondentů v odpovědích potvrzuje můj názor, když říkají, že všechna představení se dají zprostředkovat pro neslyšící publikum, pouze některá snadněji, jiná s většími problémy. Je zajímavé, že pouze jeden z respondentů specifikuje, že za nejobtížnější ke zprostředkování díla je považováno improvizací⁶¹ představení. Sama vím, jak improvizace může být přínosná, ale zároveň patří k nejnáročnějším formám herectví.

---

⁶¹ Improvizace – Jedná se o tvůrčí nepřipravený projev nebo výtvar (Václavík, 2020, s. 212).

10. Jsou naopak podle Vás typy představení, která jsou pro Neslyšící více vhodná než ostatní?

U této otázky se odpovědi respondentů naopak rozcházejí. První z nich zmiňuje, že pro neslyšící publikum jsou vhodnější představení se silnou vizuální složkou. Druhý by neselektoval a nabídl by neslyšícím divákům větší spektrum kulturního vyžití. S tímto tvrzením se ztotožňuji. Dle mého názoru je to stejné jako v případě slyšícího publika. Jenom navštívením široké škály nejrůznějších žánrů divadelních představení získáme ucelený obraz o možnostech ztvárnění uměleckých děl. Jedině tak si jako diváci a konzumenti kultury můžeme vytvořit pestrobarevný názor na vhodnost typů představení pro neslyšící diváky.

Třetí respondent nemá na tuto otázku žádný názor. Další považuje za nejvhodnější představení s aktuální tematikou. A poslední respondent si myslí, že nejvhodnější by bylo představení, kde by účinkovali neslyšící herci a byli tlumočeni do mluvené podoby. Připouští však, že je to velmi těžko uskutečnitelné z důvodu nedostatku neslyšících herců. I já zastávám tento názor. Přestože se dlouhodobě pohybuji v hereckém prostředí, musím přiznat, že já i moji kolegové se s neslyšícími herci setkáváme velmi zřídka.

11. Co je podle Vás zásadní pro úspěšné tlumočení divadelního představení?

Otevřená mysl na straně divadla, soulad s herci, chuť spolupracovat na společném výsledku, vstřícné nastavení spolupráce, respektující přístup a nepodcenění přípravy. To jsou podle odpovědí respondentů hlavní faktory pro úspěšné tlumočení divadelních představení. Jeden z respondentů také upozorňuje na důležitost úzké spolupráce tlumočnicků s realizačním týmem ve všech fázích příprav divadelního představení. Klade také důraz na dostatečnou propagaci směrem do komunity Neslyšících, která z velké části leží na tlumočnicích. Ti jsou určitým pojícím článkem mezi neslyšícími diváky a divadlem. Je obecně známo, jak důležitá je propagace pro finanční příjem divadla, ale také pro povědomí diváka o zpracovaném díle. Bez propagace, a tudíž bez diváků má totiž sebelepší výkon herce a sebelepší zpracování inscenace nulovou hodnotu.

12. Je podle vás důležité, aby se na tlumočených představeních pro neslyšící diváky podíleli také neslyšící tlumočníci? Pokud ano, proč?

Poslední, dvanáctá otázka splnila mé očekávání, když všichni respondenti odpověděli, že je podle nich důležité, aby se neslyšící tlumočníci podíleli na představeních pro neslyšící publikum. Někteří svou odpověď odůvodňují tím, že se jedná o nejčistší zdroj českého znakového jazyka a že jsou v tomto směru nenahraditelní. Jiní zmiňují vzájemné obohacení a prohloubení znalostí v lingvistické rovině a sociální provázanost slyšícího a neslyšícího světa.

Na základě své stávající tlumočnické praxe během studia mohou potvrdit, že přítomnost neslyšících tlumočnicků je velmi důležitá, protože znakový jazyk je pro ně primárním jazykem, a tudíž je jejich přínos v oblasti tlumočení obecně nenahraditelný. Jedná se o nositele a znalce kultury Neslyšících, jejichž úroveň znakového jazyka je logicky vyšší než úroveň slyšících tlumočnicků.

b) Dotazník pro supervizory v oblasti v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení

1. Co je podle Vás zásadní pro kvalitní umělecké tlumočení pro neslyšící diváky?

V odpovědích na první otázku se respondenti shodují na několika předpokladech pro kvalitní umělecké tlumočení. Jsou to: mimika tlumočnicka, schopnost improvizace, dobré překladatelské dovednosti, výrazný a jasný projev ve znakovém jazyce, schopnost bikulturního převodu. Všechny tyto předpoklady lze shrnout do věty, že neslyšící divák by měl mít pocit, že je skutečně v divadle a nezažívá žádná omezení estetického zážitku z uměleckého díla. Jeden z respondentů také zmiňuje nutnost určité vizuální podobnosti herce a „jeho“ tlumočnicka, například prostřednictvím kostýmů, čímž dosáhneme jejich jasnější identifikace během vystoupení. Dalším prvkem, který přispívá k dobré orientaci neslyšícího diváka v ději na jevišti, může být obsazení tlumočnických pozic tak, aby muž tlumočil muže a žena ženu.

2. V čem se podle Vás liší supervize uměleckého tlumočení/překladu od supervize tlumočení/překladů běžných textů?

Všichni respondenti se u této otázky shodují, že u uměleckého tlumočení je kladen důraz na nemanuální složky projevu (mimika, pohyby hlavy a horní části trupu) a bohatou zásobu znaků. Dva z nich ještě zdůrazňují důležitý fakt, že běžný projev je tvořen především ustálenými znaky. Oproti tomu umělecký projev může být v určitých momentech tlumočen téměř bez znaků (vždy ale samozřejmě záleží na typu jednotlivých uměleckých textů) a pracuje více s vizuální složkou a charakteristickými rysy osob, zvířat a věcí. Pro snadnější pochopení si to názorně vysvětlíme na výrazu „pták“. V běžném projevu použijeme příslušný ustálený znak. Můžeme ho samozřejmě použít i v projevu uměleckém, ale nabízí se zde také možnost tento znak znázornit vizuálně, pomocí klasifikátorů⁶², produktivních znaků a neologismů vizuálně motivovaných. Možností zobrazení je hned několik – způsob letu, vzhled či povahové vlastnosti.

---

⁶² Klasifikátor je jazykový prostředek, který se pojí se jménem a upozorňuje na jisté vlastnosti nebo rysy referenta (Macurová, Vysuček, 2005, s. 22).

3. Co je podle Vás z pohledu neslyšícího diváka nejdůležitější pro přijetí divadelního tlumočení?

Pro přijetí divadelního tlumočení neslyšícími diváky první respondent klade důraz na předpokládanou souhru a spolupráci mezi herci a tlumočníky, která vychází z obsazení zkušenými tlumočníky, ale zároveň i zkušenými herci. Druhý respondent zmiňuje nutnost hereckého talentu tlumočnicka, třetí nutnost začlenění humoru komunity Neslyšících tam, kde je to vhodné. Pro čtvrtého respondenta jsou nejdůležitější kompetence projevu ve znakovém jazyce, zatímco pro pátého je důležitá technická stránka tlumočení, v tomto případě umístění tlumočnicka na scéně. V jeho odpovědi padla také zmínka o ideální situaci, kdy by vznikala autorská představení v českém znakovém jazyce s případným tlumočením pro zájemce z řad slyšící veřejnosti. Pro posledního respondenta je pro přijetí divadelního tlumočení důležité znát téma hry, to znamená, zda se jedná o komedii, drama, operu, muzikál nebo činohru.

4. Jak podle Vás ovlivnilo tlumočení divadelních představení vztah Neslyšících k divadlu jako takovému?

V odpovědích na tuto otázku se většina respondentů shoduje. Mají pocit, že tlumočení divadelních představení téměř neovlivnilo vztah Neslyšících k divadlu jako takovému. Upozorňují na potřebnost větší propagace divadelních her tlumočených do českého znakového jazyka. Bez této propagace nebudou neslyšící diváci vědět, jaká představení je možno navštívit. Pouze jeden respondent tvrdí, že tlumočení divadelních představení velmi ovlivnilo vztah Neslyšících k divadlu. Díky tlumočeným inscenacím se Neslyšící cítí rovnoprávní a mají pocit, že mohou i to, co je pro slyšící běžné.

5. Co je pro Vás jako supervizory ve Vaší práci nejnáročnější?

Odpovědi na pátou otázku přinesly velké spektrum názorů na obtížnost práce supervizora. Jeden respondent považuje za náročné, pokud tlumočnick nemá dostatek tvůrčí schopnosti pro práci s jazykem. Pro druhého respondenta je velice obtížné, když se v inscenaci objevují metafory, které jsou pro neslyšící obtížné k porozumění. Tímto klade důraz na schopnost tlumočnicka převádět sdělení mezi oběma jazyky i na frazeologické úrovni. Další z respondentů považuje za náročné uchopení práce supervizora jako takové. Jedná se o velký rozsah práce a je nutné specifikovat požadavky na supervizora ze strany zadavatele. Pro jiného respondenta je obtížná práce s jazykovým citem v kombinaci se schopností překladatelské tvůrčí činnosti. Poslední respondent zastává názor, že je pro něj obtížné volit vhodný způsob sdělování připomínek.

Vždy se jedná o citlivé téma, které vyžaduje určitou formu diplomacie. Bez této diplomacie by mohlo dojít k zásadním sporům, které by mohly vyústit v ukončení spolupráce na uměleckém díle.

6. Jaké jsou pro Vás ideální podmínky k supervizi?

V odpovědích u této otázky panuje shoda, že pro ideální podmínky k supervizi je zapotřebí získat všechny podklady (to znamená scénář, v případě muzikálu texty a hudební podklad písní) s dostatečným časovým předstihem, minimálně měsíc dopředu. I když samozřejmě záleží na objemu požadované práce. A zároveň přesnou definici cíle supervize, to znamená, na co konkrétně je supervize zaměřená (přesnost tlumočení, pohyb na jevišti, jazyková vybavenost, vizuální kreativita a podobně).

7. Je podle Vás důležité, aby se na tlumočených představení pro neslyšící diváky podíleli také neslyšící tlumočníci? Pokud ano, proč?

Stejně jako v dotazníku pro tlumočníky, kde padla tato otázka, byla odpověď u všech respondentů shodná, všichni supervizoři jednohlasně odpověděli „ano“. Je podle nich důležité, aby se na tlumočených představení pro neslyšící diváky podíleli neslyšící tlumočníci. Hlavním důvodem respondentů pro tuto odpověď je, že český znakový jazyk je pro neslyšící jazykem primárním, a tudíž dokáží daleko přesněji využít všechny jazykové prvky, kterými znakový jazyk disponuje. Jeden z respondentů ale připouští, že pro neslyšící tlumočníky je práce uměleckého tlumočníka právě z důvodu sluchové vady velice stresující a náročná, nutností je, aby se celý text naučili nazpaměť. Sluchová vada mu totiž neumožňuje komfortně reagovat na repliky herců.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit Českou komoru tlumočnicků znakového jazyka jako profesní organizaci tlumočnicků pro neslyšící a přiblížit její vznik, tlumočnickou činnost jako službu společnosti a její aktivity v oblasti uměleckého tlumočení s přesahem do jiných oblastí.

Dostupné zdroje, které byly k dispozici, ukázaly skutečnost, že Komora vznikla na základě potřeby komunity Neslyšících získat možnost profesionálního tlumočení, které do té doby postrádala. Do roku 2000 bylo tlumočení víceméně náhodné. Tento fakt vedl ke vzniku organizace, která by vychovávala a vzdělávala profesionální tlumočnické služby pro neslyšící, vytvořila etický kodex a umožnila získat osvědčení z tlumočnických zkoušek. V roce 2000 tedy vznikla Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, která si v prvních třech letech hledala své místo jak ve světě neslyšících, tak slyšících. Zároveň se snažila obhájit svoji činnost, vzdělávat neslyšící prostřednictvím článků v časopisech pro neslyšící, vytvářením nových projektů, rozšířením základny tlumočnicků a vznikem etického kodexu. Začátky však nebyly snadné, po dobu tří let Komora nevydávala výroční zprávy ani podrobněji neprezentovala svoji činnost. Tento fakt vyvrátil mé domněnky, že se na základě archivů o historii a důvodu vzniku Komory více zorientuji v oblasti tlumočených divadelních představení, na kterých se organizace podílela. Ačkoliv jsem kontaktovala současné vedení Komory s žádostí získat tyto archivy, bylo mi sděleno, že Komora prochází transformačním procesem a že informace, o které žádám, mi v tuto chvíli nemohou poskytnout. Bylo pro mě tedy velmi obtížné a čas konzumující dohledat fakta o okolnostech jejího vzniku a činnosti do roku 2003. Tyto informace jsem se proto snažila získat prostřednictvím co nejširší rešerše. Mnoho zdrojů ovšem nebylo k dohledání, pouze články, které byly publikovány v časopisech pro neslyšící – *Unie*, *Gong* a *Info-Zpravodaj*. Vycházela jsem tedy především z nich. Z důvodu nedostatku zdrojů jsem se oproti původnímu plánu rozhodla práci doplnit o rozhovory s tlumočnickými, kteří se podíleli na jednotlivých tlumočených divadelních projektech pod záštitou Komory.

Šetření ukazuje, že před vznikem ČKZTJ byla divadelní i hudební představení neslyšícím divákům zprostředkovávána pouze prostřednictvím takzvaného balkónového tlumočení či titulků. Velká změna přišla v roce 1998, kdy v inscenaci *Plukovník pták* byl tlumočnický umístěn přímo na jevišti. Představení ukázalo, že o takto zpracovaná díla může být v komunitě Neslyšících velký zájem. Prvními projekty, kde bylo využito umělecké tlumočení pod záštitou Komory, byly koncerty *Zpívejme rukama* a *Tříkrálový benefiční koncert*.

Prvotním, velmi důležitým tlumočeným divadelním představením, které vzniklo pod záštitou Komory v období 2000–2010, byla inscenace Tracyho tygr. Jednalo se o první představení určené výhradně neslyšícímu publiku. Představení se stalo zlomovým i proto, že zde bylo poprvé použito stínové tlumočení, které v té době znamenalo určitý přelom ve vnímání uměleckého díla neslyšícím divákem. Dílo je podrobně rozebráno v podkapitole *Umělecké tlumočení v ČR po vzniku Komory*. Zde jsou představeny i další inscenace, které v té době pod záštitou organizace vznikly. Celkem se jednalo o čtrnáct divadelních představení, která byla pravidelně reprízována s tlumočením do českého znakového jazyka, z toho čtyři inscenace byly určené výhradně dětem. ČKTZJ pracovala také na jednorázových projektech, ať už se jednalo o odbornou konzultaci, či dílo, které bylo do znakového jazyka tlumočeno pouze jedenkrát.

Vzhledem k početným divadelním aktivitám, které vznikly během deseti let pod záštitou Komory, lze usuzovat, že organizace měla velký potenciál pokračovat v uměleckém tlumočení do znakového jazyka, ale to se bohužel nestalo. V druhém zkoumaném období 2010–2020 ČKTZJ spolupracovala pouze na pěti divadelních hrách. Z toho čtyři byly určené dětskému publiku. K tomuto úpadku vedla radikální změna ve vedení organizace v roce 2012, a to i výrazně ovlivnilo její směr. Umělecké tlumočení bylo zastaveno a Komora se věnovala pouze vzdělávání. Část představení se přesunula pod patronát organizace Tamtam. Časté střídání ve vedení Komory svým způsobem neumožňovalo nastavit vhodný koncept pro pokračování uměleckého tlumočení a všechn tento chaos vedl téměř k zániku organizace v roce 2020. Komora ukončila všechny své aktivity a dostala se do fáze hibernace. Tento fakt potvrzuje i to, že poslední výroční zpráva Komory je datována k roku 2018. Ze všech indicií lze usuzovat, že návrat aktivit ČKTZJ v oblasti uměleckého tlumočení by byl velmi obtížný a nelze ho předpokládat.

Z výzkumu vyplývá, že činnost této organizace byla v umělecké oblasti poměrně intenzivní a z pohledu neslyšících také velmi přínosná. V současné době, kdy ale nové projekty vznikají jenom sporadicky, a ne pod záštitou Komory, zůstává slyšící společnost do určité míry uzavřena a konzervativní v přijímání možností, jak se více propojit se světem neslyšících. V dotazníkovém šetření pro supervizory u otázky týkající se vlivu tlumočených divadelních představení na vztah neslyšících k divadlu jako takovému pět respondentů z šesti upozorňuje na nutnost větší propagace divadelních her tlumočených do českého znakového jazyka. U oslovených tlumočnicků to zmínil pouze jeden.

Během úspěšných let ČKTZJ v oblasti tlumočení byla důležitou součástí režisérka Apolena Novotná (rozená Vynohradnyková). I ona se pro mě stala důležitým zdrojem informací a pohledů na činnost Komory. Ukázalo se, jak důležité bylo pro Komoru najít člověka, který byl schopen a ochoten spolupracovat na uměleckých dílech pro neslyšící publikum. Do té doby zde nikdo takový nebyl. Po oslovení konzultovala tuto nabídku s herci a diskutovala s nimi o tom, jak takové představení zpracovat. Její otevřený přístup k práci ukázal i fakt, že absolvovala základní kurz českého znakového jazyka pro lepší pochopení komunity Neslyšících. Hledala nové cesty ztvárnění jednotlivých děl v kombinaci s nejlepším využitím formy tlumočení, snažila se dozvědět co nejvíce informací o tlumočení pro neslyšící a spolupracovala s tlumočníky, již byli členy Komory. Výzkum potvrzuje, že spolupráce Apoleny Novotné (rozené Vynohradnykové) s ČKTZJ přinesla nejvíce divadelních představení tlumočených do českého znakového jazyka a naplnila fakt, že poznání komunity Neslyšících většinou slyšící společností je jedním z nejdůležitějších prvků pro takovou spolupráci. Díky tlumočeným představením si neslyšící diváci mohli rozšířit obzor v oblasti divadelní kultury, získat pocit větší integrace do slyšící společnosti, ale také zjistit, jaký divadelní žánr je jim bližší a zároveň ohodnotit obsah zpracování jednotlivých her. Jak zmiňuje jeden ze supervizorů v dotazníku, diváci zažívali pocit, že jsou skutečně v divadle a není zde žádná bariéra, která by je omezovala, cítí se rovnoprávní a mají pocit, že je jim dostupné i to, co je pro slyšící běžné.

Ve většině odpovědí dotazníková šetření ukázala v mnoha věcech shodu. Jasná shoda panovala v obou šetřeních u poslední otázky, která se týkala začlenění neslyšících tlumočnicků do projektů. Respondenti kladly důraz na spolupráci s neslyšícími tlumočníky, jakožto nositeli a znalci kultury Neslyšících a zároveň zmiňovali, že jejich úroveň znakového jazyka je vyšší než úroveň slyšících tlumočnicků. Rozdílnost názorů se projevila v otázce ohledně přípravy na umělecké tlumočení, kde každý z respondentů kladl důraz na jinou fázi. Je to dané individuálním přístupem jednotlivce a zároveň rozdílnou úrovní profesní zdatnosti v oblasti tlumočení. Přestože jsem se v otázkách snažila být co nejobjektivnější, abych respondenty příliš neovlivnila, a snažila jsem se, aby otázky vedly k co největší konkrétnosti odpovědí, v některých případech se odpovědi odchylovaly od tématu. Nevím, zda to bylo způsobeno špatnou formulací otázek nebo jejich nepochopením.

Všechny získané informace ukazují na to, že Komora v letech 2000–2020 procházela různými fázemi vlivu na umělecké tlumočení a na tlumočení obecně. Její vliv v těchto letech stoupal a klesal. Postupně klesal vliv i v oblasti vzdělávání a organizace se dostala do fáze hibernace, kdy nevykazovala žádnou činnost.

Jakoukoli snahu o změnu zastavila také koronavirová pandemie, která na dlouho ovlivňovala celou společnost. Výrazně byl zasažen divadelní svět jako takový, a proto bylo téměř nemožné o nových projektech v oblasti uměleckého tlumočení vést diskusi nebo na nich pracovat.

V současné době leží před ČKTZJ spousta otázek, například *Jakým směrem se vydat?*, *Zůstat pouze u nabízení tlumočnických služeb, nebo se částečně k uměleckému tlumočení, které bylo ukončeno v roce 2012, vrátit?*, *Kdo by měl tento případný návrat iniciovat?*, *Nebylo by lepší spojit se s nějakou další organizací, která by se oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení věnovala a která by případně byla schopna najít prostředky, jak tyto projekty financovat?*. Finance jsou totiž důležitou součástí související s kvalitou tlumočnické práce. Je možné, tak jak se už v minulosti již několikrát stalo, oslovit renomované umělce, kteří se již na některých tlumočených představeních podíleli, nebo oslovit organizace, které mají v kulturním prostředí svůj vliv. Hlavním faktorem ale je, že zájem o pokračování těchto projektů musí přijít ze strany neslyšících. Mělo by být v jejich zájmu, jako i v zájmu slyšící společnosti, aby se kultura Neslyšících dostala do co nejširšího povědomí české společnosti. I to by mělo být hlavním cílem nového vedení Komory.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

- BASOVNÍKOVÁ, M., 2019. Ohlédnutí za historií uměleckého tlumočení. *Jsem jedno ucho*. Č. 5, s. 11–12. ISSN 2571-2233.
- BÍMOVÁ, P., 2004. Komora vytvořila certifikační vzdělávací program. *Gong*. Roč. 33, č. 3, s. 3. ISSN 0323-0732.
- BLATNÝ, T., 2019. *Umělecké tlumočení divadla do znakového jazyka Možnosti, problémy a realizace*. Praha. Ročníková práce. Univerzita Karlova v Praze. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Petr Christov.
- BOHÁČKOVÁ, M., 2015. *Historie a vývoj tlumočnických služeb pro neslyšící v ČR*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Jana Amose Komenského Praha. Vedoucí práce Miroslava Kotvová.
- CÉZOVÁ, V. a N. HYNKOVÁ (DINGOVÁ), 2019. Neslyšící mají díky tlumočnickům v divadle plnohodnotný zážitek. *Jsem jedno ucho*. Č. 5, s. 5–10. ISSN 2571-2233.
- ČERVINKA, R., 2000. Tlumočníci znakového jazyka. *Gong*. Roč. 29, č. 2, s. 40. ISSN 0323-0732.
- ČERVINKOVÁ (HOUŠKOVÁ), K. a N. DINGOVÁ, 2008. *Umělecké tlumočení divadla a hudby pro neslyšící*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 1 DVD-ROM: barevné, zvuky; 12 cm. ISBN 978-80-87153-72-7.
- ČERVINKOVÁ (HOUŠKOVÁ), K. a N. DINGOVÁ, 2008. *Umělecké tlumočení (2.díl) divadlo*. Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP. Roč. 16, č. 1, s. 6-8.
- ČERVINKOVÁ (HOUŠKOVÁ), K. a T. KOVÁČOVÁ, 2008. *Umělecké tlumočení do znakového jazyka*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-10-5.
- ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2013. Intenzivní čtrnáctidenní kurz uměleckého tlumočení. *Gong*. Roč. 42, č. 4–6, s. 13. ISSN 0323-0732.
- ČKTZJ. Tlumočník pánem situace?. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 2002, Roč. 11, č. 7-8, s. 37.

FEDERACE RODIČŮ A PŘÁTEL SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH, 2008. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených. ISSN 1214-9322.

FRITZ, M., 2009. Anketa. *Unie*. Roč. 18, č. 3–4, s. 13. ISSN 2743-4052.

GEBRON, J., 2000. *Sign the speech: An introduction to theatrical interpreting*. 2nd ed. Hillsboro: Butte. ISBN 1-884362-41-9.

HARVÁNKOVÁ, B., 2011. *Poskytování tlumočnických služeb pro neslyšící z hlediska krajů České republiky*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Naďa Hynková (Dingová).

HEJLOVÁ, L., 2009. Moje milá Charlotte...: rozhovor. *Unie*. Roč. 18, č. 5–6, s. 14–15. ISSN 2743-4052.

HYNKOVÁ (DINGOVÁ), N. a K. ČERVINKOVÁ (HOUŠKOVÁ), 2008. Umělecké tlumočení 2: Divadlo. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Roč. 16, č. 1, s. 6–8. ISSN 1214-9322.

HYNKOVÁ (DINGOVÁ), N., 2003. Projekt "Tlumočník očima sluchově postiženého dítěte." *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Roč. 11, č. 4, s. 4–8. ISSN 1214-9322.

HYNKOVÁ (DINGOVÁ), N., 2008. Tlumočená Zahrada končí, nové představení je na scéně. *Gong*. Roč. 37, č. 7–8, s. 25. ISSN 0323-0732.

HYNKOVÁ (DINGOVÁ), N., 2017. *Typologie chyb v tlumočení z češtiny do českého znakového jazyka*. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Alena Macurová.

JANEČEK, J., 2001a. Tlumočníci jsou tu pro vás! *Info-Zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Roč. 9, č. 2, s. 28. ISSN 1214-9322.

JANEČEK, J., 2001b. Tlumočníci jsou tu pro vás! *Unie*. Roč. 10, č. 3–4, s. 25. ISSN 2743-4052.

JANEČEK, J., 2003. Jaká je úloha tlumočníka? *Gong*. Roč. 32, č. 1, s. 18. ISSN 0323-0732.

KORBAČKOVÁ, H., 2015. *Interpretace hudby v českém znakovém jazyce*. Olomouc. Diplomová práce. Univerzita Palackého. Fakulta pedagogická. Vedoucí práce Jiří Langer.

- KORYČÁNKOVÁ, M., 2016. *Neslyšící rodiče dětí s kochleárním implantátem*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Radka Nováková.
- KRATOCHVÍLOVÁ, K., 2006. CODA – slyšící děti neslyšících rodičů. *Gong*. Roč. 35, č. 4, s. 12. ISSN 0323-0732.
- KRONUSOVÁ, M., 2008. *Organizace tlumočnicků v ČR a v zahraničí*. 2., opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. ISBN 978-80-87218-22-8.
- KŘEŠŤANOVÁ, L., 1999. Plukovník pták na návštěvě v klubu. *Unie*. Roč. 8, č. 6, s. 12. ISSN 2743-4052.
- KŘEŠŤANOVÁ, L., 2003. Tracyho tygr. *Gong*. Roč. 32, č. 12, ISSN 0323-0732.
- KŘEŠŤANOVÁ, L., 2010. Zveme vás do divadla. *Gong*. Roč. 39, č. 3–4, s. 27. ISSN 0323-0732.
- MACUROVÁ, A. a P. VYSUČEK, 2005. Poznáváme český znakový jazyk. Klasifikátorové tvary ruky. *Speciální pedagogika*. Roč. 15, č. 4, s. 22–35. ISSN 1211-2720.
- MÁZEROVÁ, R., 1999. Divadelní tlumočnick musí zapomenout na civil. *Info zpravodaj: magazín informačního centra o hluchotě FRPSP*. Roč. 7, č. 3, s. 25. ISSN 2743-4052.
- MIKOLÁŠOVÁ, E., 2003. Divadlo hraje i v jazyku pro neslyšící: Znaková řeč má své místo i na jevišti. *Mladá fronta Dnes*. Roč. 14, č. 248, ISSN 1210-1168.
- MIROVSKÁ, M., 2007. Tlumočená Zahrada končí, nové představení je na scéně. *Gong*. Roč. 36, č. 11–12, s. 24. ISSN 0323-0732.
- NESLYŠÍCÍ STUDENTI FF UK, 2001. Seminář. *Gong*. Roč. 30, č. 3, s. 68. ISSN 0323-0732.
- PANSKÝ, O., 1999. Návrhy na změnu organizace tlumočnické služby. *Gong*. Roč. 28, č. 11, s. 282. ISSN 0323-0732.
- PÁNEK, P. Počátky tlumočení pro neslyšící v českých zemích aneb 90 let od vzniku této profese. *Gong*. 2013, č. 7-9, s. 8. ISSN 0323-0732.
- PŮLPÁNOVÁ, L., 2009. Manželské vraždění. *Gong*. Roč. 38, č. 3–4, s. 19. ISSN 0323-0732.
- RADA OTZJ, 2001. Zkoušky tlumočnicků ZJ. *Gong*. Roč. 30, č. 3, s. 73. ISSN 0323-0732.
- REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.

STRÁNÍKOVÁ, E., 2010. O divadelní hře "U výčepu". *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících . Roč. 19, č. 3–4, s. 12.

ŠPINLEROVÁ, D., 2020. *Vznik tlumočeného divadelního představení – muzikálu*. Praha. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Fakulta filozofická. Vedoucí práce Nad'a Hynková (Dingová).

ŠŮCHOVÁ, L., 2006. Evropské fórum tlumočnicků znakového jazyka jednalo v Praze o inovativních praktikách týmové tlumočení. *ToP*. Roč. 17, č. 82, s. 8–9. ISSN 1134-5764.

TETAUEROVÁ, Mgr. Ivana. EFSLI AGM & KONFERENCE. *Unie*. Praha: Česká unie neslyšících, 2006, Roč. 15, č. 5-6, s. 16-17.

VÁCLAVÍK, K. et al., 2020. *Praktický slovník cizích slov*. Praha: XYZ. ISBN 978-80-7388-543-4.

Nabídka tlumočených divadelních představení do znakového jazyka-září, říjen 2006. *Unie*. Roč. 15, č. 7–8, s. 22. ISSN 2743-4052.

KŘEŠŤANOVÁ, L., 2010. Zveme vás do divadla: U výčepu. *Gong*. Roč. 39, č. 3–4, s. 27. ISSN 0323-0732.

ŽAMBOCH, S., 2000. Chybí etický kodex. *Gong*. Roč. 29, č. 2, s. 40. ISSN 0323-0732.

Internetové zdroje

ASNEP, 2022. O nás. *Asnep.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.asnep.cz/o-asociaci-asnep/>

BILINGVÁLNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ, 2022. Vítejte v mateřské škole Pipan. *Pipan.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://pipan.cz/>

BRAUTIGAN, R., 2018. *V melounovém cukru* [online]. Praha: Argo [cit. 2022-06-14]. ISBN 978-80-257-2580-1. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-3929-v-melounovem-cukru-in-watermelon-sugar>

CENTRUM PRO DĚTSKÝ SLUCH TAMTAM, 2022a. Domů. *Tamtam.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/>

CENTRUM PRO DĚTSKÝ SLUCH TAMTAM, 2022b. Kulturní akce. *Tamtam.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/co-delame/kulturni-akce/>

CITYOUT PRAGUE, 2009. Pod hladinou ticha. In: *Pragueout.cz* [online]. 23. 12. 2009 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.pragueout.cz/articles/pod-hladinou-ticha>

COURSE HERO, 2022. Different Types of Theater Interpreting. In: *Coursehero.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.coursehero.com/u/file/11042732/Different-Types-of-Theater-Interpreting/#question>

ČAPEK, J. a K. MAKONJ, 2017. O pejskovi a kočičce In: *Riseloutek.cz* [online]. © 2017 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.riseloutek.cz/repertoar/o-pejskovi-a-kocicce/>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2003. Výroční zpráva 2003. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202003.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2004. Výroční zpráva 2004. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202004.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2005. Výroční zpráva 2005. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202005.pdf>.

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2006. Výroční zpráva 2006. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202006.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2007. Výroční zpráva 2007. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202007.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2008. Výroční zpráva 2008. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202008.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2009. Výroční zpráva 2009. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202009.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2011. Výroční zpráva 2011. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202011.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2012. Výroční zpráva 2012. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202012.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2016. Výroční zpráva 2016. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202016.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2017. Výroční zpráva 2017. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Komory%202017.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2018. Výroční zpráva 2018. In: *Cktzj.com* [online]. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cktzj.com/user/documents/upload/Dokumenty/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20komory%202018.pdf>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2022a. Domů. *Cktzj.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2022b. Historie. *Cktzj.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/o-komore/historie/>

ČESKÁ KOMORA TLUMOČNÍKŮ ZNAKOVÉHO JAZYKA, 2022c. Terminologie. *Cktzj.com* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/co-vas-zajima/terminologie/#K>

ČESKÁ TELEVIZE, 2011a. Divadlo Kampa: U výčepu. *Ceskatelevize.cz* [online]. 8. 4. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10000000034-divadlo-kampa/211251000300004-u-vycepu>

ČESKÁ TELEVIZE, 2011b. Divadlo on-line: Jonathan Livingston Racek. In: *Ct24.ceskatelevize.cz* [online]. 30. 6. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1256987-divadlo-line-jonathan-livingston-racek>

ČESKÁ UNIE NESLYŠÍCÍCH, Z. Ú., 2022. Historie České unie neslyšících. *Cun.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cun.cz/cs/o-nas/historie-cun/>

DOLENSKÁ, K., 2007. Divadlo Letí: Svou vlastní ženou. In: *Vltava.rozhlas.cz* [online]. 1. 11. 2007 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/divadlo-leti-svou-vlastni-zenou-5112024>

DOYLE, A., 2022. What Is a Semi-Structured Interview? In: *Thebalancecareers.com* [online]. 28. 5. 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.thebalancecareers.com/what-is-a-semi-structured-interview-2061632>.

ENCYKLOPEDIÉ COJECO.CZ, 2008. Svaz invalidů. In: *Cojeco.cz* [online]. 13. 2. 2008 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/svaz-invalidu>

FAKULTNÍ NEMOCNICE U SV. ANNY, 2022. O kochleární implantaci. *Fnusa.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.fnusa.cz/pro-pacienty-a-navstevy/pracoviste/orl-zakladni-informace/orl-komplexni-implantacni-centrum/o-kochlearni-implantaci/>

FORREST, C., 2007. *Škola Malého stromu* [online]. Praha: Kalich [cit. 2022-06-14]. ISBN 978-80-7017-058-8. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/skola-maleho-stromu-38598>

GALLAUDETOVA UNIVERZITA. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gallaudetova_univerzita

I-DIVADLO.CZ, 2022a. Divadlo Cylindr. *I-divadlo.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/divadlo-kampa/skola-maleho-stromu>

I-DIVADLO.CZ, 2022b. Divadlo Kampa: Racek Jonathan Livingston. *I-divadlo.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/divadlo-kampa/racek-jonathan-livingston>

- I-DIVADLO.CZ, 2022c. Divadlo Kampa: U výčepu. *I-divadlo.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.i-divadlo.cz/divadlo/divadlo-kampa/u-vycepu>
- JEDNOTA TLUMOČNÍKŮ A PŘEKLADATELŮ. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jednota_tlumočn%C3%ADk%C5%AF_a_překladatelů
- KOCHLEÁRNÍ IMPLANTÁT. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jednota_tlumočn%C3%ADk%C5%AF_a_překladatelů
- LÉBL, P. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2022 [cit. 2022-07-27]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Lébl
- MÍSTNÍ KULTURA, 2013. Čtyři dohody – nabídka pro neslyšící. In: *Mistnikultura.cz* [online]. 13. 9. 2013 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.mistnikultura.cz/ctyri-dohody-nabidka-pro-neslyscici>
- MTDCZ, 2009. Pod hladinou ticha – reportáž. In: *Youtube.com* [online]. 15. 6. 2009 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=I4hj3ltgaJU&t=89s>
- NAGYOVÁ, P., 2019. Darina Tarcsiová: Som počujúca, ale posunkový jazyk považujem za svoj materinský. In: *Nepocujuedieta.sk* [online]. © 2019 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.nepocujuedieta.sk/aktuality/ine/darina-tarcsiova-som-pocujuca-ale-posunkovy-jazyk-povazujem-za-svoj-materinsky>
- PAUR, J., 2022. Naše historie. In: *Snn-cr.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.snn-cr.cz/Historie-SNN>
- PEDAGOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KOMENSKÉHO, 2019. Doc. PhDr. Marian Groma, CSc. *Fedu.uniba.sk* [online]. 13. 10. 2019 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.fedu.uniba.sk/sucasti/katedry/psychologia/clenovia-a-clenky-katedry/doc-phdr-marian-groma-csc/>
- Pevnost - České centrum znakového jazyka, z. ú.. *Pevnost – České centrum znakového jazyka, z. ú.* [online]. Copyright © 2015 pevnost.com [cit. 28.07.2022]. Dostupné z: <http://www.pevnost.com/>
- PRESS KIT, 2010. Černý smích medúzy ve znakové řeči. In: *Wave.rozhlas.cz* [online]. 22. 9. 2010 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/cerny-smich-meduzy-ve-znakove-reci-5329005>

- PRŮŠA, H., 2011. Příběhy opravdových člověků. In: *Musicserver.cz* [online]. 23. 5. 2011 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://musicserver.cz/clanek/34803/traband-neslychane/>
- ROZBOR-DILA.CZ, 2022. Tracyho tygr – rozbor díla k maturitě (6). In: *Rozbor-dila.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://rozbor-dila.cz/tracyho-tygr-rozbor-dila-k-maturite-6/>
- RUIZ, D. M., 2001. *Čtyři dohody-Kniha moudrosti starých Tolteků* [online]. Praha: Pragma [cit. 2022-06-14]. ISBN 80-7205-826-6. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/ctyri-dohody-kniha-moudrosti-starych-tolteku-12114>
- SCS.ABZ.CZ, 2022. Pojem švenk. *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/svenk>
- SCHMITT, E. E., 2005. *Manželské vraždění* [online]. Praha: Albatros [cit. 2022-06-14]. ISBN 80-00-01527-7. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/manzelske-vrazdeni-26581>
- SOUČEK, T., 2021. Zánik domu Usherů. In: *Cesky-jazyk.cz* [online]. 10. 4. 2021 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/edgar-allan-poe/zanik-domu-usheru-3.html#axzz7I1Wz6bW4>
- ŠRAJER, P., 2013. Jonathan Livingstone Racek-Richard David Bach. In: *Zapnimozek.cz* [online]. 13. 2. 2013 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://zapnimozek.cz/ctenarskydenik/jonathan-livingstone-racek/>
- TANEC PRAHA Z. Ú., 2022. Apolena Novotná. *Divadloponec.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://divadloponec.cz/cs/apolena-novotna>
- TLUMOČNÍK OČIMA NESLYŠÍCÍHO DÍTĚTE, 2022. Domů. *Tond.cz* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.tond.cz/>
- TRNKA, J., 1962. Zahrada. In: *Databazeknih.cz* [online]. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy [cit. 2022-06-14]. ISBN 123-166-62. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/zahrada-134629>
- Zákon č. 384/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 124. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-384>
- ŽÁČEK, J., 2017. Kašpárek v pekle. In: *Riseloutek.cz* [online]. © 2017 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.riseloutek.cz/repertoar/kasperek-v-pekle/>

Seznam použitých zkratek

ASL	American Sign Language (Americký znakový jazyk)
ASNEP	Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel
CODA	Child Of Deaf Adults (Slyšící děti neslyšících rodičů)
ČNES	Čeština v komunikaci neslyšících
ČKTZJ	Česká komora tlumočnicků znakového jazyka
ČSTZJ	Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka
ČR	Česká republika
ČUN	Česká unie neslyšících
ČZJ	český znakový jazyk
EFSLI	European Forum of Sign Language Interpreters (Evropské fórum tlumočnicků znakového jazyka)
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MZS	mezinárodní znakový systém
NRTLZJ	Národní rada tlumočnicků znakového jazyka
OTZJ	Organizace tlumočnicků znakového jazyka
SNN v ČR	Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR
TOND	Tlumočnicko očima neslyšícího dítěte
WFD	World Federation of the Deaf (Světová federace neslyšících)
ZJ	znakový jazyk

Přílohy

Příloha A – Rozhovor Kateřina Červinková Houšková, tlumočnice českého znakového jazyka, ze dne 22. 1. 2022

1.) V čem bylo představení Tracyho Tygr přínosné a výjimečné?

Představení Tracyho tygr bylo výjimečné snad úplně vším. Bylo úplně poprvé, kdy slyšící tvůrci přímo začlenili tlumočnický do svého díla. Během zkoušení byl také vytvořen dostatečný prostor pro tlumočnický, aby získali jistotu v tom, jak budou jednotlivé postavy ztvárňovat.

2.) Jak probíhalo vybírání tlumočnicků? Konal se nějaký konkurz?

Musím přiznat, že to si už úplně přesně nepamatuji, ale mám pocit, že v rámci Komory byl vyvěšen článek s nabídkou na tlumočení představení Tracyho tygr. Přihlásilo se asi patnáct tlumočnicků, ze kterých se následně vybírali vhodní tlumočníci k dané postavě a k herci. Původní plán byl najít ke každému herci alespoň dva tlumočnický, aby se mohli alternovat. To se bohužel vzhledem k náročnosti zkoušení nepovedlo a nakonec se od této vize upustilo.

3.) V čem bylo představení V melounovém cukru přínosné a výjimečné?

Toto představení bylo výjimečné a ojedinělé v tom, že se jednalo o představení, u kterého byli tlumočníci znakového jazyka přítomni od samotného začátku zkoušení. Což se do té doby podařilo jen u představení Plukovník pták.

4.) V čem bylo představení Perfect Days přínosné a výjimečné?

Hlavní ojedinělostí představení je, že vzniklo na přání neslyšícího diváka. A protože představení mělo velký úspěch, bylo tlumočeno pravidelně.

Zajímavé mi také přijde to, že se vedle Nadi vystřídal tři různí tlumočníci. Představení nejprve tlumočila Naďa Dingová a Jirka Janeček, poté jsem do tlumočení za Jirku naskočila já. Když jsem odešla na mateřskou dovolenou, tak tlumočení za mě převzal Jindra Mareš.

5.) V čem bylo představení Růže pro Algernon přínosné a výjimečné?

V tomto představení jsem působila pouze jako divák. Co mi však přišlo zajímavé a čím se představení od jiných inscenací lišilo, bylo to, že se na jevišti potkávají tři druhy postižení a vůbec to nenarušuje představení. Hlavní postavu, která trpí mentální poruchou, hraje Jan Potměšil, který je upoután na invalidní vozík. Jako třetí forma handicapu jsou zde bráni neslyšící diváci, kterým je hra tlumočena do českého znakového jazyka.

6.) V čem bylo představení Zahrada přínosné a výjimečné?

Inscenace Zahrada byla opět ojedinělá pro svou zvolenou formu experimentálního tlumočení, která byla v České republice použita úplně poprvé. U tohoto představení se především kladl důraz na vizualizaci prostoru jeviště. Zajímavostí tohoto představení také je, že se v něm poprvé vyskytovalo více tlumočnicků než herců. Tlumočníci se vlastně stali herci.

7.) V čem bylo představení Zánik domu Usherů přínosné a výjimečné?

Myslím, že jsem toto představení viděla, ale jistá si nejsem. Bohužel ti však k němu nepovím vůbec nic. Nepamatuji si, že bych se na zrodu představení nějak podílela.

8.) V čem bylo představení Jonathan Livingstone Racek přínosné a výjimečné?

Představení Jonathan Livingstone Racek (dále jen Racek) bylo jedinečné v tom, že bylo založené primárně na Neslyšících tlumočnicích. Možná by tuto skutečnost někdo mohl zpochybnit, protože Andrea Kalců, která účinkovala v Tracyho Tygrovi, nebo Milena Najmanová, která tlumočila třeba v Růži pro Algernon, se také řadí do komunity Neslyšících. Dalo by se tedy říci, že se nejednalo o první představení, kde spolupracovali neslyšící tlumočníci. Ale řekla bych, že v představení Racek poprvé vystupoval primárně neslyšící tlumočník, ve smyslu, že jeho prvním jazykem je český znakový jazyk.

Zároveň dal režisér Jaroslav Dušek tlumočnicím maximální prostor. Dostaly tak velkou příležitost, aby představení vystavěly samy. K představení byla také Martinem Smolkou složená hudba. Což si myslím, že je velmi zajímavé. Člověk by si řekl, že představení, ve kterém vystupují neslyšící interpreti a je primárně založeno na znakovém jazyce, bude bez hudby, ale ono ne. To bylo pro mě velmi zajímavé.

Další ojedinelostí je experimentální forma tlumočení, vždy se jedná o odlišný postup zpracování. V porovnání s inscenací Zahrada, která byla také tlumočena experimentální formou, se obě představení liší v pojetí režisérů. Apolena Vynohradnyková se zaměřila především na vizualizaci scény celého jeviště a pohybu v ní, kdežto Jaroslav Dušek kladl důraz na text.

9.) V čem bylo představení Svou vlastní ženou přínosné a výjimečné?

V tomto představení jsem opět fungovala pouze jako divák. Ačkoliv se jednalo o stínově tlumočené představení, ojedinelá byla jevištní forma představení – One man show. Do té doby se v České republice nic takového netlumočilo. Pro tlumočnicka to byla ohromná výzva. Stejně jako pro herce jsou představení jednoho herce náročná, utáhnout celý večer sám, tak zde byl také tlumočník, který se s takovou náloží musel popasovat. A Jindřichovi se to podle mě velmi podařilo. Je velká škoda, že toto představení nehrálo delší dobu.

10.) V čem bylo představení O pejskovi a kočičce přínosné a výjimečné?

O loutkových představeních ti toho bohužel moc neřeknu, netlumočila jsem je a viděla jsem pouze jedno a už si bohužel ani nevzpomenu, o jaké dílo se jednalo. Pro mě je ale fascinující, že jsou takové typy představení, kde vystupují loutky, které nemají žádnou mimiku a jsou založeny na hlase herců, neslyšícími diváky hojně navštěvovány. Já osobně si to vysvětluji tím, že nabídka představení pro neslyšící diváky je velmi malá a pro děti téměř nulová. Představení Zahrada bylo určené pro dětské diváky, ale ostatní tlumočené inscenace byly spíše pro dospělé. Proto si myslím, že rodiče rádi využijí i tlumočená loutková představení.

11.) V čem bylo představení Pod hladinou ticha přínosné a výjimečné?

Myslím, že ojedinelostí a velkým posunem u tohoto představení je, že se jednalo o první dílo, ve kterém byla od začátku ve scénáři vepsaná role neslyšící postavy. Mezi slyšícími herci se tak objevuje v hlavní roli herec neslyšící.

12.) V čem bylo představení Manželské vraždění přínosné a výjimečné?

Zde jsem také byla pouze v roli diváka. Systémem mi představení hodně připomíná inscenaci Perfect Days – u obou projektů se jednalo o statické tlumočení. V manželském vraždění jsou ale tlumočníci ukotveni uprostřed scény u zábradlí, což působí kompaktněji s prostředím a celým představením.

13.) V čem bylo představení U výčepu přínosné a výjimečné?

Ojedinelostí tohoto představení je, že se na jevišti poprvé objevují neslyšící herci a ve stejném počtu sedí pod pódiem slyšící tlumočníci, kteří je tlumočí do mluvené řeči. Tato forma tlumočení se v České republice do té doby nikde nevyskytovala a bohužel se ani příliš neujala.

Zajímavostí je, že děj hry si napsali sami neslyšící herci. Inscenace měla hodně osvětový charakter. Zatímco ostatní představení byla osvětová (co se týče neslyšících a znakového jazyka) jenom v tom, že se během vystoupení používal znakový jazyk, tak v díle U výčepu se jednalo o osvětu ve smyslu, jak neslyšící vnímají život z různých stránek.

Dalším přínosem je fantastický podíl Jardy Duška, který umožnil tvorbu tohoto představení. Zároveň režii představení přenechal neslyšícím hercům, jeho zásahy během zkoušek byly minimální. Jednalo spíše o návaznost, aby nevznikala hluchá místa, nebo o prostorové rozvržení. Jinak měli neslyšící tvůrci maximální prostor.

14.) V čem bylo představení Čtyři dohody přínosné a výjimečné?

I toto představení je ojedinelé svou formou tlumočení, ačkoliv by se mohlo zdát, že nikoli. V představení je totiž jeden jediný mluvčí, ale dva tlumočníci, což u žádné z předchozích inscenací není. Na začátku překladu se hledal klíč, jak uchopit role tlumočnicků. Bylo zapotřebí vymyslet, kde si tlumočníci předají slovo, když po celou dobu mluví jenom jedna osoba. A protože Jarda v představení hodně mluví o protikladech (stereotyp versus idylický pohled), rozhodli jsme, že jedna z nás bude zastupovat stereotyp a druhá bude vysvětlovat, proč to má být jinak. Jedná se o dva protipóly, které si odporují, ale zároveň se navzájem doplňují.

15.) V čem bylo představení O nezbedných kůzlátkách přínosné a výjimečné?

Tady bych pouze opakovala informace, které jsem zmiňovala u loutkového představení O pejskovi a kočičce.

Příloha B – Rozhovor Milena Najmanová, tlumočnice českého znakového jazyka, ze dne 18. 2. 2022

1.) V čem bylo představení Růže pro Algernon přínosné a výjimečné?

Představení Růže pro Algernon bylo jiné v tom, že se tlumočníci vyskytovali přímo na jevišti s herci. V tomto představení jsem tlumočila pouze jednu roli. V inscenaci Zánik domu Usherů jsem tlumočila hned tři postavy, což bylo opravdu náročné.

2.) V čem bylo představení Zánik domu Usherů přínosné a výjimečné?

Tento projekt byl ojedinělý v tom, že se neodehrával v divadle, ale představení byla realizována v reálných prostředích hradů, zámků a atraktivních zřícenin České republiky. Během hry herci s tlumočnickem i diváky putovali po místnostech dané historické památky, měnil se tak interiér. Což bylo pro mě velmi náročné, musela jsem totiž myslet na spoustu věcí – abych stála ve světle, abych stála poblíž herců a byla viditelná pro všechny diváky. Tlumočnick byl integrovanou součástí představení, v úzké spolupráci s herci a zakomponovaný do prostoru. Vznikla tak příležitost užít si jedinečný kulturní zážitek.

Příloha C – Rozhovor Andrea Krajčíková Kalců, tlumočnice českého znakového jazyka v oblasti umění, ze dne 22. 2. 2022

1.) V čem bylo představení Pod hladinou ticha přínosné a výjimečné?

Toto představení bylo určené především pro slyšící diváky. Jednalo se o jakousi formu osvěty o komunitě neslyšících a českém znakovém jazyce. V inscenaci vystupuje čtyřčlenná rodina – rodiče, oba neslyšící, neslyšící dcera, kterou jsem hrála já, a slyšící syn, který ovládá znakový. Neslyšící rodiče ale hráli slyšící herci, kteří se naučili základy znakového jazyka. V případě, kdy jsme s rodiči mezi sebou znakovali, můj bratr náš rozhovor říkal nahlas, vysvětloval ho divákům. Například v jedné scéně, která se odehrávala v období Vánoc, jsem se s tátou hádala. Aby diváci věděli, co se děje a co si povídáme, reagoval na to můj bratr takto: „Přestaňte! Nehádejte se!“ Následně se obrátil k publiku a říkal „To je hrozné, oni se pořád hádají.“ Toto představení bylo také asi dvakrát odehráno pro neslyšící diváky, tlumočili ho dva slyšící tlumočníci.

2.) Jak jsi komunikovala s herci? Byl po celou dobu zkoušení přítomen tlumočník?

Tlumočník byl přítomen pouze na začátku zkoušení, kdy se řešily obecné věci. Poté už přítomen nebyl. Při interakci jeden na jednoho mi komunikace nevádí, to zvládám porozumět. Ovšem když se baví více lidí najednou, tak mi komunikace dělá problémy.

Příloha D – Rozhovor Jindřich Mareš, tlumočnick českého znakového jazyka, ze dne 9. 3. 2022

1.) V čem bylo představení Svou vlastní ženou přínosné a výjimečné pro neslyšící diváky?

Představení bylo zajímavé tím, že vyvolává u diváků nějaké otázky. To mám u divadla obecně rád, když divák je v jakési nejistotě. Při sledování děje divák poznává příběh dané postavy a chtěl by být na její straně, ale nakonec se dozvídá, že se nejedná o příliš pozitivní postavu, a divák se s tím musí nějak vypořádat. Líbí se mi, že dílo poukazuje na to, abychom nekoukali na charakter člověka černobíle, ale dívali se na něj více pestře. V něčem může člověk selhávat, a přesto v něčem ten charakter může být silný a pro to svoje okolí přínosný. Myslím, že je velmi dobré, když se takové otázky přinesou i mezi neslyšící diváky.

2.) Jak vznikla spolupráce na tomto představení, odkud vzešla?

To si nejsem úplně jistý. Všechny divadelní spolupráce, které jsem dostal, šly přes iniciativu Nadi Dingové, která mě vždy oslovila, zda bych se tlumočení nechtěl ujmout, a následně mi byla velkou oporou při přípravě a realizaci tlumočení.

3.) Jak probíhala spolupráce s divadlem?

Řekl bych, že spolupráce s divadlem byla hodně fajn. Režisér představení byl tlumočené verzi velmi otevřený. Byl otevřený znovu přestavět celou hru od začátku a postavit inscenaci na tom, že v ní vystupují dvě osoby, herec a zároveň tlumočnick. Tím, že se jednalo o stínové tlumočení, tak ta práce s hercem byla velmi intenzivní a některé scény se dokonce předělávaly pro to, aby v ní nějakým způsobem vystoupil prvek zajímavosti a aby se ten prvek zvýraznil. Tyto scény jsme si předem nacvičili, nechtěli jsme totiž, aby k herci přibyl pouze tlumočnick. Chtěli jsme, aby vzniklo nové představení, které počítá s oběma rolmi, a občas dojde v průběhu té hry i k nějaké interakci mezi hercem a tlumočnickem, aby to celé splynulo v jeden obraz. V představení se hodně pracovalo s vizuálnem, aby dílo, když se na něj divák dívá, přinášelo nějaké dojmy. Myslím, že to představení na tom bylo i tak postavené, na osvětlení, na tom, jak je udělaná scéna. Takže když se do scény následně postavil tlumočnick, tak v představení vznikl dojem navíc, který se myslím dobře využil. Takže spolupráce s režisérem i s hercem byla výborná. Oba byli velmi vstřícní pojmout představení novým způsobem a spolupracovat se mnou jako s tlumočnickem, to bylo skvělé.

4.) Měl jsi při zkoušení k dispozici neslyšící konzultanty, supervizory?

Abych pravdu řekl, úplně si nepamatuji, jestli jsem tam nějakého neslyšícího supervizora měl. Nevím, jestli Radka Nováková neviděla první záznam a pak jsem od ní nezískal zpětnou vazbu. Ještě myslím, že jsem dostal od jednoho neslyšícího zpětnou vazbu, ale teď si úplně nevzpomínám. Každopádně při té přípravě mi hodně pomáhala Iveta Pilařová, protože ve hře jsou části v německém jazyce. Střídají se tam dva jazyky – něco je v češtině, něco v němčině. A aby to vyznělo, tak jsem taky střídal mezi českým a někdy německým znakovým jazykem. Tím pádem jsem se potřeboval naučit dané pasáže v německém znakovém jazyce a s tím mi právě hodně pomáhala Iveta Pilařová, která v Německu žila dlouho.

5.) Jaký ta role měla pro tebe přínos? Posunula tě dál v oblasti tlumočení?

Tato spolupráce pro mě měla určitě obrovský přínos. Byla to pro mě asi největší role v oblasti uměleckého tlumočení. Tlumočil jsem Perfect days, pak jsem třeba alternoval na jednom nebo dvou představeních v Tracyho tygrovi, ale to byly vždy jen pasáže. Tam je benefit toho, že se člověk naučí ty svoje vstupy a má oporu v tom, kdo je před ním a kdo následuje po něm. To znamená, že někdo něco řekne a člověku naskočí, co na to má odpovědět. Stejně to bylo i u představení Perfect days, kde jsme tlumočili dva, vždy jsem tlumočil s Nad'ou. Tam se střídáme v dialogu a to je velká opora, když máš na koho reagovat a kdo tě třeba i podrží, když ti něco vypadne. Ale v představení Svou vlastní ženou jsem byl odkázaný pouze sám na sebe. S hercem jsme měli pocit vzájemné opory, ale zkrátka v jazyce mi napovědět nemohl. Takže tohle byla pro mě velká škola, opravdu se ponořit do té role a naučit se ji celou. Také to byla pro mě velká škola v rychlém přepínání jednotlivých rolí. Jestli si to dobře pamatují, tak ve hře vystupuje asi třicet šest rolí, které se během hry střídaly. Byly tam postavy, které se opakují, nějaké hlavní postavy a také postavy, které se objevily pouze jednou. A to všechno musí obsáhnout ten jeden herec, a tím pádem i jeden tlumočník. Byla to pro mě velká škola, být pohotový, rychle dokázat jednotlivé role přepnout, zachovat srozumitelnost, což mi ze začátku dělalo potíže. Rychle jsem v sobě lovil jednotlivé charaktery, ale už jsem se nedokázal soustředit na to, aby bylo srozumitelné, kdo zrovna mluví. V tom je to potřeba hodně zdůraznit, tím, že se ty role střídají hodně rychle. Takže v tomhle myslím, že mě to posunulo. Naučit se víc srozumitelně přepínat mezi rolemi, což i při běžné promluvě nebo při tlumočení ve znakovém jazyce je důležité.

6.) Byl zde kladen důraz na určitou podobnost mezi tebou a hercem, co se týče kostýmu nebo líčení?

Byli jsme sladění. Já jsem měl černou sukni a černé tričko, k tomu nějaké doplňky. Myslím, že jsem měl na krku perly nebo něco takového, aby základ postavy byl kostýmem vystižen. Měl jsem ženské oblečení, ale přesto to bylo tak decentní, že to pořád bylo napůl mezi mužem a ženou. Myslím, že v tom oblečení tohle docela dobře zaznělo.

Příloha E – Rozhovor Naděa Hynková Dingová, tlumočnice českého znakového jazyka, ze dne 2. 4. 2022

1.) Jaká představení se ještě dohrávala pod záštitou Komory poté, co se organizace vydala směrem vzdělávání?

Od roku 2012 už pod záštitou Komory nevznikla žádná nová představení. Ta, která se hrála, byla představení dříve odehraná. Jednalo se o přechodné období, kdy už částečně představení přecházela pod jiné organizace.

2.) V čem bylo představení Co nového u výčepu? přínosné a výjimečné?

Největším přínosem a významem tohoto představení bylo zjištění spolupracujícího týmu, v čele s režisérem Jaroslavem Duškem, že je zde stále potenciál pro volné pokračování inscenace U výčepu. Potvrdilo se, že tento formát je plně funkční. Důležitost tohoto formátu spočívá také v tom, že s návrhem pro vznik volného pokračování k předchozí inscenaci U výčepu přišli sami neslyšící herci. Impulzem byla potřeba neslyšící komunity představit stravitelnou formou jejich svět slyšícímu světu. Toto představení bylo určitou reflexí se snahou poukázat na určité negativní zkušenosti neslyšících lidí ve slyšící společnosti, ovšem bez jakýchkoliv vedlejších úmyslů slyšící diváky popudit. Jednalo se o citlivou tlumočnickou a překladatelskou práci.

3.) V čem bylo představení Pohádkový semafor přínosné a výjimečné?

Díky dlouholeté spolupráci s Muzeem policie ČR na projektu Pražská muzejní noc vzniklo představení pro školy Pohádkový semafor. Organizátoři se obrátili na členy Komory s nabídkou tlumočit představení, které Muzeum pravidelně uvádělo v rámci informovanosti o pravidlech silničního provozu. Pro toto představení se používala kombinace stínového a statického tlumočení.

4.) V čem bylo představení Škola Malého stromu uvedené v divadle Kampa přínosné a výjimečné?

U tohoto představení přišel požadavek na tlumočení přímo z komunity Neslyšících. Zájem Komory o ztvárnění tohoto představení byl opětován z důvodu nalezení určité paralely mezi příběhem předlohy a samotným světem neslyšících. Po představení je stále poptávka, proto se hraje dodnes, byť ne pravidelně. Je to důkazem toho, že komunita Neslyšících s divadlem jako s prostředím určité edukace počítá.

5.) Proč se Komora odklonila od divadelních projektů, co bylo zádrhelem?

Hlavním důvodem bylo bezesporu financování podobných projektů, které jsou po všech stránkách velice náročné. Nové vedení Komory pravděpodobně nebylo na tyto potíže se sháněním finanční podpory připraveno ani dostatečně motivováno. Z toho plynulo rozhodnutí téměř všechny aktivity podobného rázu pozastavit, případně vůbec nerealizovat.

Příloha F – Rozhovor Apolena Novotná (rozená Vynohradnyková), režisérka divadelních a rozhlasových her, v současné době starostka obce Statenice, ze dne 7. 5. 2022

1.) Měla jste ještě před začátkem spolupráce s Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka (Komora) nějakou osobní zkušenost s členy/členem komunity Neslyšících?

Zkušenost s neslyšícím člověkem jsem neměla. Nikdy jsem se s ním úzce nesetkala. Později jsem navázala vztah především s tlumočnicí Komory, ale třeba vztah s Andrejkou, která měla sluchovou vadu, která se postupně zhoršovala, se dostal do přátelské roviny. Vidaly jsme se i mimo práci. Občas jsem se na nějakém večírku setkala s lidmi, kteří byli neslyšící, ale přátele ani dlouhodobé neslyšící přátele jsem neměla.

2.) Co bylo impulzem k tomu, pracovat na představení pro neslyšící? Jak jste se dostala ke spolupráci s Komorou?

Byla jsem tenkrát oslovená Nad'ou Dingovou, která obcházela divadla s cílem vytvořit představení se stínovým tlumočením, která v té době nikdo nedělal. Jejím snem bylo někde takové představení zrealizovat a mně se ten nápad moc líbil, opravdu mě velmi oslovil. A takhle jsme vlastně začaly spolupracovat.

3.) Jak jste se na jednotlivé tlumočené inscenace připravovala?

V rámci zkoušení jsem společně s herci absolvovala rychlý kurz znakového jazyka. Jinak jsme hodně o všech věcech diskutovali. Potřebovala jsem se dozvědět co nejvíce informací o tlumočení pro neslyšící diváky. Vzhledem k tomu, že Nad'a vždy věděla, co chce, a je to člověk, který se v této oblasti pohyboval dlouho, tak si myslím, že mi vše dokázala o světě neslyšících dobře zprostředkovat.

4.) Jaký je, z vašeho pohledu, nejzásadnější rozdíl v přípravě na představení pro neslyšící a slyšící diváky?

Jelikož se jedná o použití jiného jazyka, tak musí člověk využívat jiné divadelní složky. Když připravuje představení pro neslyšícího diváka, musí především využívat vizuální složky například scénografie. Také se říká, že jakýkoliv pohyb je vhodný pro neslyšícího diváka, třeba tanec. Ale u toho divadla, které je založené na dramatickém textu, je zapotřebí nahrazovat slova znakovým jazykem, ale tak, aby se v tom dokázal neslyšící divák orientovat. To znamená, že nemohou postavy mluvit do sebe, nesmí tam být zmatek. Celé představení musí být upozorovatelné očima. Je zapotřebí doplňovat vizuální složky u daného představení.

5.) Je něco, co vás i po pečlivé přípravě při realizaci představení překvapilo nebo s čím jste nepočítala?

Určitě mě něco překvapilo, ale jak je to dlouho, tak musím zalovit v paměti. Určitě toho bylo mnoho, protože pro mě to bylo něco nového, poznávání jiného světa. Museli jsme si ale s herci zvykat na to, že jsme si v přítomnosti neslyšících tlumočnicků nesměli povídat bok po boku, museli jsme být vždy čelně, aby nám dobře rozuměli. Specifikum znakového jazyka vyjadřuje celkově jiné vnímání. To znamená, že třeba lajk si znakový jazyk, kterému ve většině případů říká znaková řeč, představuje, že vyjadřování

ve znakovém jazyce je jen otázka rukou. Jenže ona to není jen otázka rukou, to divadelník odhadne brzy. Znakový jazyk je o celkovém napětí těla a to je něco, co herec zná, protože v technikách herectví se učíme o řeči těla. A ono to spolu souvisí a to je to podstatné. Překvapovalo a udivovalo nás, jak moc spolu souvisí znakový jazyk ve smyslu napětí a využívání celého těla k tomu vyjádření, stejně jako herec, který když se postaví na jeviště, musí pracovat s celým tělem. Zdaleka ne jenom s tím, co mu jde z pusu nebo že udělá nějaké gesto rukou. Zkrátka hraje celé tělo, stejně jako u znakového jazyka. Napětí v těle má člověk odspoda až nahoru a bylo neskutečně hezké tuto skutečnost objevovat.

6.) Jak jste reagovala, když vás Nad'a Dingová oslovila? Konzultovala jste s herci, že by některé z vašich představení mohlo být tlumočené?

Ano, konzultovala jsem tuto nabídku. Šla jsem za herci a bavili jsme se o tom. Zároveň jsem už musela mít rozmyšlené, jak bych to představení chtěla zpracovat. Musím říct, že jsem měla velké štěstí na herce, kteří se pro tlumočené představení nadchli stejně jako já. Během zkoušení vznikla úzká přátelství mezi herci, tlumočníky a neslyšícími lidmi. Máme spolu moc hezké momenty. Herci byli moc fajn a šli do toho opravdu naplno.

7.) Které z realizovaných představení pro kombinované publikum (i pro neslyšící publikum) pro vás bylo z hlediska přípravy nejnáročnější a proč?

Asi to první, stínové představení Tracyho tygr. Tam se totiž musela přepracovat celá inscenace. Vždy, když chcete udělat dobré představení pro neslyšící publikum a neděláte ho primárně s tím, že je jen a pouze pro neslyšící diváky, tak vždycky musíte stávající představení upravit. Do této doby tlumočení divadelních představení probíhalo tak, že se vybrala nějaká inscenace, kam se přidali jeden nebo dva tlumočníci, to je to statické tlumočení. Ve chvíli, kdy se ale použije stínové tlumočení, tak se počet herců na jevišti zdvojuje. Veškeré změny postav, které jdou například zprava doleva, tak najednou se tam objeví čtyři lidi. Všechno musí na sebe navazovat. Je tam jiný úhel toho, co musí neslyšící divák sledovat. Takže postupně zjišťujete, že celé představení musíte kompletně překopat a přizpůsobit neslyšícímu publiku, takže se vlastně jedná o nové zkoušení.

8.) Myslíte si, že je důležité umístění tlumočnicka ve scéně tak, aby mohl neslyšící divák vnímat jak výkony herců, tak tlumočení?

Ano, určitě.

9.) Jak probíhala úprava textu pro neslyšící publikum?

Jelikož se jednalo o inscenaci, která byla již nastudovaná a hrála se pro publikum, tak text byl daný, to znamená, že jsme ho neupravovali. A překlad textu do českého znakového jazyka jsme dělali ve spolupráci s Komorou a Pevností (Pevnost – České centrum znakového jazyka, z. ú.). Hlavními lidry spolupráce byli Nad'a Dingová a Jirka Janeček, kteří si překlad vzali na starost, a společně jsme to pak dali dohromady.

10.) Jakým způsobem jste při zkoušení na jevišti usměrňovala tlumočení pro neslyšící?

Já jsem se snažila, aby tlumočníci byli stíny herců, takže jsem s tlumočnický pracovala jako s herci. A v tom to vlastně bylo také nové zkoušení, protože tlumočníci pouze netlumočili, ale opravdu hráli. Jednalo se tedy o velkou spolupráci mezi hercem a tlumočnickem, kdy se museli na sebe naladit, aby na jevišti měli herecké tělo jako jedno. Byť to byla dvě fyzická těla, tak herecké tělo to bylo pouze jedno, proto tedy stínové tlumočení.

11.) Tím, že se jednalo o již nazkoušené představení, nebyli tlumočníci jakousi překážkou pro herce?

Mohli by být, kdyby se jednalo o herce, kteří by na tento způsob práce nepřistoupili. Přítomnost tlumočnicků by mohli brát úzkostně, že jim někdo vstupuje do prostoru a motá se jim tam. Ale tím, že naši herci byli takové práci velmi otevření, tak právě proto se celá inscenace musela zkoušet znovu, aby ti herci přesně věděli, že na jevišti mají permanentně hmotný stín, který se s nimi pohybuje. A oni byli naučení, že když se herec otočí doleva, tlumočnick se musí otočit stejně s ním. Veškeré činnosti, které se děly na jevišti (práce s rekvizitou), to vše bylo v absolutní koordinaci herce a tlumočnicka.

12.) S jakým typem uměleckého tlumočení se Vám jako režisérce pracovalo nejlépe a který typ se Vám zdá z pohledu diváka nejpříjemnější?

Z pohledu diváka se mi nejpříjemnější určitě zdá stínové tlumočení, protože tam je to absolutní. Také neslyšící diváci nám po představení říkali, že je to poprvé, co zažili symbiózu a mohli herce vnímat absolutně. Vytvořili jsme totiž postavu, která dokázala hovořit jak hlasem, tak znakovým jazykem. Myslím, že opravdu stínové tlumočení je nejlepší a nejdokonalejší.

Poté jsem ještě dělala představení v Melounovém cukru, kde jsme využili zónové tlumočení. Toto představení jsme museli přizpůsobit scénografii – tlumočnickům jsme napravo a nalevo jeviště vytvořili jakési schránky, které pasovaly do scénografie. Takže to vypadalo jako obří sochy, které na jevišti nějakým způsobem fungovaly. Herci, když přecházeli z jedné strany jeviště na druhou, tak si tlumočníci předávali pozornost. Tento typ tlumočení je také fajn, ale za mě je jednoznačně nejlepší stínové tlumočení.

13.) I pro vaši práci se vám zdálo stínové tlumočení nejlepší?

Ano. Ta práce mě nejvíc těšila a přišla mi smysluplná. Zároveň ale musím říct, že se k stínovému typu tlumočení musí vybrat vhodný titul inscenace. Na obhajobu divadla jako takového si myslím, že spoustu titulů nelze tlumočit tímto způsobem.

14.) Na tlumočené představení je potřeba více lidí, a tedy i více finančních prostředků na jeho realizaci. Jak jste to řešili?

Myslím, že tlumočníci byli hrazeni Komorou nebo Pevností, to znamená, že se to nějak dělilo a já jsem za divadlo platila herce. Ale teď už si opravdu nevzpomenu, jestli jsme na to měli nějaké speciální granty. To opravdu nevím. Ale financování bylo rozděleno férově napůl.

Musím zmínit, že jsme zkoušením strávili spoustu hodin a odvedli spoustu práce zadarmo. A to úplně všichni, jak tlumočníci, herci, tak i já. Vlastně se to nedalo zaplatit, v té době jsme neměli plně hrazené zkoušky. Bylo to opravdu hodně dobrovolnické.

a) Myslíte si, že přes všechny „komplikace“ mají tlumočená představení význam?

Myslím, že určitě mají tlumočená představení smysl. Pro neslyšící publikum stoprocentně, o tom se asi nemusíme bavit. A co se týče slyšících herců, režisérů a potažmo i diváků, tak my jsme byli překvapeni, jak moc tlumočená představení do znakového jazyka zasáhla slyšící diváky a jak moc je obohatila. My jsme nejprve hráli inscenaci Tracyho tygr s tlumočením a bez tlumočení, a právě ta tlumočená představení byla plná právě slyšícího publika. Takže jsem později od původní verze představení upustila a hráli jsme pouze verzi s tlumočením. Musím říct, že toto představení byl nezapomenutelný a ojedinělý divadelní zážitek jako celek a že se vlastně z toho zrodil nový divadelní tvar.

b) Vidíte v tlumočených představeních potenciál i do budoucna?

Určitě! Jedná se o propojení a pochopení dvou komunit a obohacení se v tom nejlepším z obou kultur, takže z tohoto důvodu určitě.

15.) Podle čeho jste vybírala, jaký typ uměleckého tlumočení zvolíte k danému představení? Proč jste právě u Tracyho tygra použila stínové tlumočení, u Melounového cukru tlumočení zónové a u Zahrady experimentální?

Snažila jsem se jít po principech představení jako takového. Tracyho tygr byl naprosto jednoduchý scénograficky, byl postavený na herecké akci a byl tam na to prostor přiřadit ke každému herci ještě jednoho člověka, takže u této inscenace to šlo.

U představení V melounovém cukru, kde bylo více scénografie, hodně postav – bylo tam na tom malém prostoru až dvanáct hereckých postav a ty, kdybychom ještě zdublovali dalšími, tak by tam bylo najednou dvacet čtyři osob, a to by ta scéna vůbec neunesla. Byl by to příliš velký zmatek, to by se nedalo zinscenovat.

A představení Zahrada, to bylo jedno představení míněné pro děti a tam jsem se snažila opravdu pracovat s neslyšícími. Takže zde jsem musela zvolit úplně jiný postup. Poznatky, které jsem nabrala z předchozích dvou představení, jsem se snažila zúročit v inscenaci Zahrada.

16.) Jak probíhala spolupráce s tlumočníky při zkoušení Trnkovy Zahrady? Většina nemá s herectvím žádné zkušenosti, musela jste k nim přistupovat jinak než k hercům?

Ano, musela. V tomto představení sice hráli herci, ale pouze propůjčovali svůj hlas. Představení bylo postaveno na tlumočnicích v herecké roli. A jelikož jsme chtěli vytvořit představení pro kombinované publikum, tedy jak pro neslyšící, tak slyšící diváky, tak pro slyšící diváky tam byli herci, kteří propůjčili svůj hlas, skrze nějž předávali emoce ve zvukové podobě.

Ale musím říct, že z mého pohledu se toto představení příliš nepovedlo tak jako Tracyho tygr. Zkrátka tlumočníci nejsou herci. A i když se snažili a dělali maximum, tak to pořád trošku zůstávalo na tom, že se jednalo o tlumočení a příliš inscenace publikum neoslovila.

17.) Víím, že se režii již nevěnujete, ale je nějaké představení, které byste chtěla neslyšícím ještě zpřístupnit? Jakým typem tlumočení by to bylo tentokrát?

Tak to vůbec nevím. Ještě možná zmíním, že jsem později pracovala v divadle Minor, kde jsem režírovala inscenaci, která se zabývala zkušeností s neslyšícím světem. Hlavní postava byla neslyšící, takže jsem do ní obsadila neslyšící tlumočníci Andrejku Kalců. Tohoto představení si také moc vážím, myslím, že bylo umělecky moc dobré. Bohužel se ale vymykalo repertoáru běžného Minoru, takže těch repríz nebylo tolik, kolik by si dle mého názoru zasloužilo. Ale za tím představením si velmi stojím, myslím, že bylo fajn.

18.) Toto představení bylo, jak víím, jakási forma osvěty a bylo určeno primárně slyšícímu publiku. Tlumočeno do znakového jazyka bylo pouze dvakrát. Je to tak?

Ano, přesně tak. Bylo to z toho důvodu, že ředitel Minoru nebyl příliš otevřený tomu, tvořit představení pro neslyšící diváky. Takže jsem se snažila vytvořit představení primárně pro slyšící publikum, ale s tím, že tam byly scény, které byly pouze ve znakovém jazyce. Tyto scény se museli herci naučit. Ústřední postava měla neslyšící rodiče, kteří doma mezi sebou komunikovali pouze ve znakovém jazyce, a ty rodiče hráli slyšící herci. Různě se to v představení překlápělo – herce jsem nechala hrát neslyšící postavy, jedna neslyšící postava tam byla reálně. Snažila jsem se tyto věci nějak kombinovat a podchytit všechny možnosti, které by mohly přinést jak slyšícím, tak neslyšícím divákům plody a ovoce. Poznání něčeho nového, něčeho jiného.

19.) Vámi vedená představení měla u neslyšících diváků velmi pozitivní ohlasy. Co podle Vás oceňovali diváci nejvíce?

Myslím, že to bylo to stínové tlumočení, které se nejvíce přiblížilo tomu, aby se dva odlišné světy absolutně propojily. A neslyšící diváci neměli pocit, že představení není pro ně nebo že se jedná pouze o nějaký překlad. Jednalo se o nejdokonalější přenos.

20.) Z jakých důvodů skončila pravidelná spolupráce s Komorou?

Proč spolupráce skončila? Já jsem potom šla pracovat do divadla Minor jako umělecká šéfká, kde jsem musela splňovat požadavky divadla, které na mě byly kladeny. Zároveň mě divadlo nepodporovalo v tvorbě pro neslyšící publikum. Během tří let mé působnosti jsem mohla vytvořit pouze jedno představení pro neslyšící diváky a jsem moc ráda, že se to podařilo. To znamená, že jsem neměla možnost dál spolupracovat s Komorou, protože jsem v divadle byla na plný úvazek. Poté jsem přestoupila do Českého rozhlasu, kde jsem začala dělat rozhlasovou režii, takže od té divadelní jsem se odklonila. Zároveň jsem už vůbec neměla prostor na jiné aktivity. A teď poslední čtyři roky starostuji, takže jsem se od divadelní práce odklonila už úplně. Ale musím říct, že mi moc chybí. Nevím však, jak to bude dál, třeba se k ní jednou vrátím.

Divadlo mi moc chybí. Ale osud je takový, jaký je, a nelituji toho, že teď zrovna starostuji. Ta práce mě naplňuje a je možné, že třeba nebudu zvolená a situace se změní a já se k divadelní práci opět vrátím. Uvidíme.

Příloha G

Dotazník pro tlumočníky ZJ v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení

Dobrý den,

ČZJ - <https://www.youtube.com/watch?v=AjOwOrbK1wc>

jmenuji se Eva Radilová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tento dotazník je součástí mého výzkumu v rámci bakalářské práce s názvem Česká komora tlumočnicků znakového jazyka: umělecké tlumočení v letech 2000–2020. Dotazník je anonymní a jeho vyplnění by vám nemělo zabrat více než několik minut.

Dotazník je zaměřen na tlumočnickou profesi v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení. Všechny otázky jsou k dispozici jak v českém jazyce, tak v překladu do českého znakového jazyka (ČZJ). Můžete vybrat, jaký jazyk zvolíte pro přečtení otázek i pro formulování svých odpovědí – český znakový jazyk nebo psanou češtinu. V případě, že zvolíte odpovědi v ČZJ, vložte prosím odkaz na video nahrané na YouTube. Samozřejmě i v tomto případě Vám zaručuji anonymitu. Materiál budu nahlížet, zpracovávat a mít k dispozici pro účely výzkumu pouze já.

Výsledky výzkumu poslouží pouze pro zpracování mé bakalářské práce. Tu bude možné po její obhajobě nalézt v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy.

Mnohokrát Vám děkuji za spolupráci.

Eva Radilová, studentka 3. ročníku ČNES FFUK

1. Jaká máte kritéria pro přijetí/nepřijetí nabídky na tlumočení divadelního představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=H4s0CLrvi8w>

2. Na základě čeho se rozhodujete, jakou formou bude dané představení tlumočené?

<https://www.youtube.com/watch?v=73mP-gDztYo>

3. Jak se liší příprava na umělecké tlumočení různých divadelních představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=rcEcjKVpR-E>

4. Jak probíhá příprava na umělecké tlumočení divadelního představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=ZmYoUfrUW6w>

5. O čem se nejčastěji vedou diskuse se zástupci divadla (herci, režiséry, scénografy, produkci), které tlumočíte?

<https://www.youtube.com/watch?v=Pay6Qeo-jOc>

6. Do jaké míry může podle Vás tlumočnick ovlivnit/zasahovat do překladu textu originálu divadelního představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=G8y-hN0dKW4>

7. Do jaké míry může tlumočnick ovlivnit výsledné ztvárnění divadelního představení jako takového (počet tlumočnicků, umístění tlumočnicků v prostoru, kostýmy, rekvizity, se kterými tlumočnick pracuje, apod.).

<https://www.youtube.com/watch?v=PZgECVfz2L4>

8. Do jaké míry může tlumočnick ovlivnit výběr tlumočeného představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=JjYUKteY980>

9. Existují podle Vás představení, která nelze zprostředkovat neslyšícím divákům?

<https://www.youtube.com/watch?v=z8e8HqX5dCY>

10. Jsou naopak podle Vás typy představení, která jsou pro Neslyšící více vhodná než ostatní?

<https://www.youtube.com/watch?v=qdSVIbqkEPw>

11. Co je podle Vás zásadní pro úspěšné tlumočení divadelního představení?

<https://www.youtube.com/watch?v=0JEeyGeiojM>

12. Je podle vás důležité, aby se na tlumočených představeních pro neslyšící diváky podíleli také neslyšící tlumočnicki? Pokud ano, proč?

<https://www.youtube.com/watch?v=yWhxdacOQBY>

Příloha H

Dotazník pro supervizory ZJ v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení

Dobrý den,

ČZJ - <https://www.youtube.com/watch?v=gE0knqWhApM>

jmenuji se Eva Radilová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tento dotazník je součástí mého výzkumu v rámci bakalářské práce s názvem Česká komora tlumočnicků znakového jazyka: umělecké tlumočení v letech 2000–2020. Dotazník je anonymní a jeho vyplnění by vám nemělo zabrat více než několik minut.

Dotazník je zaměřen na fungování supervizorů v oblasti uměleckého tlumočení divadelních představení. Všechny otázky jsou k dispozici jak v českém jazyce, tak v překladu do českého znakového jazyka (ČZJ). Můžete vybrat, jaký jazyk zvolíte pro přečtení otázek i pro formulování svých odpovědí – český znakový jazyk nebo psanou češtinu. V případě, že zvolíte odpovědi v ČZJ, vložte prosím odkaz na video nahrané na YouTube. Samozřejmě i v tomto případě Vám zaručuji anonymitu. Materiál budu nahlížet, zpracovávat a mít k dispozici pro účely výzkumu pouze já.

Výsledky výzkumu poslouží pouze pro zpracování mé bakalářské práce. Tu bude možné po její obhajobě nalézt v Centrálním katalogu Univerzity Karlovy.

Mnohokrát Vám děkuji za spolupráci.

Eva Radilová, studentka 3. ročníku ČNES FFUK

1. Co je podle Vás zásadní pro kvalitní umělecké tlumočení pro neslyšící diváky?

<https://www.youtube.com/watch?v=KMAKfAT1jOY>

2. V čem se podle Vás liší supervize uměleckého tlumočení/překladu od supervize tlumočení/překladů běžných textů?

<https://www.youtube.com/watch?v=lmhLvqmYQPo>

3. Co je podle Vás z pohledu neslyšícího diváka nejdůležitější pro přijetí divadelního tlumočení?

<https://www.youtube.com/watch?v=K3A8fOLgnOs>

4. Jak podle Vás ovlivnilo tlumočení divadelních představení vztah Neslyšících k divadlu jako takovému?

<https://www.youtube.com/watch?v=OB7G42Q67ts>

5. Co je pro Vás jako supervizory ve Vaší práci nejnáročnější?

<https://www.youtube.com/watch?v=APsQEkZPbCM>

6. Jaké jsou pro Vás ideální podmínky k supervizi?

<https://www.youtube.com/watch?v=luOdGZduJ5Y>

7. Je podle vás důležité, aby se na tlumočených představeních pro neslyšící diváky podíleli také neslyšící tlumočníci? Pokud ano, proč?

<https://www.youtube.com/watch?v=egpLSdAEEos>